DOVEDU TO POCHOPIT?

DOVEDU TO POCHOPIT?

HROZBY NEONACISMU

VARIANTY, ČLOVĚK V TÍSNI, O. P. S., 2008

TIRÁŽ

Kolektiv autorů: Dovedu to pochopit?
Hrozby neonacismu

© Varianty, Člověk v tísni, o. p. s.

Vydání první

Editor: Dana Gabaľová

Autoři textů: Ondřej Cakl, Jaroslav Holek, Jan Charvát, Klára Kalibová, Miroslav Mareš, Jana Skácelová, František Valeš, Václav Zeman

Ilustrace na předělových listech: ČTK, René Volfík: Shromáždění svolané Dělnickou stranou a podpořené Národním odporem, 1. 5. 2008, Praha (str. 7); Střední škola umění a designu, Brno (str. 97); Šárka Navrátilová, Střední škola umění a designu, Brno (str. 129)

Grafická úprava a DTP: Radim Stuchlík

Tisk: ACCA Press s.r.o.

ISBN: 978-80-86961-54-5

DOVEDU TO POCHOPIT?

Obsah

Předmluva 4

O projektu 5

INFORMACE PRO UČITELE

Ideologie pravicového extremismu

Terminologie 8

Krajně pravicové ideologie 10

Současná krajní pravice 27

Radikální levice 40

Subkultury 44

(Neo)nacismus v českých zemích 47

Nacistické tradice v českých zemích 49

Vývoj neonacismu v českých zemích 52

Současná nacistická scéna v ČR 57

Strategie a hlavní politická témata neonacismu v ČR 61

Český neonacismus v globálním kontextu 64

Vztah neonacismu k dalším formám extremismu v ČR 67

Neonacismus jako bezpečnostní hrozba ČR 70

Politika proti neonacismu 72

Aktivity českých neonacistů na internetu 80

Symbolika neonacistických skupin 90

PEDAGOGICKÁ PRÁCE

Pedagogické metody 98

Modelové aktivity 100

Pedagogické postupy proti neonacismu 120

Jak pracovat se sympatizanty extremistických hnutí 122

PŘÍLOHY

Přehled neonacistických aktivit za leden – říjen 2008 130

Shromažďovací zákon 134

Extremistická symbolika 140

Slovníček pojmů 142

Literatura a odkazy 149

DOVEDU TO POCHOPIT?

Předmluva

Dovedu to pochopit?

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

na konci loňského roku jsme ve společnosti Člověk v tísni vydali příručku s metodickými materiály multikulturní výchovy nazvanou „Dovedu to pochopit?“. Impulzem k vytvoření této příručky byl videoklip k písni Nedovedu pochopit, ve kterém paní Anna Hydráková-Kovanicová, která přežila pobyt v několika koncentračních táborech, vypráví o tom, že nedovede pochopit, jak se dnes mladí lidé mohou hlásit k myšlenkám nacismu. Již v závěrečných týdnech, kdy jsme tuto příručku dokončovali, bylo zřejmé, že téma vzrůstající aktivity českých neonacistů nabývá na významu. Česká veřejnost se hlasitě ozvala proti plánovanému pochodu neonacistů židovským městem v Praze. Tím však aktivita českých neonacistů neutichla, spíše naopak. Následoval další pochod v Plzni a pietní setkání u hrobu padlých německých vojáků v Jihlavě, útok na pochod gayů a lesbiček v Brně a řada dalších akcí. Od začátku roku jsme byli svědky postupného otevírání se Dělnické strany neonacistům, které vedlo až k tomu, že v kandidátkách do krajských voleb za tuto strana kandidovala více než desítka lidí aktivně napojených na české neonacistické hnutí. Členové ochranných sborů zřízených touto stranou na podzim opakovaně zamířili do litvínovského sídliště Janov, kde žije velké množství sociálně vyloučených Romů, s cílem zaútočit na tyto lidi.

Rozhodli jsme se tedy pokračovat v projektu nazvaném „Dovedu to pochopit?“ tak, že jsme se v tomto roce zaměřili na jediné téma. Tím tématem bylo upozornění na společenskou nebezpečnost vzrůstající aktivity pravicových extremistů v České republice. Zaměřili jsme se především na mladé lidi, kteří jsou podle nás v tomto směru velmi ohroženou skupinou. Pravicoví extremisté beze zbytku využívají možnosti, které jim nabízí svoboda slova i shromažďování a pravidelně oslovují mladé lidi se svými populistickými návrhy a ráznými řešeními. Snažili jsme se tedy prostřednictvím veřejné kampaně, seminářů pro vysokoškolské studenty a následných seminářů na základních, středních školách i učilištích po celé republice ukazovat mladým lidem i tu odvrácenou tvář neonacistické ideologie a zdůrazňovat všechny souvislosti, které s těmito myšlenkami souvisí a kam ve svém důsledku mohou vést.

Dalším výstupem tohoto projektu je příručka, kterou právě držíte v ruce. Ta je určena učitelům i dalším pedagogickým pracovníkům, kteří se rozhodnou téma společenské nebezpečnosti neonacismu zařadit do výuky či do jiného programu, kterému se věnují. Kromě teoretické části seznamující se základními politologickými a historickými fakty jsme v druhé části připravili sadu aktivit do hodin, kterou doplňuje text o tom, jak v třídním kolektivu pracovat s jedinci sympatizujícími s extremistickými názory.

Věříme, že pro Vás tato příručka bude zajímavým materiálem pro práci s tématem, které pro potřeby českého školství zatím prakticky nebylo zpracováno. Naše zkušenosti nasbírané během tohoto roku přitom ukazují, že školy jsou ideálním místem pro to, aby přispívaly k tomu, že sympatie mladých lidí s extremistickými skupinami budou co nejnižší.

Za kolektiv autorů
Václav Zeman

DOVEDU TO POCHOPIT?

O projektu

Dovedu to pochopit?

Dovedu to pochopit?

Hrozby neonacismu

Projekt „Dovedu to pochopit?“ vzniká v reakci na narůstající xenofobní a nacionalistické nálady v České republice a v Evropě vůbec. Mezi klíčové instituce, ve kterých se formují názory mladé generace na celospolečenská témata, patří školy. Proto ve společnosti Člověk v tísni již druhým rokem vedeme projekt, jehož cílem je příprava výukových materiálů, které moderním a pro studenty atraktivním způsobem zpracovávají aktuální společenská témata současného světa.

Tento projekt má dvě fáze. V první, realizované během roku 2007, vznikl výukový materiál „Dovedu to pochopit?“ v podobě příručky a CD-ROMu, zpracovávající pět témat multikulturní výchovy. Obsahem druhé části realizované v roce 2008 je informační kampaň „NEOnácek: Chcete ho?“ informující o společenské nebezpečnosti nárůstu aktivity pravicových extremistů a příprava semináře a výukového materiálu s názvem „Dovedu to pochopit? - Hrozby neonacismu“.

Kampaň „NEOnácek: Chcete ho?“ je zaměřená na informování veřejnosti o aktuální činnosti extrémně pravicových skupin na území České republiky a varování před hrozbami, které může pro společnost představovat jejich rostoucí popularita a veřejná aktivita.

Hlavními výstupy veřejné části kampaně jsou dva krátké reklamní spoty, které jsou k vidění na internetové stránce kampaně www.chceteho.cz, v kinech a v televizních pořadech, píseň Jana Budaře Brožurka a videoklip k ní a happening Nedovedu pochopit (ten se konal 24. dubna 2008 v klubu Roxy v Praze). Spoty i vizuály odkazují na webovou stránku kampaně, na které publikujeme aktuální články, tematické bulletiny připravované organizací Tolerance a občanská společnost a odborné texty věnované pravicovému extremismu.

Kampaň je zaměřena hlavně na mladé lidi – studenty základních škol, středních odborných učilišť i ostatních typů středních škol, ke kterým se její výstupy budou dostávat prostřednictvím aktivit uspořádaných přímo na školách (semináře, materiál pro učitele, soutěž uměleckých škol a výstava) i prostřednictvím sdělovacích forem, které jsou jim blízké (videoklip, spot na internetu a v kinech).

Součástí druhé části projektu pod názvem „Dovedu to pochopit? – Hrozby neonacismu“ je kromě informační kampaně i vzdělávací část, která se odehrává na školách. Lektoři vzdělávacího programu Varianty a přizvaní odborníci připravili pro studenty a studentky pedagogických fakult vysokých škol seminář věnovaný historii i současnosti pravicového extremismu v České republice. Účastníci se během něj naučí vést samostatný seminář. Aktivity, které lektoři používají, najdete v této příručce. Absolventi z roku 2008 vedou semináře na základních a středních školách, nebo středních odborných učilištích v celé republice.

DOVEDU TO POCHOPIT?

O projektu

Dovedu to pochopit?

Výukový materiál „Dovedu to pochopit? - Hrozby neonacismu“ byl vyroben v počtu 500 ks a mohou si jej objednávat učitelé základních a středních škol v celé České republice, kteří mají zájem s tématem neonacismu pracovat.

Součástí příručky je CD-ROM, na kterém najdete všechny texty i pracovní listy v elektronické podvě (ve formátu pdf). Můžete si tedy tisknout jednotlivé pracovní listy v libovolném formátu. CD-ROM dále obsahuje audioukázky, s nimiž se pracuje v aktivitách v pedagogické části a aktivní odkazy na všechny uvedené zdroje.

Projekt je hrazen z prostředků Evropské komise a Úřadu vlády ČR v rámci Kampaně proti rasismu 2008.

Zastoupení
Evropské komise
v České republice

Informace pro učitele

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Ideologie pravicového extremismu

Jan Charvát, Institut politologických studií Univerzity Karlovy

TERMINOLOGIE

Chceme-li hovořit o problematice současného pravicového extremismu, nevyhneme se alespoň krátké debatě o samotném pojmu „extrémní".

V médiích se slovem **extremista** označuje člověk, který zastává politické názory v dané společnosti neakceptovatelné.

V politické teorii označuje tento pojem takovou pozici na pomyslné politické škále, která je nejvíce vzdálená od politického středu.

Nejčastěji se ale extremismus chápe jako jakákoli ideologie nebo aktivita, která směřuje proti politickému systému jako takovému a která si klade za svůj cíl jeho likvidaci.

Vlastní termín extremismus tak může být chápán mnoha způsoby, neboť žádná univerzálně platná definice neexistuje. Díky tomu se s tímto termínem dá nakládat velmi volně a označit politického protivníka za „extremistu" se stalo poměrně oblíbeným způsobem diskvalifikace soupeře.

Extremismus je tak pojem, jehož používání bývá v akademických rozpravách stabilně kritizováno. Jeho neuchopitelnost je trnem v oku velké části sociálních vědců, kteří dávají přednost přesným označením – neonacismus, rasismus, případně terorismus.

Naopak se tento pojem používá **v policejních složkách**, které ho definují jako jakoukoli aktivitu směřující proti ústavě a demokracii, a samozřejmě v médiích, kde se označení „extremista" často redukuje na pouličního výtržníka, asociála či rasistu.

Pokud se tedy dotyčný „extremista" převlékne do obleku, násilí se zřekne (alespoň verbálně) a místo o rasismu začne hovořit o „zhoubné politické korektnosti", stane se v médiích někdy „radikálem" a jindy „politickou alternativou", ačkoli jeho názory zůstaly nezměněné.

Ze všech těchto důvodů zřetelně vyplývá, že používání pojmu extrémní je poměrně problematické a jako vhodnější se jeví přesné označení jednotlivých skupin na **neonacisty**, **neofašisty** či **reakční populisty** podle konkrétního ideologického zaměření. Takové označení totiž má, na rozdíl od pojmu extremismus, jasnou výpovědní hodnotu.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

PRAVICE A LEVICE

Historicky se termíny levice a pravice vztahují k období Francouzské revoluce, kde v roce 1789 během prvního setkání Generálních stavů, aristokracie věrná králi seděla po jeho pravici a radikálové společně se zástupci třetího stavu měli svá místa nalevo. **Pravice** tak představovala síly Ancien régime, usilující o restauraci monarchie a opírající se o šlechtu a církev. **Levice** byla oproti tomu reprezentována nastupující střední třídou, která požadovala nahrazení monarchie republikou, likvidaci privilegií církve a šlechty a zrovnoprávnění třetího stavu. Toto pnutí na dlouhou dobu předznamenalo rozložení politických sil v Evropě a otevřelo politický prostor pro ideologie konzervatismu a liberalismu.

V průběhu 19. a 20. století se agenda obou hlavních politických proudů změnila. Podpora monarchie – ať již absolutistické nebo konstituční – a privilegovaných vrstev mezi **konzervativci** pozvolna slábla a byla nahrazena podporou tradičních hodnot, obce, rodiny a církve. **Liberální strany** se stále více zaměřovaly na omezování státních regulací ekonomiky a podporu volného trhu a zvolna se rodícího kapitalismu. Volání po větší rovnoprávnosti či rovnosti se přesunulo do agendy třetího aktéra, masových **stran socialistického typu**. Tyto strany se postavily jak proti kapitalismu, tak i proti tradicionalismu a církvi, čímž se dostaly do opozice vůči konservatismu i liberalismu. Nástup socialistických stran donutil oba dřívější rivaly – konzervativce i liberály – postavit se společně novému soupeři, což vedlo ke sblížení obou původně nepřátelských ideologií. **Pojem pravice tak dnes užíváme pro spojení stran konzervativního a liberálního typu, levice pak pro strany typu socialistického.**

Ze sporu obou politických křídel vyrostla i **politická uskupení radikálního charakteru.** Tam, kde socialističtí radikálové odmítali kapitalismus i stát, se uchytil **komunismus**, tam, kde se konzervativci odmítali smířit s nástupem moderní sekularizované občanské společnosti, začaly vznikat zárodky **fašismu** a konečně tam, kde pronikla liberální tradice do neautoritářského socialismu, se začal šířit **anarchismus**.

ULTRAPRAVICE A ULTRALEVICE

Termíny ultrapravice a ultralevice představují ještě vágnější ekvivalenty termínů pravicový a levicový extremismus.

V praxi se termín ultrapravice používá pro souhrnné označení skupin sahajících od ultrakonzervativního nacionalismu, přes reakční populismus, až k neofašismu a neonacismu. Ultrapravice tak není synonymem pro neonacismus.

Termín ultralevice je obdobně shrnujícím pojmem pro celou škálu levicových ideologií komunistického, trockistického či anarchistického typu. Na rozdíl od ultrapravice zde však nepanuje všeobecná shoda, jak nakládat s komunistickými stranami, které jsou v mnoha zemích etablovanými součástmi politického systému již dlouhá desetiletí a řada z nich se běžně podílí i na vládě. Mnoho z nich navíc prodělalo od konce druhé světové války významný vývoj, který je často odvedl od „tvrdé" marx-leninské či stalinistické linie k umírněnějším variantám. Ještě obtížnější je přístup k různým skupinám navazujícím na filosofii původního marxismu, které odmítají revoluci a diktaturu proletariátu. Hranice definující ultralevicový prostor jsou tak mnohem méně zřetelné, než v případě ultrapravice.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Dne 16. srpna 2008 plánovala Dělnická strana v letním kině v Hradci Králové uspořádat hudební akci nazvanou „Den svobody". Poté, co město vypovědělo pořadatelům smlouvu, uspořádali v tento den nepovolené shromáždění v centru Hradce Králové. Kromě členů strany se demonstrace účastnilo na 300 sympatizantů nacionalistických a neonacistických hnutí. Foto: ČTK, Alexandra Mlejnková

Nacionalismus

Nacionalismus přestavuje ideologii, která je základem většiny směrů krajní pravice, ale významně ovlivnil i krajní levici. Sám o sobě nemusí být ani extrémní, ani radikální, avšak vnáší do politické praxe prvky, které je snadné zneužít.

LIDOVÁ SVRCHOVANOST

Nacionalismus se jako ideologie objevuje od konce 18. století v souvislosti s Francouzskou revolucí a změnami, které vnesla do evropského politického prostoru. Patrně nejvýznamnější změnu představovala **emancipace třetího stavu spojená s ideou lidové svrchovanosti.** Ta se stavěla proti dosavadní praxi, kdy politická moc spočívala v rukou monarchy a případně úzkého okruhu nejvyšší šlechty a většině obyvatel státu nesvěřovala žádná politická práva. Neexistoval pojem občan, ale pouze poddaný. Idea lidové svrchovanosti oproti tomu přicházela s představou, že **moc ve státě pochází od lidu**, tedy od všech jeho obyvatel, resp. zejména těch, kteří tvoří bohatství státu.

Nová doktrína suverenity lidu, vycházející zejména z myšlenek Jeana-Jacquese Rousseaua, změnila během Francouzské revoluce poddané francouzského krále v občany Francie, což si vynutilo zcela nové pojetí kolektivní identity uvnitř státu. Lid již nadále nebyl objektem vládnutí, ale měl se napříště sám stát

subjektem vládnutí – měl sám vládnout. **Idea národa jakožto přirozeného společenství** se tak spojila s **ideou národa jako politické jednotky**. Tato myšlenka stála ve své době v opozici vůči ideji absolutní monarchie opřené o „božské právo králů" a reprezentovala základ moderního chápání demokracie.

Úzce s tím souvisela otázka definice „lidu". Do Francouzské revoluce byl za lid považován jen úzký segment vyšších vrstev podílejících se na výkonu moci. V období před Francouzskou revolucí například v generálních stavech zasedala šlechta a církev, ale třetí stav byl vytrvale ignorován. Není divu, že v okamžiku, kdy došlo během revoluce k emancipaci třetího stavu, došlo k novému ztotožnění národa právě s ním.

Nové vnímání národa dramaticky změnilo dosavadní politickou praxi. Pokud by měl být národ tvořen třetím stavem, pak je nutné mu zajistit odpovídající práva, která dosud neměl. Díky tomu se začala tvořit **představa občana**, tak jak ji známe i dnes, **včetně souboru politických občanských práv**.

Spolu s pozvolným prosazováním myšlenek, které se ostře stavěly proti absolutismu, se začala rozpadat celá struktura politické moci. Původní koncept, podle kterého je král povolán k vládě samotným bohem a povinností všech poddaných je ho poslouchat, byl ideou lidové svrchovanosti popřen. Spolu se změnami, kterým evropská společnost čelila v oblasti sociální i ekonomické, se změny v oblasti politické podílely na nárůstu nejistoty, kterým čelil právě rodící se nacionalismus. Ten totiž nabízel náhradu za původní poddanská a vazalská pouta. Národní jednota se zdála být překonáním již nefunkčních společenských vazeb, které se rozpadaly pod vlivem Francouzské revoluce.

NACIONALISMUS JAKO IDEOLOGIE

Nacionalismus vychází z představy, že lidstvo je přirozeně rozděleno do jednotlivých národů, které mají svou vlastní specifickou povahu. **Nacionalisté** přepokládají, **že každý národ má svůj jazyk a kulturu a historické území**, které ho formují. Z této představy pak vyplývá přesvědčení, že centrem politické organizace má být národ, respektive národní stát. Cílem nacionalistů je tedy dosáhnout stavu, ve kterém **územní hranice státu splývají s hranicemi etnickými, jazykovými a kulturními**. O tom, jak tyto hranice přesně definovat, však nepanuje shoda a v minulosti bylo toto přesvědčení mnohokrát využito jako záminka k agresi.

Problém je do značné míry způsoben tím, že základní premisy, ze kterých nacionalismus vychází, jsou přinejmenším sporné. Archaické společnosti například běžně podporují existenci několika kultur na svém území. Národní jazyky vznikaly většinově až na přelomu 18. a 19. století. Do té doby se na většině území dnešních národních států hovořilo převážně dialekty. **Klíčovým aspektem středověkých říší** také nebyla národní nebo etnická jednota, ale spíše **věrnost panovníkovi** a etnický či jazykový princip nemusel hrát větší roli.

Na druhou stranu je ale třeba dodat, že různé formy nacionalismu se objevují v evropské historii již v průběhu středověku. Většina historiků se ale shoduje v tom, že tyto středověké formy raného nacionalismu se odlišovaly od nacionalismu novověkého a jejich projevy obvykle neovlivňovaly společnost natolik, jako tomu bylo od 19. století.

I přes to, že nacionalismus staví na některých ahistorických premisách, ve společnosti se uchytil. Pravděpodobně tomu tak bylo zejména z důvodu potřeby nové kulturní identity, která by byla schopná sjednocovat vnitřně otřesenou raně industriální společnost. **Myšlenky nacionalismu** byly do hloubky rozpracovávány **zejména tam, kde byl nacionalismus nutnou podmínkou pro politické sjednocení**.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Jako příklad mohou sloužit Německo a Itálie, tedy země, které byly historicky spíše volným sdružením samostatných politických jednotek, než unitárním státem s jasnými hranicemi.

S etablováním nacionalismu v průběhu 19. století začaly do popředí vystupovat problémy vyplývající z chybných premis vložených do samotných základů této ideologie. Ukázalo se, že nelze říci, že by v Evropě obecně platil stav, kdy politická, etnická, jazyková i kulturní jednotka splývá. Zároveň se ukázalo, že většina evropských států má na svém území různé cizojazyčné či etnické menšiny. Vzhledem k výše popsané historii to nebylo nic zvláštního. Jestliže ale taková situace neznamenala problém pro mnohonárodnostní říše ve středověku, pro národní státy novověku to problém byl. Minority prostě nezapadly do konceptu národního státu, jakožto jednolitého organického těla.

Situace se dramaticky změnila po první světové válce. Prohraná válka vedla **v Německu** k radikalizaci a **novému definování nacionalismu**, nikoli již na základě jazyka, ale **na základě krve**. Zatímco jazyk se lze naučit a kulturu přijmout, tak krev kolující v lidských žilách vyměnit nelze. Tato myšlenková linie od národa definovaného jazykově k národu definovanému pokrevně je poměrně logická, avšak její důsledky byly nedozírné. V momentě, kdy se objevuje vize národa jakožto výlučné pospolitosti krve, pak není v takovém národě pro jakékoli minority místo a otevírá se cesta pro jejich násilné vyloučení z „národa". Menšiny nadále nejsou součástí národa, i kdyby hovořily stejným jazykem a sdílely stejnou kulturu, protože pokrevně s ním totožné nejsou. Tím se otevřela cesta k ideologiím, jako byl **fašismus** a zejména **nacismus, které spojily etnický nacionalismus s rasismem a antisemitismem.**

Nacionalismus tak vstoupil do své finální podoby, kdy se definitivně obrátil proti svým liberálním kořenům. **Zatímco liberalismus chápal národní stát jako záležitost občanskou**, tak **nacionalismus založený na pospolitosti krve je záležitostí silně exkluzivní.** Jestliže se moderní společnost vyvíjela směrem k občanství, pak tento „pokrevní" nebo etnický (či etnicko-kulturní) nacionalismus představuje regresi a krok zpět do předobčanských společností založených na pokrevních svazcích.

FORMY NACIONALISMU

Přesně definovat nacionalismus jako jednu koherentní ideologii je velmi obtížné. Nacionalismus prodělal zásadní vývoj, který ho vedl od liberalismu středních tříd, přes konzervatismus aristokracie až po fašismus nižších a středních tříd.

Liberální nacionalismus

Liberální nacionalismus představuje nejstarší typ nacionalismu. Liberální nacionalisté jsou přesvědčeni, že **národy tvoří přirozené a svrchované entity, a mají tudíž právo na svobodu a sebeurčení**. Z tohoto důvodu vystupují liberálové proti národnostní nadvládě, jak v rámci mnohonárodních říší, tak i v případě kolonialismu. Zároveň podporují **demokratické formy vládnutí**, neboť podle nich splňují ideál vlády lidu, a tedy národa. Z liberalismu vyrůstá i představa, že **jednotlivé národy jsou si rovny**. Součástí tohoto myšlenkového proudu bylo tedy také uznávání sebeurčení i pro ostatní národy.

Konzervativní nacionalismus

Původní postoj konzervatismu k nacionalismu byl negativní. Nicméně řada konzervativních politiků si záhy uvědomila, že jejich obrana tradičních společenských institucí může zahrnout i obranu národa coby

přirozeného a historicky daného společenství. Díky tomu se konzervativní nacionalismus objevuje obvykle v již etablovaných národních státech. Vychází z přesvědčení, že **národy jsou přirozeně vzniklé skupiny lidí, které se identifikují na základě společných hodnot, kultury a historie**. Z tohoto důvodu je vztah konzervativců k imigraci přinejmenším opatrný a spíše negativní. Konzervativním cílem je naopak **zachování národní svébytnosti,** zejména prostřednictvím **vlastenectví**.

Expanzivní nacionalismus

Expanzivní nacionalismus **se obvykle spojuje s šovinismem, tedy přesvědčením o výjimečnosti a nadřazenosti vlastního národa.** Vypjaté formy šovinismu **upřednostňují národ před jednotlivcem**, identita jednotlivce je pohlcována všemocným národem, jehož existence je nejvyšším smyslem bytí, za nějž stojí jednotlivci obětovat i svůj život. Tato forma nacionalismu se obvykle nazývá **„integrální nacionalismus“**. Je logické, že se tento druh nacionalismu projevuje militantně, zejména **voláním po expanzi a válce**. Válka je důkazem národní velikosti, podporuje národní hrdost a prověřuje oddanost členů národa. Mobilizační schopnosti šovinismu vycházejí převážně z „negativní integrace“, tedy z mobilizace proti jinému národu.

Všechny tyto aspekty vedly k propojení evropského kolonialismu a imperialismu v 19. století s nacionalismem, resp. s jeho expanzivní podobou. V té době se v Evropě rozšířila **představa, že bílé národy stojí intelektuálně a kulturně výše než národy barevné**, a je tedy jistou morální povinností či dokonce břemenem Evropanů šířit vyšší civilizaci mezi barbary a divochy.

Protikoloniální nacionalismus

Koloniální expanze zanesla myšlenky nacionalismu i na kolonizovaná území a ironicky tak sama napomohla ideologickému zaštítění **domorodých snah o národní osvobození**. To bylo často ve svých počátcích formováno pod vlivem liberálního, osvobozujícího nacionalismu. Záhy však většina protikolonionálních hnutí ve třetím světě začala spojovat svůj nacionalismus spíše s různými formami socialismu (od umírněného socialismu v Indii, až po revoluční marxismus v Číně a Vietnamu), který jednak nasedal na místní kolektivistické tradice a jednak nabízel širší politickou analýzu koloniálního vykořisťování, než jakou mohl poskytnout liberalismus.

V období po rozpadu koloniálních říší pak tato forma nacionalismu často přešla k **odmítání západních idejí jako takových** a mnohde podpořila narůstající vliv islámského fundamentalismu.

Kulturní nacionalismus

Kulturní nacionalismus vnímá národ v první řadě jako určitou civilizaci. Stát (ani ten národní) nehraje pro jeho stoupence větší roli. Lze říci, že **kulturní nacionalismus je mystický a romantický, upřednostňuje emocionální pouto k národu**, který chápe jako jedinečný a organický celek. V centru jeho zájmu obvykle leží spíše **lidová kultura a tradice,** než kultura vyšších vrstev.

Etnický nacionalismus

Etnický nacionalismus se svým pojetím národa blíží kulturnímu nacionalismu, avšak **hlavní měřítko pro něj představuje etnicita**. Přesto se často s kulturním nacionalismem propojuje. Příkladem etnického nacionalismu je například nacionalismus černošských skupin v USA, který apeluje spíše na společné kulturní zázemí, než na skutečnou etnicitu, která je v případě amerických černochů obtížně definovatelná.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Antisemitismus

Antisemitismus představuje **zášť, nesnášenlivost** a **předpojatost** vůči Židům jako etnické i náboženské skupině.

Historicky lze rozdělit antisemitismus na tři hlavní části. Nejstarší je **antijudaismus** vycházející z náboženských kořenů, na něj navázal v průběhu 19. století **antisemitismus** inspirovaný nejprve nacionálně, avšak záhy přecházející do podoby **rasové** a po druhé světové válce pak tzv. **nový antisemitismus.**

Der Stürmer
Sonder-Nummer
Der Riesenskandal
um den Wurstjuden Bauernfreund
Die Juden sind unser Unglück!

Titulní stránka mimořádného vydání antisemitského plátku Der Stürmer z ledna 1935.
Foto: archiv Židovského muzea v Praze

NÁBOŽENSKÝ ANTISEMITISMUS (ANTIJUDAISMUS)

Židé představovali v průběhu historie v Evropě největší a nejviditelnější etnicko-náboženskou minoritu, a přitahovali tak často nenávist majoritní křesťanské společnosti. (Odlišná situace panovala v muslimském světě, který byl v této době vůči židům podstatně tolerantnější. Křesťanský antisemitismus nasedal na středověkou tradici, která v židech viděla zejména vrahy Ježíše Krista, za což měli být zatíženi dědičným hříchem a měli svým věčným zavržením a utrpením pykat za odmítnutí jediné správné víry. Konkrétní projev tohoto typu protižidovské zášti představovaly **středověké zákony namířené proti židovskému náboženství i proti jeho nositelům**. Typické příklady takovýchto zákonů představují vyhánění židů ze země či jejích částí, omezení výkonu zaměstnání pro příslušníky židovské komunity (zejména zákaz vlastnit půdu), označování židů (například pomocí žlutých židovských klobouků, jako tomu bylo v českém království), placení zvláštních daní, omezování počtu židovských sňatků a přístupu židů ke vzdělání (numerus clausus) a násilné křty. Na druhé straně tzv. peněžní obchod, vnucený židům coby Bohem beztak zatracenému národu, je často stavěl do role věřitelů, což vyvolávalo vůči nim nenávist rázu ekonomického.

Tato forma všudypřítomné diskriminace a perzekuce přesto neměla ve svých důsledcích absolutní, genocidní podobu a do jisté míry bylo možné se jí vyhnout konverzí ke křesťanství.

Vedle **nábožensky pojatého antisemitismu oficiálního** však existoval ještě **antisemitismus lidový, který v sobě spojoval náboženský antisemitismus s řadou předsudků.** Zde má svůj původ také většina pověr, které rezonují v antisemitismu dodnes (např. o rituální vraždě). Tyto pověry byly hojně rozšířené a nepravidelně vystupovaly na povrch středověké společnosti v podobě erupcí násilí, jako tomu bylo nejčastěji v krizových obdobích, například při epidemiích moru, nebo v obdobích vypjaté náboženské propagandy, jako tomu bylo v období během prvních třech křížových výprav.

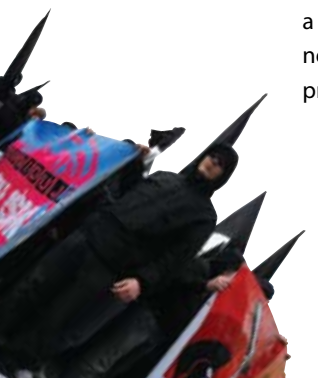

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

RASOVÝ ANTISEMITISMUS

Poté, co byli Židé v západní a střední Evropě od konce 18. století postupně emancipováni, vytvářely se proti nim nové předsudky rázu ekonomického, ale i nacionálního, politického a kulturního. V průběhu 19. století byl takto motivovaný antisemitismus kombinovaný stále s antisemitismem náboženským nahrazován antisemitismem rasovým, který se snažil navazovat na dobové teorie vysvětlující vývoj ras. Rasový antisemitismus, na rozdíl od antisemitismu náboženského, hlásal, že samotní **židé jsou rasově oddělenou skupinou, kterou nemůže změnit ani přijetí křtu.**

S nástupem rasového antisemitismu začaly také výrazněji vystupovat do popředí již dříve patrné konspirační teorie, které obviňovaly židy ze snah o ovládnutí světa. Tyto teorie spiknutí často poukazovaly na údajně neúměrné množství osob židovského původu v určitých odvětvích (typicky bankovnictví) a přitom zapomínaly na fakt, že se jedná o přirozený důsledek diskriminačních zákonů, které židům práci v jiných odvětvích prostě neumožňovaly. Klasickým dílem tohoto druhu jsou **Protokoly sionských mudrců**. Historici prokázali, že se jedná o podvrh a současně plagiát staršího politického spisku z Francie, který byl sepsán ruskou tajnou policií. Kniha hojně zneužívaná nacistickou propagandou je dodnes používána antisemity na celém světě, zvlášť významně radikálními islamisty.

Rasový antisemitismus kulminoval v učení **nacionálního socialismu** Třetí říše. Pro Hitlera **židé představovali ideální prototyp nepřítele**. Vzhledem k odlišné historii a vizuální odlišnosti některých ortodoxních skupin pocházejících z východní Evropy Hitler poukazoval na cizorodé postavení židů ve společnosti, přičemž jejich zastoupení v některých profesích (právníci, lékaři, novinářství, obchod, věda a kultura) interpretoval jako disproporční.

Pochodně židovství jsou zhoubou národa. *Pochodeň pravdy je světlo světa.*

Antisemitské karikatury z Der Stürmer, 1935.
Foto: archiv Židovského muzea v Praze

Židé byli historicky zatížení křesťanskou nenávistí a bylo je možné spojit jak s bolševickou revolucí v Rusku, tak i s vykořisťujícím kapitalismem v západní Evropě. Díky tomu se dali použít jako kapitalistický strašák pro dělníky, i jako bolševický strašák pro podnikatele. Klíčovým pojmem pro Adolfa Hitlera při označení údajného židovského nebezpečí ovšem bylo „mezinárodní židovstvo“. Hitler tvrdil, že židé představují mezinárodní politicky aktivní veličinu, která už dříve dokázala rozpoutat první světovou válku a disponuje přímou politickou a zprostředkovaně i vojenskou mocí. Pokud nacistická propaganda vykreslovala židy tímto způsobem, legitimizovala tím svůj vlastní postup proti lidem, kteří zřetelně vojenskou ani politickou mocí nedisponovali.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

„NOVÝ ANTISEMITISMUS„

Po druhé světové válce, kdy vešly v obecnou známost hrůzy holocaustu, se antisemitismus stal v evropské politice de facto nepřípustným, ale to neznamená, že přestal existovat. Pouze na sebe vzal jinou podobu. Nový antisemitismus se projevuje zejména ve dvou oblastech. Jde o **popírání holocaustu** a **antisionismus**.

POPÍRÁNÍ HOLOCAUSTU, NEBOLI „OSVĚTIMSKÁ LEŽ“

Moderní antisemité již od sedmdesátých let minulého století tvrdí, že plynové komory neexistovaly, stejně jako prý neexistovaly ani vyhlazovací tábory a konečně ani žádný plán na „konečné řešení“, tedy vyhlazení židovské komunity. Pokud odborná veřejnost odmítá brát jejich úvahy vážně, ohrazují se, že jsou umlčováni a volají po svobodě bádání a historické pravdě. Tyto termíny však neoznačují nic jiného, než **snahy popíračů o revizi dějin** (odtud i termín „revizionisté“, který pro sebe popírači někdy používají), jejichž cílem není nic jiného, než vyjevení nenávisti vůči Židům a **rehabilitace nacismu**.

Současně slouží revizionizmus i k **útokům na Stát Izrael a židovské obce ve světě, zejména v USA**, které jsou obviňovány z udržování lží o holocaustu, jež jim – alespoň podle popíračů – slouží pouze k legitimizaci izraelského politického násilí v prvním případě a vymáhání finančních kompenzací v případě druhém.

V rámci popírání holocaustu rezonuje i standardní výbava původního antisemitismu, totiž **víra v židovské spiknutí**. V tomto případě je to teorie židovského podvodu na dějinách a německém národu, který od druhé světové války zabraňuje historikům ve skutečném zkoumání dějin druhé světové války a vytváří „nedotknutelné náboženství holocaustu“. Popírači holocaustu chtějí dnes s novou argumentací dokázat, že svět ovládá nadnárodní židovské spiknutí a že „slabá“ demokracie údajně slouží „židovským zájmům“. Mezi nejznámější popírače holocaustu patří kanadský občan německého původu Ernst Zündel a Angličan David Irving.

Obálka knihy Ernsta Zündela Osvětim – Fakta versus fikce.

Argumenty popíračů holocaustu byly historiky přesvědčivě vyvráceny. V roce 2000 se stal známým proces v Londýně, v němž americká historička Deborah Lipstadt uspěla právě proti D. Irvingovi.

ANTISIONISMUS

Antisionismus se objevil v Evropě v sedmdesátých letech 20. století. Mezinárodní atmosféra byla v šedesátých a sedmdesátých letech naladěná spíše protiválečně a stavěla se odmítavě k některým aspektům izraelské politiky. Současně se „boj proti sionismu“ stal součástí propagandy komunistických států. V atmosféře odmítání imperialismu se i Izrael stal terčem kritiky, čehož využilo zejména rodící se neonacistické hnutí stejně jako některé radikální islámské skupiny a **za kritiku Izraele začaly skrývat svůj antisemitismus**.

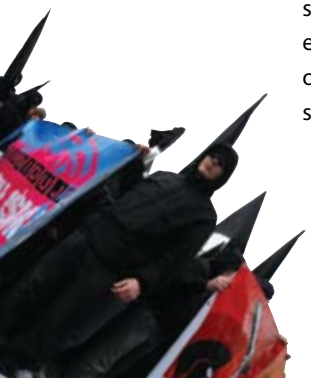

Tento přístup zajišťuje antisemitům jistou legitimitu, neboť se tváří jako pouhý kritický politický názor. V jeho jádru je však obsažena myšlenka, že za krizi na Blízkém Východě nesou zodpovědnost výhradně Izraelci, kteří jsou tím pádem odpovědní i za nárůst islámského fundamentalismu, který ohrožuje Evropu. Někdy se tento názor deformuje až v tvrzení, že i **za samotný holocaust si vlastně mohou židé sami**. Tento postoj se často spojuje také s nekritickou pro-palestinskou podporou, která obvykle poněkud koliduje s krajně pravicovým odporem vůči islámu a arabskému světu obecně.

Samotnou kritiku izraelské politiky nelze automaticky zaměňovat za antisemitismus. Je ale třeba vždy rozlišovat, zda je jejím cílem seriózní politická analýza, anebo odpor proti samé existenci Izraele, snaha paušálně odsoudit židovský stát podobně, jako byli dříve paušálně odsuzováni židé jako jednotlivci.

Teorie neonacistického antisemitismu

V rámci současného neonacismu nacházíme **rasový antisemitismus** i **nový antisemitismus**. Spojují se do zvláštního konglomerátu.

Neonacistický antisemitismus **vychází z přesvědčení o světovládných ambicích mezinárodního židovstva**, které mají vést k zotročení árijského obyvatelstva. Árijské obyvatelstvo představuje podle této představy pro židy největší nebezpečí, neboť vzhledem ke svému nadřazenému rasovému původu stojí intelektuálně, morálně i kulturně na mnohem vyšší úrovni, je tedy jako jediné schopno učinit světovládným židovským choutkám přítrž, a je proto přirozeným a věčným nepřítelem židovstva. Vzhledem k tomu, že je tento **konflikt podle neonacistů podmíněn neměnným a přirozeným rasovým zákonem**, vnímají neonacisté celé dějiny jako dějiny rasového boje.

V průběhu tohoto boje si **podle neonacistů židé vytvořili několik institucí**, které jim mají pomoci jejich odpůrce porazit. Nejprve to bylo **křesťanství**, které svým hlásáním lásky k bližnímu a nastavováním druhé tváře **oslabuje původního bojovného ducha árijců** (proto se většina současných neonacistů obrací k starogermánské či keltské mytologii, nebo různým pseudo-árijským kultům). Dále jde o **liberalismus** a **komunismus**, které rozkládají politickou a třídní jednotu bílého světa, a konečně ani **demokracie** neslouží k ničemu jinému, než k potlačení přirozeného hierarchického uspořádaní společnosti, kdy nejníže stojí otroci a na vrcholu vůdce. Aby bylo potlačení árijských sil dokonalé, podporují Židé pomocí dalšího svého vynálezu – **humanismu** – myšlenky migrace, multikulturalismu a následného míšení ras, které je z hlediska věčného rasového zákona největším hříchem.

Co se týče mezinárodní politiky, věří neonacisté, že židé ovládají OSN a mají hlavní vliv v USA, které zase ovládají NATO. S pomocí těchto institucí se prý židé snaží ustavit ve světě tzv. „nový světový řád“, tedy takové zřízení, ve kterém budou celému světu vládnout Židé. Podle neonacistů jsou židy ovládány i všechny vlády euro-amerických států, proto pro jejich souhrnné označení používají zkratku ZOG z anglického Zionist Occupation Government (židovská okupační vláda).

Je zřejmé, že zejména v případě neonacismu se nejedná o ideologii, kterou by bylo možné hlásat veřejně bez nebezpečí střetu se zákony. Proto neonacisté již od konce druhé světové války pracují na tom, jak nejlépe své přesvědčení prezentovat způsobem, který by zakryl jeho skutečný původ, a proto tak rádi používají antisionismus jako zástěrku pro svou protižidovskou nenávist.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Rasismus

Rasismus vychází z přesvědčení, že lidské vlastnosti jsou rasově podmíněné. Termín samotný se objevil ve třicátých letech 20. století, zejména v souvislosti s nástupem nacismu v Německu, ale odkazuje k ideám, které sahají do historie podstatně hlouběji.

Na rozdíl od antisemitismu, jenž má v evropské historii dlouhou tradici, je rasismus, zejména ve své biologické podobě, fenoménem převážně moderním. Je ale třeba dát pozor na to, aby nebyl směšován s pojmy xenofobie nebo etnocentrismus. O rasismu můžeme hovořit tehdy, máme-li před sebou **ideologii, která tvrdí, že rozdíly mezi jednotlivými etniky jsou vrozené a neměnné**, přičemž se z faktu odlišností jednotlivých ras odvozuje existence rasové hierarchie – nadřazenost jedné rasy nad ostatními.

HISTORIE

Kořeny evropského rasismu leží ve 14. a 15. století, avšak vývoj evropského rasismu byl natolik spjat s antisemitismem, že oba fenomény v historii často splývaly. Společný mají například původně náboženský charakter, který později přerostl do biologické podoby. Tu získal rasismus až v průběhu 18. století.

Od 18. století se termín rasa (do té doby odkazující převážně ke zkoumání zvířecí říše) začal používat i pro kategorizaci lidských typů. V roce 1735 provedl první podobné třídění švédský přírodovědec Carl Linné. Na něj navázal Johan Friedrich Blumenbach, který jako první rozdělil lidstvo na pět skupin (kavkazskou, mongolskou, etiopskou, americkou a malajskou). Blumenbach sám ale ještě odmítal protičernošské předsudky. George de Buffon pak přišel s dodnes platným názorem, že různé barvy pleti vznikly díky odlišnému podnebí, avšak tento názor nebyl tehdy všeobecně uznáván. V této době ještě rasismus neměl tzv. vědeckou podobu. Tu získal až později.

Takzvaný vědecký rasismus se zformoval v průběhu 19. století. Vycházel z **osvícenecké antropologie**, která přišla jako první s materialistickým výkladem rasových rozdílů. Jedním z nejvýznamnějších teoretiků tohoto směru byl francouzský diplomat **Joseph Arthur Comte de Gobineau** (1816–1882). Ve svém díle ***Esej o nerovnosti ras*** (1853–1855) de Gobineau prezentoval svou tezi, že starověké civilizace zanikly v okamžiku, kdy se krev jejich tvůrců smísila s krví nižších ras. Díky tomu krev vyšších ras ztratila svou jedinečnost a duch civilizace podlehl barbarismu. Tento názor ho vedl až k historickému pesimismu, neboť čistá krev a čistá rasa byly podle něj již ztraceny a svět čekal pouze úpadek. Gobineau také definoval tři hlavní rasy, žlutou, černou a bílou, přičemž tvrdil, že árijská rasa má mezi ostatními rasami výsadní postavení.

V Anglii tyto myšlenky reprezentoval **Robert Knox** (1798–1862), který ve své knize ***Lidské rasy*** (1850) dokládal podřadnost židovské rasy a nadřazenost dvou árijských ras, saské a slovanské, čímž se významně odlišoval od ostatních autorů tohoto směru, kteří za nadřazenou pokládali obvykle pouze rasu germánskou.

Významný moment pro rozvoj rasismu představoval vznik **sociálního darwinismu**, který se snažil aplikovat myšlenku přirozeného výběru a přežití nejsilnějších na společenský vývoj. Tato představa plně odpovídala rozvíjející se rasové teorii a byla do ní vstřebána. Klasickými představiteli tohoto spojení jsou Georges Vacher de Lapouge z Francie a Otto Ammon z Německa, kteří věřili v nadřazenost árijců (které definovali mimo jiné pomocí měření lebky) a v neměnnost rasového předurčení. Budoucí svět měl patřit jen těm nejsilnějším, tedy nejlepším.

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Na těchto základech postavil **Houston Stewart Chamberlain** (1855–1927), další z významných teoretiků rasismu, svou vizi, která měla mít optimistické vyústění. Tento anglický myslitel žijící v Německu se pokusil de Gobineauovu pesimistickou předpověď vyvrátit ve svém díle **Základy XIX. století** (1911). Chamberlain s Gobineauem souhlasil v tom, že pád civilizace je způsoben míšením krve, ale nesouhlasil s představou, že je tento proces ireverzibilní. Naopak tvrdil, že přísnou rasovou hygienou lze opět dosáhnout očištění nadřazené krve a zabránit úpadku civilizace. Nutná je k tomu ale pochopitelně **tvrdá rasová politika**.

Všechny rasové teorie se shodovaly v tom, že **nejvyšší rasa, která vytváří kulturu a civilizaci, je bílá**, přičemž se již tehdy objevovaly termíny árijská (samostatně, nebo jako synonymum pro bílou rasu). Zároveň panoval i jistý souhlas s tím, že **nejnižší rasu představují Židé**, kteří tuto civilizaci ničí, avšak kteří – na rozdíl od árijců – jsou schopni udržet čistotu své krve neměnnou po tisíciletí.

Rasistické myšlenky byly v této době v Evropě relativně přijímány a významným způsobem napomohly k pozdějšímu nástupu nacismu.

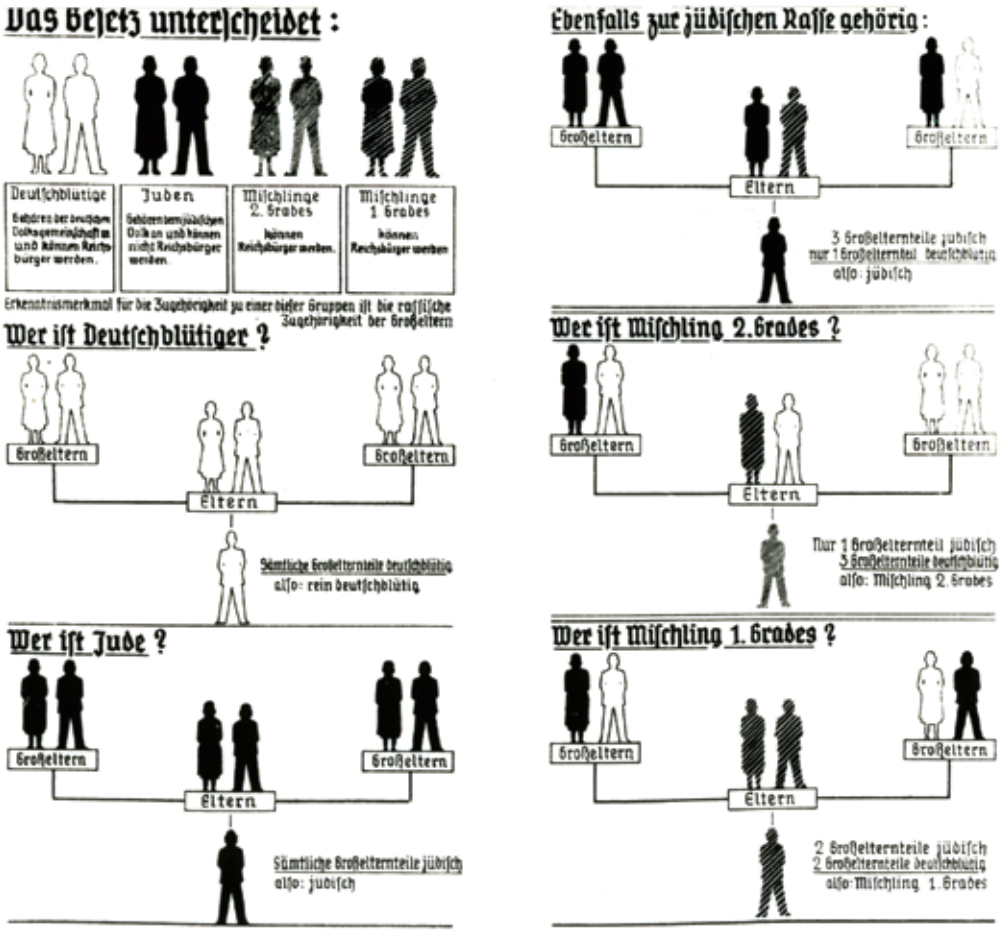

Schematické znázornění uplatnění rasové teorie v nacistickém Německu.
Schéma ukazuje, kdo je považován za žida a na koho se tudíž vztahují norimberské zákony. Archiv Židovského muzea v Praze

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

NACISTICKÉ NĚMECKO

Extrémní podoby nabyl rasismus v případě nacistického režimu. Pod vlivem prací **H. S. Chamberlaina, Alfreda Rosenberga a Adolfa Hitlera** vznikla ideologie opírající se o **mýtus čisté rasy tzv. Árijců**, tedy původních Evropanů, která měla být **nejlépe uchována v germánských národech**, zejména v Německu. V návaznosti na antisemitskou víru v židovské spiknutí věřil Adolf Hitler v dějinnou úlohu germánské rasy, která **má jednou provždy zlikvidovat židovské nebezpečí** a očistit Evropu, potažmo celý svět, od této rasové zhouby. V roce 1933 se Hitler dostal k moci a již v roce 1935 byly přijaty **tzv. norimberské zákony**, které definovaly pojem „Žid" a postavení Židů v Německu a které znamenaly počátek jejich vylučování ze společnosti, konkretizované postupně vydávanými **rasově motivovanými protižidovskými nařízeními**. Hitlerova rasová politika vyvrcholila v tzv. „konečném řešení" židovské otázky, které spočívalo ve snaze o fyzickou likvidaci židů. Po válce byl tento nacistický pokus vyhladit židy nazván holocaustem. Jde o nejhorší projev rasismu, který lidstvo dosud poznalo.

Po zkušenostech druhé světové války a pod tlakem nového zkoumání byla většina teorií „vědeckého rasismu", sociálního darwinismu a eugeniky opuštěna jako nevědecká a v současné době řada vědců odmítá koncept rasové kategorizace jako takový.

SOUČASNÝ RASISMUS

I v současnosti existuje tradičně chápaný, biologický rasismus, přestože není zdaleka tak rozšířen, jako tomu bývalo dříve. **Bělošský biologický rasismus**, se kterým se v Evropě setkáváme nejčastěji, se projevuje jako přesvědčení o „biologické nadřazenosti" bílého etnika. Tyto myšlenky vycházejí částečně z prací teoretiků vědeckého rasismu 19. století (Gobineau, Chamberlain), opírají se však spíše o některé aktuální vědecké výzkumy (jako například kniha ***Bell Curve*** amerických autorů **Murraye a Herrnsteina** o rozdílech IQ černého a bílého etnika v USA, srovnej též *Tabu v sociálních vědách*, Petr Bakalář, Praha 2003). Tyto názory jsou však v současnosti většinově odmítány, a to i vědeckou komunitou, která mnohdy zpochybňuje samotnou biologickou existenci ras.

KULTURNÍ RASISMUS

Stigma nacismu nutí moderní rasisty vyhýbat se označení rasista a vede je k hledání nových přístupů, které by jim umožnily hlásat nerovnost ras, aniž by je to politicky či společensky diskvalifikovalo. Jeden z těchto přístupů představuje kulturní rasismus, který vzniká poukazováním na údajně hluboce zakořeněné **kulturní odlišnosti jednotlivých etnik**. Poukazováním na tyto rozdíly lze ospravedlňovat negativní postoje vůči konkrétnímu etniku jako celku, aniž by bylo nutné sahat k rasovým teoriím. Díky tomu kulturní rasismus dnes velmi často nahrazuje rasismus biologický.

Kulturní rasismus vychází z přesvědčení, že příslušníci jiných ras jsou primárně příslušníky jiných kultur, které **nejsou kompatibilní s evropskou kulturou a civilizací**. Tento druh rasismu se obvykle spojuje s všeobecnější **xenofobií**, zaměřenou obecně vůči všem cizincům. Ta se v jednotlivých zemích obvykle pojí s averzí vůči konkrétnímu etniku, kterému je kladeno za vinu zhoršování ekonomické situace („cizinci nám berou práci") a parazitismus (často nemajetní, málo vzdělaní a jazykově špatně vybavení přistěhovalci

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

se častěji dostávají do „záchytné sociální sítě“). To je obvykle ještě umocňováno kulturními, sociálními a náboženskými odlišnostmi, které tyto skupiny zřetelně oddělují od majoritní společnosti. Někdy dochází i ke ztotožnění této kulturní odlišnosti s konkrétním negativním jevem spojovaným s některými nositeli této kultury (muslimové jsou fundamentalisti, Romové kradou apod.), což ve svém důsledku obvykle vede k odmítání této kultury jako takové.

Nápis na dětském hřišti „Židům nepřístupno“ z roku 1940. Foto: archiv Židovského muzea v Praze

RACIALISMUS

Protože termín rasismus je v současné době chápán negativně a označení „rasista“ je pejorativní, hledají moderní rasisté cesty, jak se tohoto označení zbavit. Jednou z nich je i používání slova „racialista“ namísto rasista. Racialismus je směr, který tvrdí, že **mezi rasami existují dané a nepřekonatelné rozdíly,** ale vyhýbá se označení některé rasy na nadřazenou. Požaduje ale striktní **segregaci** (oddělení ras), **pod záminkou zachování diverzity a kulturního dědictví**. Tento termín se ale objevuje téměř výhradně jen v prostředí rasistických a neonacistických organizací a jasná dělící čára mezi rasismem a racialismem v podstatě neexistuje.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Italský diktátor Benito Mussolini na přehlídce uspořádané v Římě v roce 1941 při příležitosti 14. výročí založení fašistické gardy. Foto: ČTK

Fašismus

HISTORIE

Pojem samotný pochází od latinského slova „fascis", svazek, což odkazuje k původnímu symbolu, kterým se ve starověkém Římě označovali úředníci, tzv. liktoři a liktorský svazek prutů s vetknutou sekerou (tzv. fasces) se stal také oficiálním symbolem fašismu.

Poprvé se fašismus dostal k moci v Itálii. V roce 1919 Benito Mussolini (1883–1945), původně radikální socialista, založil organizaci Fasci italiani di combattimento, která se v roce 1921 přeměnila na politickou stranu Partito nazionale fascista. V roce 1922 po tzv. pochodu na Řím získal Mussolini moc ve státě a byl jmenován ministerským předsedou. Do roku 1926 trvalo v Itálii období tzv. zákonné diktatury, ale v roce 1926 byla vyhlášena fašistická diktatura s vládou jedné strany.

Itálie se stala vzorem pro nastupující nacistické hnutí v sousedním Německu, avšak Mussolini si dlouho udržoval od Hitlera odstup. Před válkou se Itálie stala spojencem Německa, avšak do války samotné neza-

sáhla zásadním způsobem a v roce 1943, po invazi spojenců na jih Itálie, Mussoliniho vláda 25. července padla.

Fašismus se dostal k moci pravděpodobně díky širší shodě příznivých okolností. Jednu z nich představovala nestabilita nových demokratických režimů, vyčerpání tradičních demokratických států po první světové válce, ekonomická krize a v neposlední řadě i vliv bolševické revoluce v Rusku, která vedla k obavám středních a vyšších vrstev v celé Evropě z rozšíření sociální revoluce a která tak nepřímo podporovala ochotu těchto tříd podpořit fašismus a nacismus, jež měly boj proti komunismu jako stěžejní bod svého programu.

IDEOLOGIE

Počátky italského fašismu spadají do období italského risorgimenta a vyrůstají z anti-materialistického idealismu, nacionalismu a revolty vůči měšťákům. Za klíčové pojmy pro italský fašismus pak lze označit tři základní momenty: **odmítání myšlenek rovnosti** (tedy odmítnutí jak liberalismu a demokracie, tak i komunismu), **integrální nacionalismus** a **upřednostňování akce před ideologií**. Mussolini dokonce považoval fašismus za zcela novou doktrínu, která překoná všechny dosavadní ideologie, jako je socialismus a liberalismus a nahradí je.

Politicky fašismus vychází z kombinace myšlenek syndikalismu, totalitního státu a šovinismu. Odmítá liberální demokracii s její definicí státu coby instituce určené k ochraně individuálních práv a vnímá stát jako přirozené společenství vycházející primárně z národa. **Stát je** naopak **pro fašisty hodnotou sám o sobě**. Totalitní stát měl být lékem na neduhy demokracie.

Namísto systému politických stran zavedl fašismus **politicko-ekonomický systém nazývaný korporativismus**, který měl svůj předobraz ve středověkém cechovním systému. Společnost měly být organizována v jednotlivých korporacích (odborových organizacích) podle pracovního zařazení. Korporace měly překonat roztříštěnost politické scény a nahradit ji přirozenou stratifikací podle zaměstnání. Zároveň měly korporace plnit i ekonomickou roli a určovat směr výroby podle informací svých odborníků. V zásadě šlo o koncepci odborových svazů, kterou Mussolini okopíroval od svého učitele, syndikalisty George Sorela. V praxi však vládl Mussolini sám a všechny pomocné instituce – korporace, parlament i fašistická rada – sloužily pouze k podpoře jeho moci.

Na rozdíl od nacismu se v Itálii příliš nedařilo antisemitismu. Na Hitlerův nátlak sice byly přijaty rasové zákony, ale jejich zavádění do praxe bylo na rozdíl od Německa velmi vlažné. Rasismus jako takový není pro italský fašismus nijak typický a ukazuje, že fašismus (nikoli nacismus) může fungovat i bez tohoto atributu.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Přísaha jednotek SS na Staroměstském náměstí v Praze v roce 1941. Foto: ČTK

Nacismus

Nacismus vznikal ve stejné době jako fašismus a pod jeho vlivem, ale jeho cesta k moci byla podstatně delší a v konečném důsledku se od fašismu v mnoha ohledech vzdálil.

HISTORIE

Předchůdkyně nacistické strany vznikla v roce 1919 pod názvem **Německá dělnická strana** (Deutsche Arbeiterpartei, DAP) pod vedením **Antona Drexlera**. Do této strany vstoupil ve stejném roce i Adolf Hitler, původně jako informátor německé armádní rozvědky, a stal se šéfem propagandy. V roce 1920 změnil název strany na **Nacionálně socialistickou německou dělnickou stranu** (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, **NSDAP**) a v roce 1921 převzal ve straně moc. V roce 1923 se pod vlivem úspěšného Mussoliniho „pochodu na Řím" pokusil v Bavorsku o tzv. „pivní puč", který byl potlačen. Hitler sám byl zatčen a odsouzen k pěti letům vězení, avšak byl propuštěn již v roce 1924. Během svého uvěznění napsal **Adolf Hitler** knihu o svém životě a svých politických idejích nazvanou ***Mein Kampf*** (Můj boj), která se stala základním kamenem nacistické ideologie. Po propuštění se Hitler vzdal pokusů o násilné převzetí moci a rozhodl se získat moc legální cestou. Přesto však **NSDAP disponovala ozbrojeným křídlem**. Jednak šlo o **jednotky SA (Sturmabteilung – útočné oddíly)**, určené oficiálně k ochraně demonstrací a veřejných akcí NSDAP, v praxi však častěji k rozbíjení volebních schůzí opozičních politických stran,

a jednak o **oddíly SS (Schutzstaffel – ochranné síly)**, fungující jako Hitlerova osobní stráž. V roce 1932 získala NSDAP ve volbách 37,4 % hlasů a stala se nejsilnější stranou v parlamentu a o několik měsíců později nastoupil Hitler do úřadu říšského kancléře. Po nástupu NSDAP k moci se mu podařilo **legální cestou vytvořit politický systém jediné strany v čele s vůdcem (Führer).**

V roce 1935 následovalo přijetí tzv. **norimberských zákonů** namířených zejména proti židovské komunitě. Jednalo se o **zrušení německého občanství pro Židy** a **zákaz smíšených manželství**, které odstartovalo vlnu legálních perzekucí, vrcholící v roce 1938 rozsáhlým pogromem nazvaným „Křišťálová noc" (název pochází z množství střepů z rozbitých výloh židovských obchodů).

Od roku 1938 vyvíjelo nacistické Německo expanzivní aktivity, které vyvrcholily v roce 1939 vypuknutím druhé světové války. Během ní se naplno rozběhly také **eugenické programy** směřující k „očištění" německé rasy od nežádoucích prvků, což v praxi obnášelo **násilné sterilizace či přímou fyzickou likvidaci nežádoucího obyvatelstva**. Nejrozsáhlejší z těchto aktivit zahrnovalo tzv. „konečné řešení židovské otázky", jehož cílem bylo vyhlazení židovského etnika na všech územích ovládaných nacisty.

Na konci války v dubnu 1945 spáchal Adolf Hitler sebevraždu. V letech 1946–47 proběhl v Norimberku soud s prominentními nacisty, který odsoudil nacismus jako zločinnou ideologii. Dodnes je propagace nacismu v evropských státech zakázána.

IDEOLOGIE

Jasně definovat nacistickou ideologii je ještě složitější než v případě fašismu. Dodnes se například vedou spory o to, zda se má nacismus zařadit spíše do pravicové nebo levicové části politického spektra. Samotný název strany, obsahující slova jako socialistická a dělnická, naznačuje příklon k levici. Popření principu rovnosti a podpora velkokapitálu zase ukazují na radikální pravici. Stejně tak se vedou spory i o to, zda je nacismus barbarskou ideologií a reakčním vybočení z jinak pokrokového evropského myšlení, a nebo jde jen o do extrému dovedené postupy typické pro moderní evropskou politiku. Obtížné je dokonce i definovat, zda je nacismus specifickou formu fašismu, a nebo spíše samostatnou ideologií.

S fašismem má nacismus mnoho společného. Stejně jako fašismus i **nacismus vychází** na jedné straně **z antikomunismu, antiliberalismu, antidemokratismu a vůdcovského principu** a na straně druhé **z integrálního nacionalismu** a konečně také **upřednostňuje akci před ideologií**. V několika momentech se však od fašismu liší. První odlišnost spočívá v přístupu ke státu. Na rozdíl od fašismu, **nacismus stát nijak neadoruje**. Co oproti tomu naopak **akcentuje** velmi výrazně, je **otázka krve, resp. rasy**. Rasa byla pro nacismus naprosto klíčovou záležitostí a v této věci spočívá druhá významná odlišnost od fašismu.

V praxi se pak nacistická ideologie proměnila ve **víru v pokrok prostřednictvím agrese** a v přesvědčení o nutnosti a blahodárnosti rasového konfliktu v mezinárodním měřítku, jehož vyústěním bude zničení podřadných ras a stvoření nového „nadčlověka". V nacismu také významně rezonuje dobový **zájem o okultismus a esoterismus**. Nalezeme v něm i jistý druh iracionalismu, obsahující víru v rasový mýtus, odkazy ke starogermánským bohům a **odpor k moderní společnosti**. Souběžně nacismus vychází i z některých prvků socialismu a využívá **rétoriku antikapitalismu a revolučně-idealistického nadšení**. Zejména v počátcích své existence NSDAP používala výrazně antikapitalistickou a revoluční rétoriku, což

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

vedlo některé historiky (zejména konzervativní) k tvrzení, že nacismus je v zásadě ultralevicové hnutí. Problém představuje skutečnost, že v okamžiku, kdy se Hitler dostal k moci a upevnil své postavení, okamžitě potlačil „ultralevicové“ prvky v NSDAP volající po uskutečnění revoluce a nadále se orientoval na velkokapitál, což vedlo opětovně některé jiné historiky (zejména marxistické), k tvrzení, že nacismus je pouze extrémní formou kapitalismu, která přichází ke slovu tehdy, když je nebezpečí komunistické revoluce příliš silné. **Ekonomický charakter** nacistického Německa však příliš neodpovídal kapitalismu volného trhu, ale blížil se spíše **plánovanému hospodářství s určitými soukromými prvky**, avšak přesto pod dohledem státu. Řada historiků si také všimla, že existovaly významné rozdíly mezi hlásanou nacistickou ideologií a prováděnou praxí. Hlavním cílem nebyla ideologická čistota, ale v první řadě uchopení moci a později vítězství Německa ve válce. Nicméně prostor agresivního až fanatického **antisemitismu** Hitler neopouštěl až do samotného konce.

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Na společné demonstraci Dělnické strany, Národního odporu, Národních korporativistů, Resistence Woman Unity, Slovenské pospolitosti a Slovenského Národního odporu 1. května 2008 se na náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze sešlo asi 650 účastníků. Ti se po přečtení projevů vydali na pochod přilehlými ulicemi.
Foto: ČTK, Stanislav Zbyněk

Současná krajní pravice

Po pádu fašistického režimu v Itálii a nacistického v Německu sice došlo k mezinárodnímu odsouzení fašismu, resp. nacismu, ale nezmizeli ani jejich přívrženci z období Mussoliniho a Hitlerovy vlády, ani myšlenky samotné. Od konce války se neustále objevují různé skupiny, které se na obě ideologie snaží navazovat. Pro ideologický rámec jejich aktivit se vžil název **neofašismus**, resp. **neonacismus**, případně obecně extrémní či krajní pravice. V posledních letech se ke krajní pravici započítává ještě **pravice populistická**, která často využívá **antiimigrantskou** a **homofobní rétoriku**, avšak distancuje se od fašismu, resp. nacismu.

Ideologický základ současné krajní pravice

Přestože existuje v celosvětovém měřítku i u nás značné množství různých ultrapravicových uskupení, která se v mnoha ohledech odlišují, lze je všechna na základě jejich politického programu zařadit do tří základních skupin: **reakční populisté, neofašisté a neonacisté**. Pro úplnost je třeba říci, že názory všech tří skupin se v mnoha případech doplňují či překrývají a žádná přesná dělící čára mezi nimi neexistuje. Některé postupy připisované zde jedné skupině se proto mohou objevit také u skupiny druhé, ve velmi všeobecné rovině však toto rozdělení funguje.

Je pochopitelné, že rasistické, xenofobní a antisemitské postoje nejsou příslušníky řady krajně pravicových skupin nazývány (alespoň navenek) pravými jmény a obvykle jsou shrnovány pod zástupný termín „vlastenectví“. To se týká zejména skupin, které lze zařadit mezi reakční populisty a částečně i mezi neofašisty. Vlastenectví je u nich odvozováno od národní historie, která je vykládána zkresleně a jednostranně s akcentem položeným pouze na některé její aspekty. Naopak bývá vyzdvihován aspekt **antikomunismu** a **boje proti levicovým silám** obecně (i když toto označení může být velmi pružné) a **boje proti** „zvrácenostem“ jaké představují **narkomani** nebo **homosexuálové**. V těchto momentech se obvykle shodují všechny tři proudy současné krajní pravice.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Členové Národní obce fašistické v průvodu, který 1. května 1936 prošel Václavským náměstím v Praze. Organizace inspirovala současnou ultrapravicovou scénu.
Foto: ČTK

Neofašismus

Termín neofašismus označuje fašizující skupiny vzniklé po druhé světové válce. V mnoha ohledech ale panuje v používání tohoto termínu nejistota, neboť je často používán velmi volně. Někteří politologové používají termín „neofašismus" obecně pro označení všech ultrapravicových skupin, včetně neonacistů. Jiní odlišují neonacismus, neofašismus a ultrapravicový (reakční) populismus. Situaci komplikuje i fakt, že část příznivců krajní pravice tyto nuance vůbec nerozlišuje a podílí se na aktivitách neofašistických, neonacistických i populistických. Navíc se, jak již bylo řečeno, řada aktivit všech zmíněných směrů překrývá, stejně jako se překrývají postupy, původně typické pouze pro jeden směr (typicky se to týká antisionismu, který je využíván jak neonacisty, tak i neofašisty a občas ho využívají i populisté).

HISTORICKÉ NÁVAZNOSTI

Skupiny tohoto zaměření se obvykle neodvolávají ani tak na Mussoliniho Itálii, jako spíše na Frankovo Španělsko, Salazarovo Portugalsko, Chile za vlády generála Pinocheta a místní představitele fašistického politického proudu (v případě Čech se jedná zejména o osobu generála Radoly Gajdy a Národní obec fašistickou). Ze současníků jim bývá nejbližší Le Pen z Francie a částečně i Jörg Haider z Rakouska. Časté jsou u nich kontakty s křesťanskými fundamentalisty a intelektuálně laděnými skupinami nacionalistického či konzervativního charakteru, díky kterým se jim částečně daří vstupovat do politického mainstreamu.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

IDEOLOGIE

Neofašismus navazuje na původní fašismus, respektive na ty jeho prvky, které jsou v současné době akceptovatelné. Neofašisté tedy obvykle nezdůrazňují totalitní povahu svého učení a často se vyhýbají i propagaci násilí.

Politicky se jedná o **ideologii** stojící zejména na myšlenkách **nacionalismu, resp. šovinismu, antikomunismu a antidemokratismu**, přičemž každá z těchto myšlenek zahrnuje několik dalších, navazujících idejí. Původní Mussoliniho boj proti demokracii je ale u neofašistů obvykle nahrazen **kritikou nepružného parlamentního systému** a poukazováním na politické korupční aféry, neboť otevřené zpochybňování demokracie je v Evropě obvykle nezákonné.

Nacionalismus bývá u neofašistů chápán exkluzivně a obvykle i expanzivně a definuje se zejména **v opozici vůči ostatním národům**. Logicky z něj pak vyrůstá rasismus, který u historického fašismu poněkud chyběl. Nacionalismus se zde propojuje s xenofobií a rasismem ve smyslu odmítání imigrantů, resp. cizinců kvůli odlišné kultuře, destruktivně působící na místní kulturní zvyklosti.

Hlavním krédem neofašistů je silný, zdravý a nezávislý národ, ve vlastním silném státu. Proto neofašisté ostře vystupují **jak proti nadnárodním organizacím** (politického i ekonomického charakteru), tak **i proti imigraci**, zejména ze zemí třetího světa. Jejich rétorika má proto výrazně xenofobní a rasistický charakter, ale například antisemitismus, ač přítomný, nemusí být výrazněji akcentován. Přesněji řečeno, neofašisté se obvykle vyhýbají jak biologickému rasismu (a staví raději na kulturních rozdílech), tak i otevřenému antisemitismu a nahrazují ho raději **antisionismem**, tedy kritikou politiky státu Izrael.

Do podobné kategorie spadá i neofašistický **odpor k narkomanii a homosexualitě**. Trest smrti pro drogové dealery a postavení homosexuality mimo zákon tak patří ke standardní výbavě neofašistické politiky.

Neofašisté ostře vystupují **proti konkurenčním politickým ideologiím**, zejména levicovým. Komunismus vnímají neofašisté jako zvrácený ve všech podobách a jeho stopy nalézají i u dalších stran, zejména socialistického typu. Komunismus podle neofašistů představuje ten vůbec nejhorší režim, jaký kdy existoval, a proto je nutné proti němu vystupovat, a to i silou. Toto silové řešení ale bývá obvykle akcentováno spíše v historickém kontextu. Neofašisté obhajují povstání generála Franka proti republikánské vládě ve Španělsku, stejně jako Pinochetův puč v Chile proti socialistickému prezidentu Allendemu, ale vůči soudobým komunistům bývají opatrnější, neboť propagace násilí je v Evropě obvykle postižitelná zákonem.

Konečně ani demokracie nepředstavuje podle fašistů funkční model řízení společnosti a je třeba ji nahradit modelem výkonnějším. Etablované politické strany podle neofašistů nereprezentují skutečnou vůli národa a jeho občanů, neboť jsou ve vleku nadnárodních ekonomických gigantů, kteří jim diktují své podmínky. **Fašistický model společnosti** oproti tomu **vychází z principu korporativismu, neboli stavovství**, který by měl státu zajistit širokou a zcela jednotnou základnu občanů zbavených rozkladného vlivu politických stran jejich organizací v profesních komorách (stavech).

Často nalézáme u skupin tohoto typu **důraz na křesťanský rozměr evropské kultury**, běžné je (spíše v cizině než v Čechách) i propojování s ultrakonzervativními křesťanskými fundamentalisty.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Sídlištěm Janov prošli 4. října 2008 členové monitorovacích hlídek takzvaných ochranných sborů Dělnické strany. Proti nim se postavili místní Romové. Na 19. října svolala Dělnická strana do Janova protestní akci, při které došlo ke střetům s policisty. Následovaly další akce spojené s násilnostmi.
Foto: ČTK, Libor Zavoral

KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY

Klasickým příkladem neofašistického uskupení bývala italská MSI (Movimento sociale italiano), která existovala od roku 1946 do roku 1995, kdy ji rozpustil její tehdejší předseda Gianfranco Fini a založil na jejích troskách novou stranu Alleanza Nazionale, která se od fašismu distancovala. Do stejné kategorie spadá i španělská Falanga. V českém prostředí se mezi fašizující skupiny obvykle řadí Vlastenecká fronta, ovšem ta se od podobného označení distancuje.

Neofašistické skupiny nejsou tak ostře oddělené od zbytku společnosti jako neonacisté. Samotní neofašisté se nijak ze společnosti nevydělují, kontakty ovšem udržují jak s neonacisty, tak i s konzervativními nacionalisty. U těchto skupin existuje zřetelná snaha o politické etablování, která je poněkud vzdaluje neonacistickému podzemí, které obvykle o politickou činnost v pravém slova smyslu neusiluje. **Neofašistické skupiny se vyznačují** mnohem větším **důrazem na politickou práci, zatímco subkulturní prostředí je pro ně vedlejší.**

SYMBOLIKA

Původní symbol italského fašismu fasces, svazek liktorských prutů s vetknutou sekerou, bývá neofašisty užíván jen zřídka, právě díky jeho návaznosti na historický fašismus. Častěji se objevují **národní symboly**,

případně **symbolika plamenů**. Často také volí neofašisté pro veřejná vystoupení **jednotné oblečení**, obvykle tmavé košile z důvodů historické návaznosti.

SPORY UVNITŘ KRAJNÍ PRAVICE

Neofašisté se dostávají do sporu se skupinami neonacistické provenience ohledně nacionalismu. **Neofašisté hájí národní stát**, usilují o jeho růst a vycházejí z šovinistických a expanzivních základů. Oproti tomu **neonacisté nacionalismem pohrdají**, nebo přesněji – pokládají ho za překážku ve sjednocení bílé rasy a společného boje za pan-árijskou Evropu. Přestože lze tento rozpor pokládat za zásadní, obvykle nevede ke skutečně nepřekonatelným sporům mezi oběma skupinami. Navíc, jak již bylo několikrát zdůrazněno, řada příznivců krajní pravice nerozlišuje mezi neonacismem a neofašismem a podílí se rovným dílem na aktivitách skupin obou ideologických typů.

Neofašisté se někdy dostávají do sporů se skupinami populistické pravice, obvykle kvůli jejich akceptaci demokratického systému. Zde ale nejde o nijak zásadní rozpory a populistická krajní pravice se obvykle těší podpoře neofašistů, ať skrytě nebo veřejně.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Nepovolená demonstrace stoupenců Národní aliance, Vlastenecké fronty a Národního odporu na Václavském náměstí v Praze 19. února 2000. Foto: ČTK

Neonacismus

Hovoříme-li o politické koncepci neonacismu, je nutné znovu připomenout jedno: existuje, nikoli nevýznamná, část neonacistů, pro které tento termín nic neznamená, kteří v takovýchto termínech vůbec neuvažují a jejichž **příklon k neonacismu se** mnohem spíše **definuje na základě jejich subkulturní příslušnosti** než politického názoru. Na druhou stranu existuje mezi neonacisty relativně **úzká skupina vůdců resp. ideologů**, pro něž jsou otázky politického charakteru zásadní a kteří je používají pro aktivizaci svých sympatizantů.

HISTORICKÁ NÁVAZNOST

Neonacisté navazují přímo na hitlerovský nacismus a okrajově se dovolávají italského fašismu či jihoafrického apartheidu. Významnou roli zde ovšem hrají i proklamované návaznosti pseudohistorického charakteru (neonacisté se často odvolávají na starogermánskou či keltskou historii), avšak i ty v zásadě pouze kopírují původní hitlerovskou doktrínu. Obecně platí, že vymezení neonacistické ideologie, včetně odkazů na historii, je většinově velmi vágní.

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

IDEOLOGIE

I když navazuje neonacismus na původní nacismus, lze ho reálně politicky vymezit ještě hůř, než ostatní směry uvnitř krajní pravice. V zásadě **představuje neonacismus fúzi pan-árijského rasismu a antisemitismu s militantním antikomunismem a odporem vůči rovnostářství**, zahrnujícím jak liberalismus, tak i demokracii, která má být nahrazena vůdcovským principem. **Ideologicky navazují neonacisté na rasovou koncepci Hitlerova Německa** a odlišují se tak, i když spíše jen nominálně, od neofašistů navazujících na lokální hlasatele fašizujících myšlenek.

Militantní antikomunismus a odpor k demokracii spolu s voláním po společnosti spravované vůdcem na korporativním základě se shodně objevují u neonacismu i neofašismu. Odlišné je ale chápání nacionalismu. Neonacisté nekladou **hlavní důraz** na národ, ale **na rasu**. Nejsou tedy nacionalisty v tom smyslu, v jakém se toto slovo obvykle chápe, ale představují extrémní případ nacionalismu etnického, nebo přesněji rasového, protože největší důraz kladou na „správný rasový původ". Jsou **militantními rasisty a antisemity** a otevřeně se k tomu hlásí. Jinak ovšem kopírují neofašistické postupy bez větších problémů.

Stejně jako neofašisté hlásají i neonacisté odpor k imigrantům, požadují trest smrti pro drogové dealery a homosexualitu pokládají za zvrácenost, kterou je třeba trestat. Obdobně požadují i tvrdý postup proti komunistům, i když v neonacistickém pojetí bývá termín „komunista" definován velmi pružně. Na rozdíl od neofašistů se ale neonacisté nerozpakují sahat k násilí vůči těm, které označují za své nepřátele.

Neonacisté odmítají moderní společnost jako takovou a jejich cílem je vytvoření „nové společnosti" na rasovém, pan-árijském základě. Hlavní způsob **řešení současné situace** vidí v **rozpoutání tzv. „RAHOWA"**, tedy **Svaté rasové války** (z anglického Racial Holy War, jedná se o slogan americké neonacistické organizace World Church of Creator, dnes přejmenované na Creativity Movement) a **„Bílé revoluce"**. Tato revoluce by měla zbavit svět židů a jejich přisluhovačů z řad nižších ras, **zlikvidovat demokracii, liberalismus, humanismus a komunismus a nastolit vládu árijců sjednocených pod vládou *Vůdce***. Silný vůdce by měl být schopen překonat „chaos demokracie" a dát národu pevné a jasné vedení.

Velmi **důležité je** pro neonacisty také **budování vlastní image.** Neonacista je představován potenciálním příznivcům jako silný, hrdý a neohrožený bojovník, potomek dávných válečníků, který s požehnáním pravých bohů bojuje za bílou rasu, proti všem jejím nepřátelům, v první řadě proti židům. **Protivníka nelze napravit**, jeho špatné jednání vychází přímo z jeho přirozenosti, z jeho genetického materiálu, z jeho krve. Takového protivníka je pochopitelně nutno nejen porazit, ale **vysloveně zničit, fyzicky vyhladit**. Pro tento způsob vnímání reality je typický i emocionálně zabarvený projev, který místy přechází do exaltovanosti, která si nezadá s pseudonáboženským blouzněním.

TURNEROVY DENÍKY

Poměrně dobrý příklad, jak tato ideologie může vypadat, nám nabízí kniha *Turnerovy deníky* (Turner Diaries) Williama Pierce, napsaná pod pseudonymem Andrew MacDonald. William Pierce byl až do své smrti v roce 2005 hlavou přední americké neonacistické organizace National Alliance (jejíž název a logo používala i česká skupina Národní aliance). Ve své knize popsal fiktivní válečný konflikt mezi americkými neonacisty a federální vládou ovládanou židovským spiknutím. Earl Turner, hlavní hrdina knihy, je perzekvován v sou-

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

vislosti s nedovoleným držením zbraní a stává se členem podzemní organizace, která teroristickými způsoby bojuje proti vládě. Po vyhrocení konfliktu dochází k občanské válce. Na obsazených územích Turnerovi spolubojovníci popravují všechny ženy, které měly pohlavní styk s ne-árijskými obyvateli a následně likvidují i všechny rasové menšiny. Během bojů je část USA zničena nukleárními výbuchy a povstalci odpalují jaderné rakety i proti Izraeli. V samotném závěru knihy podniká Earl Turner sebevražedný let, při kterém atomovou bombou zničí Pentagon a zpečetí tak porážku mezinárodního židovstva.

V Piercově knize se objevují podobné motivy jako v díle Adolfa Hitlera. Stát není pro neonacisty skutečně důležitý, protože v budoucí árijské říši bude existovat jen vůdce a jednotliví árijci. Bude-li nová společnost tvořená výhradně árijci, není možné, aby v ní docházelo ke konfliktům. Nacistický řád je zcela přirozený, a proto se bude společenství árijců zcela pochopitelně a bez donucování samo od sebe řídit tím nejlepším možným způsobem. Hlavní překážku na cestě k dosažení tohoto cíle představují židé, kteří představují přirozeného nepřítele všech árijců a má-li být někdy dosaženo skutečně ideální společnosti, je třeba je nemilosrdně vyhubit.

Knihou *Turnerovy deníky* se nechal inspirovat Timothy McVeigh, když zaútočil v roce 1996 v Oklahoma City na federální budovu. Při útoku zahynulo 168 lidí.

KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY

Neonacisté sami obvykle **nevytvářejí politické strany**, i když lze vypozorovat inklinaci některých představitelů neofašistických stran k této ideologii. Běžnější jsou pro ně **subkulturně-politické skupiny**, z nichž nejvýznamnější jsou zejména skupiny **Blood and Honour** a **Hammer Skinheads** s mezinárodním dosahem. V českém prostředí patří mezi tyto skupiny zejména neregistrovaná organizace Národní odpor.

V posledních letech lze však v České republice pozorovat **příklon části neonacistických elit k politické činnosti**. Zdá se, že neonacisté představují hlavní **rezervoár sil krajní pravice** a tuto skutečnost si dobře uvědomují. Vědí, že pokud bude chtít jakákoli z legálních skupin krajní pravice uspět, bude se muset dříve nebo později na neonacisty obrátit.

SOCIÁLNÍ ZÁZEMÍ

Neonacistické skupiny představují segment relativně vydělený z běžné společnosti. Jejich **fungování se blíží modelu náboženských sekt** a značnou část své energie spotřebují na vlastní udržení a následnou autoreprodukci. Spojujícím momentem těchto skupin není ani tak politika, jak již bylo řečeno, ale spíše subkultura. Nejdůležitější roli zde hraje zejména **společně sdílená image** (oblečení spřátelených módních značek) a **tzv. white power music**. Na tomto místě je nutné zdůraznit, že hudební skupiny mají pro extrémní pravici zcela zásadní význam, a to v celosvětovém měřítku. Hudební skupiny formulují a šíří ideologické poselství, na jejich koncertech dochází k setkávání radikálů, navazování kontaktů a utužování pocitu jednoty.

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Zatímco neofašisté mohou mít teoreticky potíže s navazováním kontaktů se svými kolegy z cizích zemí právě kvůli svému vypjatému nacionalismu, neonacisté takové potíže nemají. Pro nositele pan-árijských myšlenek je důležitá pouze správná krev a barva kůže a na zemi původu nezáleží. Proto na rozdíl od neofašistů **tvoří neonacisté obvykle mezinárodní sítě organizací** (Hammerskins, Blood and Honour), které **jsou neoficiální** a **sdružují především rasistické militanty z hnutí skinheads**. Své **názory šíří** zejména **pomocí svých časopisů** (zinů) a **hudebních skupin**, širší veřejnost se tedy s nimi setká jedině díky náhodnému zobrazení v internetovém vyhledávači a prostřednictvím médií. Některé skupiny ale volí cestu neveřejné aktivity zcela záměrně. Jde zejména o ty skupiny, které shromažďují finanční prostředky na podporu neonacistických aktivit.

SYMBOLIKA

Protože pro neonacisty hraje v jejich sebeidentifikaci hlavní úlohu image, je symbolika těchto skupin velmi propracovaná. Původní nacistické insignie se ale objevují jen zřídka, neboť jsou v Evropě většinou zakázány. Symbolika neonacistických skupin je založena na několika oblastech: **legální symbolika Třetí říše, zástupné symboly, symboly zahraničních ultrapravicových organizací, nově vytvořené symboly, starogermánské symboly a subkulturní atributy hnutí skinheads.**

Z legální, či právně nepostižitelné symboliky nacistického Německa používají neonacisté zejména tzv. **barevný kánon černá-bílá-červená** (Schwarz-Weiss-Rot), tedy barvy nacistické vlajky (a barvy vlajky předvýmarského Německa). Často se také objevují **německé válečné kříže**.

Nacistický železný kříž

Na prvním místě mezi zástupnými symboly stojí **keltský kříž**, který je užíván místo většinově zakázané svastiky. Keltský kříž je symbolem tzv. černé internacionály, mezinárodní organizace neofašistických a neonacistických skupin se sídlem ve Španělsku.

Keltský kříž

Ze zahraničních symbolů se v Evropě používají zejména **symboly** americké rasistické organizace **Ku-Klux-Klan** a **Afrikánského hnutí** odporu z Jihoafrické republiky.

Mezi nově vytvořené symboly patří hlavně **znaky lokálních organizací a skupin** (u nás zejména Národního odporu).

Ze starogermánských symbolů se využívají především **runové znaky** (v Německu je ale jejich používání omezeno) a vedle nich také obecně pohanské **znaky starogermánského náboženství**, jako je například tzv. **Thórovo kladivo**. Tento ochranný amulet býval ve Skandinávii používán stejným způsobem jako křesťanský křížek a patří zde dosud k velmi oblíbeným šperkům. Samotný symbol nemá žádnou spojitost ani s nacismem ani s politickým extremismem a objevuje se i u celé řady dalších skupin, které nemají politický charakter (novopohanská hnutí, některé odnože metalové scény atd.).

Thórovo kladivo

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Vavřínový věnec s číselnou symbolikou

Vzhledem k tomu, že je celosvětově neonacistické hnutí úzce propojeno s rasistickou odnoží hnutí skinheads, je logické, že i jeho symbolika je skinheadskou ovlivněna. **Image** samotných **neonacistů bývá obvykle skinheadská či polovojenská** a řada skinheadských atributů, jako je tvar písma oblíbené skinheadské oděvní značky Lonsdale či vavřínový věnec jiné značky Fred Perry, se v rámci neonacistické symboliky objevuje i samostatně, nezávisle na původních značkách. Nejnověji se v odívání prosazuje civilní vzhled a černé oblečení podporující tzv. black block.

SPORY UVNITŘ KRAJNÍ PRAVICE

Neonacisté se vymezují jak vůči neofašistům, tak i vůči populistům. Neonacisté vyčítají neofašistům jejich vázanost na národní skupiny, ze které podle nich vyplývá roztříštěnost árijského světa. Vzhledem k celé řadě společných postojů však nebývá tento spor zásadní a spolupráce mezi skupinami obou politických typů existuje. V zásadě podobný vztah mají neonacisté i k oficiálním stranám pravicově-populistického typu. Zde obvykle neexistuje skutečná spolupráce, neboť politické strany se obvykle obávají veřejného spojení s neonacisty. Pokud ale není toto odmítnutí veřejné spolupráce příliš agresivní (v českém prostředí například došlo k velmi ostrému odmítnutí neonacistů ze stran ultrapravicové Národní strany), pak neonacisté tyto strany podporují, jak při jejich veřejných vystoupeních, tak i voličskými hlasy.

Při **srovnání neofašistické a neonacistické ideologie** je zřejmé, že zde existují rozsáhlé podobnosti, které umožňují prostupnost obou ideologií. Je také jasné, proč někteří autoři shrnují obě ideologie pod jeden termín neofašismus. Přesto existují mezi oběma směry i rozdíly. Neofašisté upřednostňují vlastní národ a jazyk, neonacisté krev a barvu pleti. Neofašisté se obrací ke křesťanství, případně ke křesťanskému fundamentalismu, neonacisté k starogermánským legendám. Neofašisté dávají přednost politické propagandě, neonacisté pouličnímu násilí. Neofašisté se snaží působit na konzervativní střední třídu, neonacisté na dělnickou mládež. Neofašisté se dovolávají vlády zákona a tvrdé ruky, neonacisté volají po bílé revoluci. A konečně, v neonacistické ideologii má zásadní úlohu mýtus, zatímco u neofašistů nikoli.

Politická rovina hraje u skupin z neonacistického prostředí relativně omezenou roli a obvykle se omezuje na kopírování postupů skupin neofašistické provenience. Reálné politické působení neonacistů není obvykle nijak významné. Podstatně důležitější je subkulturní ikonografie. Neonacistická ideologie je pro většinu společnosti naprosto nepřijatelná, a proto je třeba ji nahradit přijatelnější variantou se současným zachováním co největšího možného počtu definičních znaků pro vlastní příznivce. Lze tedy říci, že **pro neonacismus je typické zakrývat své vlastní postoje za maskou neofašismu nebo nacionalismu**. Pokud jedinci a nebo skupiny z tohoto prostředí mají zájem o proniknutí do reálné politiky, mění své vystupování podle vzoru neofašistů a ultrapravicových populistů. Reálně se však své víry nevzdávají.

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Vystoupení předsedy Republikánské strany Miroslava Sládka na shromáždění SPR – RSČ a Sdružení důchodců ČR na Staroměstském náměstí v Praze v březnu 1997.
Foto: ČTK

Reakční populisté

POPULISMUS

Populismus není politická ideologie. **Populismus představuje styl politické propagandy**, který se obrací na „obyčejného člověka", kterého **slibuje ochraňovat** před „zkorumpovanými politickými elitami" a „státní byrokratickou mašinérií" na jedné straně a na druhé straně mu **nabízí rychlá a jednoduchá řešení** stávajících společenských problémů. Fixace na „obyčejného člověka" je pro populismus klíčová, schopnost dosahovat slibovaných řešení diskutabilní. Populismus se často spojuje s radikálními až extrémními politickými názory, avšak z obou politických křídel. Existují proto pravicoví i levicoví populisté. Populismus lze ovšem oprávněně vnímat jako politickou techniku, kterou do určité míry používají všechny politické strany, včetně etablovaných. **Populismus se zaměřuje na lidské emoce, zejména strach** (z imigrantů, narkomanů, homosexuálů, komunistů/fašistů, islámu atd.) **a z něj vyplývající touhu po pořádku a spravedlnosti,** které slibuje dosáhnout razantně a silou. Silová řešení jsou pro populismus také typická – trest smrti pro drogové dealery, trestnost homosexuality, zákaz určitých politických stran (obvykle komunistů), tvrdé tresty pro korupčníky a úplný zákaz imigrace patří ke standardnímu vybavení stran tohoto typu.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

ULTRAPRAVICOVÍ POPULISTÉ

Pravicový (reakční) populismus se objevuje v Evropě od sedmdesátých let 20. století, přičemž první strany tohoto typu byly spojeny zejména s ekonomickým liberalismem a odporem vůči vysokému zdanění. Tato první generace populistických stran však byla záhy nahrazena novým typem pravicového populismu, který se zaměřoval více na **nacionalismus a otázky spojené s odporem vůči imigraci**, jenž se stal do budoucna hlavním poznávacím znamením stran tohoto typu. Postupující globalizace podnítila u jisté části Evropanů příklon k nacionalismu. Imigrace, částečně vyvolaná přímo jednotlivými evropskými státy a částečně podmíněná ekonomicky (i když například u bývalých koloniálních velmocí je migrace obyvatelstva z kolonií do mateřské země pouze logickým důsledkem kolonialismu), se stala v Evropě politickým problémem, na kterém se právě v časech globalizace dají velmi dobře sbírat politické body. Od začátku „války proti terorismu" ještě mnohem lépe. Proto lze předpokládat, že imigrace, obzvlášť ve spojení s hrozbou islámu, zůstane ještě dlouho v repertoáru populistů i neofašistů a neonacistů.

Hlavní body programů pravicových populistů se blíží programům neofašistů a neonacistů. Rozdíl spočívá v tom, že **v pravicově-populistických stranách se koncentrují lidé, kteří mají zájem o reálnou politickou činnost**, zatímco mezi neofašisty a ještě více neonacisty tento moment ustupuje do pozadí. Z toho vyplývají i rozdíly mezi pravicovým populismem a neofašismem, i když bývá populismus někdy hromadně zahrnován pod označení neofašismus. Pravicově-populistické strany balancují na hraně legálnosti, což jim přináší zájem médií, a tím pádem i potenciálních voličů, ale na druhé straně s sebou nese nebezpečí označení za politické extremisty, kterému se populisté vyhýbají. Proto **se populisté obvykle straní otevřeného rasismu, poukazují spíše na kulturní odlišnosti** označujíce se za nacionalisty a **neofašismus a neonacismus veřejně odsuzují**, byť s protagonisty těchto skupin **mohou neveřejně spolupracovat**.

Jádro pravicového populismu tvoří obvykle **odpor vůči imigraci, antikomunismus a snaha o kulturní a ekonomickou soběstačnost**.

K nepřátelům populistů patří v první řadě **imigranti**. Zvykem je poukazovat zejména na ty ze třetího světa a zároveň na **„nepřizpůsobivá etnika" usazená delší dobu na území státu, ale etnicky odlišná od majoritní společnosti,** která představují u nás Romové, v Německu Turci, ve Francii Arabové a v Anglii Pákistánci. Tyto skupiny svou pouhou přítomností na území státu a národa zapříčiňují podle populistů řadu problémů (typické příklady představuje nezaměstnanost, zločinnost a kulturní dezintegrita národa) a jsou tedy nežádoucí. Odtud vyplývá volání po přísné imigrační politice, uzavření hranic a repatriaci, třeba i násilné.

Mezi dalšími nepřáteli ultrapravicových populistů najdeme **politické skupiny jako jsou komunisté, anarchisté, socialisté, liberálové a humanisté**, kterým populisté vyčítají rozklad přirozené sociální soudržnosti národa. Komunisté navíc sehrávají roli „obětních beránků", vůči kterým je možné se vymezovat radikálně a dostatečně agresivně, aby to na jedné straně uspokojilo militantní příznivce krajní pravice, a zároveň aby to ve společnosti nevyvolalo pouze negativní ohlas.

Vedle politických skupin stojí v řadě nepřátel pravicového populismu i **nadnárodní společnosti, ať už ekonomického** (Světová banka, Mezinárodní měnový fond) **nebo politického** (OSN, NATO, Evropská unie) **charakteru**. Jejich vina spočívá podle ultranacionalistů v tom, že jedni ekonomickými a druzí politickými prostředky omezují suverenitu národa.

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Konečně posledního nepřítele představují skupiny „odpovědné“ za morální úpadek národa. Zde se v souvislosti s ultrapravicí obvykle hovoří pouze o problematice **homosexuality, prostituce a pornografie**, ale zapomíná se na to, že hlavním šiřitelem těchto, podle ultranacionalistů, „zvráceností“, má být hlavně televizní a filmový průmysl, a to zejména americký. Snaha o záchranu kulturních hodnot, jak proti „barbarům“ z třetího světa, tak i proti „kulturním barbarům“ z USA, a poukazování na morální úpadek evropské společnosti patří též k oblíbeným tématům pravicových populistů.

KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY

Typický příklad skupiny ultrapravicového populismu představuje **Front National Jeana Marie Le-Pena** ve Francii, **Freiheitliche Partei Österreichs** v Rakousku, nebo **Republikánská strana** a **Národní strana** v českém prostředí. Pravicově-populistické strany obvykle projevují ochotu spolupracovat do jisté míry s obdobnými subjekty v zahraničí, ale nemají skutečný zájem na vytváření nějaké pevné mezinárodní struktury.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Průvod proti neonacismu pražským Jižním městem svolaný Federací sociálních anarchistů, 2. prosince 2001.
Foto: ČTK, Michal Doležal

Radikální levice

Radikální levice, alespoň hovoříme-li o zkušenosti z České republiky, **se od krajní pravice významně odlišuje**. Odlišuje se v zásadě ve všem – pochopitelně v ideologii, ale také v celkovém pohledu na svět, sociálním složení svých přívrženců i vztahu ke zbytku společnosti.

Je-li krajní pravice založena zejména na myšlenkách autoritářství, pak krajní levice **vychází** (alespoň nominálně) **z myšlenek rovnostářství**. Díky tomu, že myšlenka rovnosti je – nikoli ve všech svých podobách, ale rozhodně v obecném slova smyslu – inherentní evropské kultuře 20. století, je krajní levice obecně mnohem přijatelnější, než krajní pravice. Také skupiny spojované s krajní levicí často participují na myšlenkách, které jsou obecně pokládané za přijatelné, nebo vysloveně pozitivní (ekologie, práva zvířat, lidská práva, antifašismus). Díky těmto momentům je hranice mezi krajní levicí a zbytkem společnosti nezřetelná.

Ideologicky můžeme rozdělit krajní levici na **dva hlavní proudy, komunismus a anarchismus**. Oba pokládají člověka za dobrého a stávající společnost za špatnou, oba usilují o jeho osvobození, avšak každá jiným způsobem. **Ideologie** vycházející z **komunismu sází na cestu revoluce vedené stranou profesionálních revolucionářů**, jejichž role je významná v období přechodu mezi kapitalismem a komunismem, během kterého budou stávající ekonomické a společenské vazby zlikvidovány. **Anarchismus naproti tomu věří v emancipaci zdola** a v přirozený vznik svobodných společností, které, ať už revolučně nebo evolučně, dosáhnou přeměny stávající společnosti.

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

KOMUNISMUS

Samotný termín „komunismus" představuje střechový pojem pro ideologie vycházející z marxismu. Karel Marx vycházel při formování svého učení z několika základních bodů. Šlo o otázky tříd, třídního boje a vykořisťování.

Podle Marxe v kapitalismu existují v podstatě jen dvě třídy – kapitalisté (buržoazie) **a dělníci** (proletariát). Buržoazie ovládá výrobní prostředky, díky nimž může vykořisťovat třídu proletářů, která výrobní prostředky nevlastní.

Dělník pracuje a dostává od kapitalisty zpět část své práce v podobě platu. Tento plat ovšem pokrývá pouze náklady na jeho fyzické přežití, přestože jeho práce přináší větší zisk. Zbytek zisku, nadhodnotu, si přivlastňuje kapitalista, čímž dělníka vykořisťuje. Podle marxistů buržoazie nemá zájem na změně těchto podmínek, neboť jejím cílem je maximalizace zisku, což není možné bez vykořisťování dělníků. Tento stav je trvalý a spor mezi oběma třídami nazývá Marx třídním bojem. Jeho cílem má být likvidace třídního rozdělení společnosti a nastolení nového, spravedlivého způsobu správy společnosti – komunismu.

Dvacátého pátého února roku 2008 se na náměstí Jana Palacha v Praze sešli příznivci Komunistické strany Čech a Moravy a členové Komunistického svazu mládeže u příležitosti 60. výročí komunistického převratu v Československu.
Foto: ČTK

Aby bylo možné garantovat skutečnou likvidaci vykořisťování, je nutné zajistit, aby již neexistoval třídně rozdělený svět. **Třídní rozdělení je podle Marxe determinováno soukromým vlastnictvím výrobních prostředků**, a proto jediným způsobem, jak mu zabránit, je **likvidace soukromého vlastnictví jako takového**. Výrobní prostředky budou nadále společné a soukromé vlastnictví, tak jak ho chápe kapitalismus, nebude existovat. Nová společnost bude beztřídní a také bezstátní. **Stát je totiž podle Marxe pouze institucí hájící zájmy buržoazní třídy.** Pokud žádná taková třída již existovat nebude, stát bude zbytečný a odumře sám od sebe.

Než však reálně komunistická společnost vznikne, bude jí předcházet přechodné období, kdy dojde ke **zničení vykořisťovatelské třídy pomocí diktatury proletariátu** a k vytvoření podmínek k přechodu ke komunismu.

Marxovy představy významným způsobem pozměnil jeho nástupce **Vladimír Iljič Uljanov (Lenin)**. Na rozdíl od původní Marxovy teorie **navrhl učení o dělnické avantgardě shromážděné v komunistické straně složené z profesionálních revolucionářů**, která povede masy proletariátu do vítězné revoluce. Lenin nově definoval i otázku přechodného období mezi buržoazním státem a komunismem. Leninova vize socialismu a diktatury proletariátu vycházela z přesvědčení, že se vlastně jedná o buržoazní společnost a stát, pouze bez buržoazie, kterou nahradí proletariát. Protože se ale Lenin nespoléhal na proletariát,

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

ale na dělnickou avantgardu soustředěnou v komunistické straně, došlo **ve skutečnosti pouze k výměně elit**, kdy původní buržoazní aparát byl nahrazen aparátem stranickým. V této podobě se již marxismus-leninismus výrazně lišil od původního Marxova učení. Po zásahu Stalina pak oficiální linie SSSR a jeho vazalů připomínala původní Marxovy vize jen velmi omezeně. Díky tomu se objevila kritika této linie, jak vnitřní (trockismus, navazující na leninské učení), tak později i vnější, vycházející z komunistických stran v západní Evropě.

Komunistické strany se etablovaly v evropské politice mnohdy jako relevantní politický partner podílející se na moci a vládě, což zpětně působilo na jejich strukturu i ideologii, která se vzdálila původnímu radikálnímu zaměření. V průběhu sedmdesátých let 20. století došlo u většiny západoevropských komunistických stran k odklonu od Moskvy a ke snaze o hledání vlastní cesty v reakci na nedemokratický vývoj v SSSR, umocněný událostmi, jakými bylo potlačení Pražského jara, sovětská invaze do Afganistanu a vznik Solidarity v Polsku. Základy tohoto procesu položil **Antonio Gramsci**, který vyzýval komunistické strany **k legálnímu boji o reformy** a odklonu od revolučních postupů ve prospěch širšího přechodného období bez diktatury proletariátu. Součástí reforem byla i **politika širší spolupráce s ostatními levicovými stranami**. Eurokomunismus se tak **začal přiklánět k demokratické tradici sociálních demokratů**, a do jisté míry tak kopíroval vývoj v táboře socialistů z období kolem první světové války.

Po roce 1989 a zániku Sovětského svazu padl největší garant komunistické politiky a zdálo se, že komunismus „zemřel". Komunistické strany sice existují i nadále, avšak jejich program je jen stínem revolučního programu první poloviny 20. století. Většina z nich akceptuje do jisté míry společnost volného trhu a jejich agenda se omezuje na kritiku některých aspektů kapitalismu a nevolá již po jeho likvidaci.

Revoluční program si do jisté míry podržely skupiny trockistů, avšak ty jsou v rámci Evropy natolik marginální, že v zásadě postrádají jakýkoli relevantní politický vliv.

ANARCHISMUS

Anarchismus vznikal zhruba ve stejné době jako marxismus a významně ovlivnil formující se dělnické hnutí. Mezi jeho hlavní protagonisty patří **Pierre-Joseph Proudhon, Michail Bakunin, Petr Kropotkin** a **Errico Malatesta.**

Anarchismus představuje specifickou **formu společenské sebeorganizace**, spočívající na **antiautoritářství**, **dobrovolné dohodě a kooperaci**. Společnost by podle těchto představ měla být spravována bez donucovací autority státu, resp. bez jakékoli donucovací autority. Anarchisté odmítají představy, že stát má nezastupitelnou funkci ve společenské organizaci a že vládne se souhlasem občanů, obvykle vyjadřovaným ve volbách, který jeho vládnutí legitimizuje. Podle anarchistů si stát uzurpuje pravomoci, které vykonává především ve svůj vlastní prospěch a volby pokládají za podvod, neboť podle nich neumožňují reálnou změnu, ale pouze změnu v rámci státního dozoru.

Anarchistická teorie stojí na představě společnosti, která nebude řízena státem, ale bude sestávat z federace samosprávných obcí kooperujících mezi sebou na základě volné dohody. Takovéto zřízení nebude ani státní, ani kapitalistické.

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Anarchisté pokládají marxismus za autoritářské učení, které nemůže z principu vést k osvobození lidstva, ale pouze k jiné formě jeho zotročení. Na rozdíl od leninismu anarchisté věří, že skutečná **revoluce musí přijít zdola, od lidí, a nikoli od skupiny profesionálních revolucionářů**.

V anarchistické ideologii existují vedle sebe čtyři relativně nezávislé politické teorie, které představují dva základní proudy anarchismu. Na jedné straně stojí **anarcho-individualisté** a na straně druhé **anarcho-kolektivisté**. **Kolektivisté se** dále **dělí na mutualisty, anarcho-syndikalisty a anarcho-komunisty**.

Přestože má jeho kolektivistická větev řadu společných bodů s klasickým marxismem, od počátku své existence velmi razantně své spojení s ním odmítá a staví se vůči němu do opozice.

Na druhé straně ale anarchistické skupiny (převážně v západní Evropě, v postkomunistických zemích to nebývá příliš obvyklé) se skupinami „komunistického" zaměření často spolupracují na dílčích kampaních.

V sedmdesátých letech došlo k renesanci anarchismu v rámci punkového hnutí, které stálo stejným dílem na hudebním i politickém vyjádření odporu ke stávající společnosti. Tato podoba je také nejčastěji spojována s anarchismem, takže je tato ideologie dnes obvykle vnímána jako součást punkové subkultury, byť jde o ideologii mnohem starší.

Narůstající ekonomická globalizace v druhé polovině devadesátých vyvolala novou vlnu zájmu o radikální ideologie, přičemž právě anarchismus často sloužil jako vzor nového uspořádání protestních aktivit.

V současnosti zahrnuje anarchismus široké spektrum názorových proudů, kdy se vedle základních typů anarchismu objevily i nové skupiny, spojující anarchistickou teorii s feminismem a environmentalismem. Mezi nejvýznamnější současné anarchisty se počítá americký lingvista **Noam Chomsky**, známý svou nesmlouvavou kritikou americké politiky.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Subkultury

Významnou roli v rámci šíření politického extremismu hrají subkultury, díky kterým se často politická ideologie snadno šíří mezi mládež, která tvoří významnou část (ne-li většinu) příznivců krajních politických postojů. Nejdůležitější subkultury z tohoto pohledu tvoří skupiny skinheads, hooligans a punk.

SKINHEADS

Ač je dnes slovo skinhead obvykle asociováno se slovem „fašista", je skutečnost významně složitější. Skinheadské hnutí vzniklo na dělnických předměstích na konci šedesátých let v Anglii. Jeho vznik ovšem významně ovlivnili přistěhovalci z Jamajky, resp. jejich vlastní mládežnická subkultura, tzv. Rude boys. Díky tomu vzniklo zcela originální hnutí mládeže, která kladlo velký důraz **na styl oblékání odkazující k jeho dělnickým kořenům**, na **hudbu a kulturu tančíren, fotbalové fandovství** a na **násilí**.

Demonstrace stoupenců Národní aliance a Vlastenecké republikánské strany v Jablonci nad Nisou, 4. listopadu 2000.
Foto: ČTK, Radek Petrášek

Prvotní skinheads se rekrutovali stejnou měrou z obou částí – bělošské i černošské – britské dělnické komunity, přičemž zde již existovala animozita vůči přistěhovalcům z Asie, zejména z Pákistánu. Ranné hnutí skinheads ale nebylo rasistické v pravém slova smyslu a jen velmi těžko bychom o něm mohli mluvit jako o hnutí politickém. Objevovaly se v něm sice prvky nacionalismu a specifického rasismu, ale také prvky sociálního protestu a třídní sebeidentifikace, odkazující spíše k levicové části politického spektra.

Na druhou stranu je nutné zdůraznit, že **hnutí se od počátku formovalo jako násilné**. Významná část jeho stoupenců se účastnila diváckého násilí ve skupinách hooligans a příslušnost k tvrdému jádru fotbalových fanoušků byla pro skinheady typická.

Hnutí prodělalo svůj vrchol na konci šedesátých let, zájem o něj pak v britské společnosti upadal (mimo Velkou Británii se v té době ještě nerozšířilo). Zpět se vrátilo až v polovině sedmdesátých let spolu s punkovou revoltou, se kterou skinheads sdíleli rebelantské názory. Současně se ale rozcházely v otázkách politické profilace, které v té době nebyla u skinheads nijak jasná, zatímco punkové hnutí směřovalo výrazně „doleva".

Díky těmto pnutím se na konci sedmdesátých let a začátku první poloviny let osmdesátých hnutí začalo štěpit, aby **se posléze rozdělilo do tří skupin: rasistické, ne-rasistické a antirasistické**. Na jedné straně stáli **skinheads ovlivnění rasismem a politickým programem extrémní pravice**, proti kterým záhy začali vystupovat **skinheadi navazující na původní multikulturní základ celého hnutí a akcentující spíše**

levicové prvky uvnitř skinheadského hnutí. Stranou celého konfliktu se snažili stát **„tradicionalisté“ udržující ducha původně nepolitického hnutí**. Přestože se záhy všechny tyto skupiny rozšířily po celé Evropě, rasistická větev se stala „nejproslulejší“.

Rasisté (neofašisté a neonacisté)

Rasistickou odnož skinheads lze teoreticky dále rozdělit na **neofašisty** a **neonacisty**. Neofašisté se hlásí v první řadě k nacionalismu, který pokládají za základ společenského uspořádání a důležitý je pro ně boj proti imigrantům a „barevným“. Neonacisté oproti tomu navazují přímo na tradici hitlerovskou, pokládají se za árijce a nacionalismem opovrhují, neboť podle nich rozděluje bílé národy a staví je proti sobě. Důležitá je podle neonacistů barva kůže, resp. správná krev. Přestože lze toto dělení mezi rasistickými skinheads skutečně identifikovat, neznamená to, že se jedná o nesmiřitelné soupeře. Značná část rasistických skinheads v jasných politických termínech vůbec neuvažuje a důležitější jsou pro ně subkulturní znaky hnutí, násilí a rasismus.

Z této odnože skinheadského hnutí se celosvětově rekrutuje drtivá **většina neonacistů i významná část příznivců ostatních ultrapravicových uskupení**.

Vzhledem k tomu, že faktická politická aktivita této skupiny je velmi omezena, představuje její hlavní projev zejména subkulturní činnost, spjatá v první řadě s působením tzv. white power kapel.

Ne-rasisté, tradiční skinheads, apolitičtí skinheads

Navazují na původní, nepolitickou formu hnutí a **odmítají extrémní politiku jak pravicovou, tak i levicovou**. Důležité jsou pro ně subkulturní atributy (oblečení, hudba, fotbal) a vlastenectví, které ovšem může přerůstat až do nacionalismu a šovinismu.

Část apolitických skinheads se také kromě subkulturního základu ztotožňuje i s myšlenkami antikomunismu, což v kombinaci s nacionalismem může vést až k příklonu k extrémní pravici. Naopak ale existuje i řada apolitických skinheads, kteří se hlásí k antirasismu a antifašismu.

Anti-rasisté (SHARP a RASH)

Vývoj části skinheadského hnutí směrem k otevřenému rasismu vyvolal reakci těch členů hnutí, kteří rasismus odmítaly. Již v sedmdesátých letech se tak objevili **marxističtí redskins** (původně šlo o název hudební skupiny). V polovině osmdesátých let pak vznikla v USA myšlenka **SHARP** (Skinheads Against Racial Prejudice – **Skinheads proti rasovým předsudkům**), která se rychle rozšířila do celého světa již v podobě samostatné odnože hnutí skinheads. Její příznivci se pokládali za tradiční skinheads, ale zdůrazňovali svůj antirasismus, který odvozovali od původního, multikulturního rámce celého hnutí.

Při potyčkách obou znepřátelených táborů v USA počátkem devadesátých let bylo několik skinheadů z obou stran politického spektra zabito, avšak americkým SHARP se v té době podařilo neonacistické skinheads v USA zatlačit do podzemí. V Evropě se nikdy nepodařilo marginalizovat rasistické skinheady v takové míře jako v USA.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Ideologie pravicového extremismu

Počátkem devadesátých let pak došlo ke vzniku tzv. **RASH** (Red and Anarchist Skinheads – **Rudí a anarchističtí skinheads**), skupiny antirasitických skinheads, kteří se přímo hlásili k radikálně levicovému politickému křídlu a rozšiřovaly původní koncepci redskins o myšlenky anarchismu. Tito skinheads navazují na levicové prvky z původního hnutí ze šedesátých let – **důraz na dělnický původ, odmítání konzervativní politiky** – i na **multikulturní kořeny hnutí**, avšak kooptují mezi tyto atributy i **radikální antifašismus** a politické postoje blízké komunistické levici či anarchismu.

HOOLIGANS

Chuligáni představují **menšinu fotbalových fanoušků**, která **vyhledává násilné střety** s podobně laděnými příznivci soupeře. Fotbalové chuligánství vzniklo v průběhu šedesátých let v Anglii a odtud se v průběhu sedmdesátých let rozšířilo do celé Evropy. Členové těchto skupin se často rekrutují z řad skinheads, ale obecně **nelze hooligans označit za politickou skupinu**. Většina jejich aktivit se obvykle vztahuje pouze k fotbalovému násilí, kdežto činnosti politických skupin se obvykle neúčastní. Na druhou stranu byla ale v minulosti značná část hooligans nějakým způsobem s ultrapravicovou scénou provázaná, byť často jen velmi volně. V současné době existují skupiny **krajně pravicových hooligans** i skupiny **nepolitických hooligans**. Zároveň vznikají i skupiny, které se zaměřují na levicovou část politického spektra (nejvýznamnějším je hamburský klub St. Pauli, jehož symboly prostupují celou evropskou levicově-subkulturní scénou), avšak jejich počet je poměrně malý.

PUNK

Hnutí punk vzniklo v polovině sedmdesátých let v Anglii. **Prvotní punk byl výrazně nihilistický až asociální** a využíval symboly anarchismu spíše **za účelem šokovat** konzervativní Británii. Vedle něj ale záhy vznikl i **punk nepolitický** a také **punk politický**, **zaměřený radikálně levicově**. Během krátké doby uvnitř punku vykrystalizovaly dva hlavní proudy – **politický (sociálně kritický)** a **nepolitický (často spojený s apolitickou částí hnutí skinheads)**. Naprosto marginální skupinu pak představují příslušnici tzv. nazi-punku, tedy neonacistů s punkovou image.

Punková subkultura od svého počátku přitahuje rebelující mládež, přičemž anarchismus bývá chápaný v punkové subkultuře jako synonymum **absolutní svobody jedince**. Adorace svobody je také hlavním tématem politických punkových kapel. Z absolutně chápané svobody jedince však logicky vyrůstá i **odpor k institucím** (zejména represivním, jako je policie a armáda), **státu**, **kapitalismu** a v dnešní době i **globalizaci**.

Punková hudba a image přitahuje nekonformní mládež, ale pouze její menší část se aktivizuje v rámci radikálních skupin. Punkové hnutí také ovlivnilo další subkultury mládeže, které nejsou primárně politické, jako je techno nebo hip-hop. Díky tomu neexistuje žádná jasná dělící čára mezi punkem a dalšími druhy hudby, což punk velmi výrazně odlišuje od white power hudby, která stojí zcela odděleně od ostatních žánrů.

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Nástup příslušníků SS a SA v berlínském Luitpoldhainu, 11. září 1938. Foto: ČTK

Pochod Národního odporu, Praha, 1. květen 2006. Foto: ČTK

(Neo) nacismus v českých zemích

Miroslav Mareš, Fakulta sociálních studií Masarykovy Univerzity, Brno

Podoba současného neonacismu v České republice je výsledkem specifického pojetí určitých historických tradic, dlouholetého domácího vývoje, permanentní reflexe mezinárodních trendů ve vývoji této části politického spektra a důsledků protiopatření vůči němu v ČR i na mezinárodním poli. Uvedené faktory mají vliv na ideový, strategický i organizační charakter neonacismu a na jeho celkovou pozici v politickém spektru v ČR.

Přesné ohraničení neonacistického spektra v ČR je velmi obtížné. Neexistuje ustálená shoda na použití pojmu, což platí především pro média. Relativně stabilní je však vymezení v úředních dokumentech (pravidelné vládní informace o extremismu, výroční zprávy BIS apod.) a v poslední době i ve vědeckém prostředí (i když i zde se vedou o pojmu diskuse).

Neonacismus lze definovat jako politický proud, který alespoň částečně cíleně navazuje na historické tradice historického německého nacismu z dvacátých až čtyřicátých let, případně na kolaboraci s německými nacisty. Neonacismus však nemusí přejímat dogmaticky celkovou ideologii historického nacismu, ale

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

určité prvky může modifikovat, případně může navazovat pouze na některé proudy historického nacismu. V současnosti v celosvětovém rámci zpravidla opouští vazbu na germánsko-nordickou dominanci a pracuje s **konceptem rasové nadřazenosti a společného boje všech árijských národů**. V tomto kontextu se neonacisté propojili s „hnutím bílé síly" („white power movement"), přičemž tento koncept vznikl primárně v neonacistickém prostředí.

Neonacismus je pojmem, který je používán primárně zvnějšku pro označení určitého politického prostoru. Sami neonacisté se takto zpravidla neoznačují, a to ani v ČR. Jejich vlastní identifikace spočívá především v označení za „národní socialisty", objevuje se však i řada jiných pojmů, jako „národní síly", „svobodné síly", „svobodná mládež", „národovci", „národní opozice" apod.

V českém prostředí je však třeba mít na paměti, že označení národní socialismus či národovci užívají i politické proudy, které nejsou součástí neonacismu. Národní socialismus byl jedním z nosných politických proudů českého politického života v 19. století a tvořil jednu z opor politického systému první a třetí československé republiky. Na jeho tradice navazují i některé soudobé subjekty.

Za národovce či české nacionalisty se označují i takové politické síly, které se profilují protinacisticky, jsou však zařaditelné do oblasti extremismu kvůli vyhrocenému šovinismu a rasistickým a různým výrazně intolerantním prvkům v jejich politice (jedná se o „extremistický český nacionalismus"). Na druhou stranu neonacisté pracují s konceptem „češství", „českého národovectví" apod. Rozličnými způsoby svoji českou identitu adaptují na tradice a soudobé působení, které je v souladu se snahou o společné neonacistické působení ve světě. I v soudobé neonacistické scéně v ČR však probíhají diskuse o pojetí „českých zájmů", zvláště ve vztahu k německému neonacismu.

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Nacistické tradice v českých zemích

Český neonacismus se snaží využívat historické tradice z českého i ze světového (především německého prostředí). Je přitom třeba mít na paměti, že o důkladnější ideové podložení vlastní činnosti se snaží především elita neonacistické scény. Velká část příslušníků této scény je soustředěna především na jisté primitivní přebírání image a hesel nacismu a neonacismu bez důkladnějšího odůvodnění této činnosti. Polistopadový neonacismus v ČR přitom určité vlastní tradice postupně objevoval a definoval.

Český neonacismus se snaží z české historie převzít takové tradice, které umožňují prezentovat české dějiny jako součást evropanství s dominující pozicí „Svaté říše římské národa německého", přičemž čeští neonacisté tím odůvodňují vazbu českého politického směřování na sounáležitost s němectvím. V tomto směru je interpretována svatováclavská tradice, účast české šlechty na bojích proti Mongolům či na křížových výpravách, dědictví éry Karla IV. apod. Tyto dávné tradice však nehrají v ideologii českého neonacismu příliš silnou roli.

Generál Radola Gajda (1892–1948). Foto: ČTK

1918–1939

Ve dvacátém století je pro české neonacisty **součástí tradic** především **nacistické hnutí v Německu** (část z nich akceptuje i jeho projevy v sudetoněmecké politice ve dvacátých až čtyřicátých letech) a **tradice části domácí kolaborace v období německé okupace** českých zemí v letech 1939–1945.

Čeští neonacisté mohou **pouze omezeně** využívat tradic **prvorepublikového fašismu** a jeho tehdejší vůdčí síly – **Národní obce fašistické** (NOF) pod vedením Radoly Gajdy. **Prvorepublikový fašismus byl totiž z velké části orientován protiněmecky**, což souviselo s tehdejší národnostní situací na československém území. Na protiněmeckých aktivitách se podílela i organizace Vlajka.

Na druhou stranu je však skutečností, že již od konce dvacátých let docházelo k dílčím kontaktům mezi německými nacisty a českými fašisty, i když německý postoj byl spíše rezervovaný. Po nástupu hitlerovců k moci v Německu sice u českých fašistů přetrvávala animozita vůči Němcům, avšak současně u nich existoval **obdiv k mocenské strategii německého nacismu**.

Na československém území nacházeli ve třicátých letech útočiště uprchlíci před hitlerovským nacismem. Byli mezi nimi i příslušníci nacistického „nacionálně-revolučního" proudu, který se dostal s hitlerovským nacismem do sporů kvůli postoji k velkokapitálu. Hlavním reprezentantem tohoto proudu byla organizace **Černá fronta** (*Schwarze Front*), která působila také na českém území a vůči niž byla zaměřena činnost německých tajných služeb.

Na českém území od počátku třicátých let sílily **projevy nacismu v sudetoněmeckém politickém hnutí.** Jeho část spolupracovala s českými a slovenskými politickými stranami na vládní úrovni (tzv.

aktivismus), další část však odmítala existenci Československa ve stávající podobě. Právě v této části našel nacismus silnou odezvu.

Dílčím způsobem se projevil již v **Sudetoněmecké vlastenecké frontě** *(Sudetendeutsche Heimatsfront – SHF)*, především pak ale v **Sudetoněmecké straně** *(Sudetendeutsche Partei – SdP)*. Ta vytvářela i **vlastní ochranné složky** (*Freiwilliger Schutzdienst – Dobrovolná ochranná služba, tzv. „Ordneři"*). Především z jejich řad se následně rekrutovali příslušníci **paramilitární** organizace **Sudetoněmecký dobrovolnický sbor** (*Sudetendeutsches Freikorps* – SDFk), která byla organizována z Německa a která v září 1938 ozbrojeně vystoupila proti československému státu.

Po Mnichovské dohodě se organizace SdP transformovaly v nově vzniklé Sudetoněmecké župě do organizací **Nacionálně socialistické německé dělnické strany *(Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – NSDAP)***. Na zbytku území Československa vznikla tzv. druhá republika s domácím autoritativním režimem, který byl relativně vstřícný k Německu. Vůči němu existovala domácí fašistická opozice, která již byla ve spojení s nacistickými tajnými službami. Platí to zvláště pro organizaci **Vlajka**, která v období druhé republiky mimo jiné uskutečnila několik teroristických útoků s antisemitským podtextem.

1939–1945

Po rozpadu Československa a okupaci zbytku českých zemí byl dne **16. března 1939** zřízen **Protektorát Čechy a Morava** *(Protektorat Böhmen und Mähren)*. I když v něm existovaly autonomní státní orgány, **faktickou moc** vykonávala **nacistická Velkoněmecká říše** prostřednictvím **říšského protektora**. **Pro soudobé neonacisty mají význam** pouze některé z proudů v protektorátu – a sice **čeští fašisté**, kteří vystupovali proti bývalým demokratům v protektorátních orgánech anebo **loajální kolaboranti**.

Sjezd Kuratoria pro výchovu mládeže, kolaborantské mládežnické organizace 3. března 1944. Na sjezdu zazněly nacistické a protibolševické projevy. Foto: ČTK

V počáteční fázi se do předních míst protektorátní správy a do vedoucích pozic hlavní protektorátní politické organizace sdružující prakticky všechny české občany – **Národního souručenství** – dostali lidé, kteří byli z pohledu tradičního českého fašismu spjati s nepřátelskými politickými proudy z období první republiky. Část českého fašismu opustila v protektorátu protiněmecké pozice a naopak se snažila o výraznou kolaboraci s německými nacisty. Část z nich však **usilovala o vytvoření vlastního totalitního systému s omezeným přímým vlivem Německa**, což bylo pro okupanty nepřijatelné. Jejich nejvýznamnější organizací byl **Český národně-socialistický tábor – Vlajka** (ČNTS) s paramilitární organizací **Svatoplukovy gardy** (SG). **Pronacistické postoje** se objevily i v malé

části **moravského separatistického hnutí** a u několika **českých muslimů** (Německo bylo z jejich strany vnímáno pozitivně jako bojovník proti Velké Británii, která kolonizovala arabská a muslimská území).

Fašistické živly využívala okupační moc v prvních letech protektorátu spíše k nátlaku na protektorátní správu s cílem donutit ji k větší povolnosti pod pohrůžkou, že jinak do ní budou dosazeni kontroverzní fašisté. Z protektorátních orgánů nacisté postupně odstranili osoby, které spolupracovaly s odbojem a dosadili do nich loajální kolaboranty, ať již z řad prvorepublikových „demokratů" či „fašistů". V této situaci jim již byla na obtíž i existence malých opozičních fašistických skupinek, které v letech 1942–1943 zlikvidovali.

Hlavní část **kolaborace** se soustředila do organizací, které byly v protektorátu oficiálně uznány. Byly to hlavně **Národní souručenství,** ve kterém získali jednoznačnou převahu loajální kolaboranti, **Kuratorium pro výchovu mládeže**, resp. jeho vedení, **Liga proti bolševismu**, **Český svaz válečníků** apod. Ze strany okupantů byla nejvíce ceněna činnost českých a moravských kolaborantů v oblasti konfidentství a donašečství. Kolaboranti pomohli odhalit důležité struktury domácího protinacistického odboje.

Českým a moravským kolaborantům se nikdy nepodařilo vybudovat plnohodnotnou českou vojenskou jednotku, která by bojovala na straně Německa. Oficiální malé Vládní vojsko bylo vnímáno ze strany Německa jako nespolehlivé. Žádosti o české jednotky v rámci Wehrmachtu či Zbraní SS (Waffen SS) ze strany českých a moravských kolaborantů Němci odmítali. Teprve **v březnu 1945** byla zřízena **Svatováclavská dobrovolnická rota**, která však byla rozprášena během povstání českého lidu v květnu 1945.

Několik Čechů bojovalo v SS díky změně občanství na německé. Do Wehrmachtu museli rukovat obyvatelé Hlučínska a Valticka a činnost některých z nich se snaží oslavovat i současní neonacisté. V nacistických vojenských složkách sloužili němečtí obyvatelé českého a moravskoslezského prostoru. Sporná je však existence divize SS „Böhmen und Mähren" složené údajně ze sudetských Němců, jejíž existenci některé důležité prameny zmiňují. Nedostatek vlastních bojových tradic z období druhé světové války je v kontextu jejich začlenění do evropských neonacistických struktur jedním z deficitů ideologického zázemí neonacismu v soudobé ČR.

1945–1946

Po osvobození českých zemí v emigraci se na tomto území vyskytly dozvuky činnosti nacistických a kolaborantských organizací (lze hovořit o post-nacismu). Jednalo se především o **dočasnou ilegální činnost Vlajky** na domácím území a činnost bývalých vlajkařů v rakouském a německém exilu ve druhé polovině čtyřicátých let. Na českém území, především v sudetoněmeckém pohraničí, působily i **skupiny Wehrwolfu** a obdobných organizací, které pokračovaly v nacistickém boji i po porážce Velkoněmecké říše. Po odsunu sudetoněmeckého obyvatelstva jejich činnost ustala.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Čeští neonacisté uspořádali 11. ledna 2003 pochod pražskou židovskou čtvrtí. Trasa pochodu vedla z Palackého náměstí, Spálenou a Maiselovou ulicí.
Foto: ČTK, René Volfík

Vývoj neonacismu v českých zemích

DO ROKU 1989

Neonacismus jako fenomén, který v různých modifikacích navazoval na původní nacistické a kolaborantské projevy z předválečných, válečných a bezprostředně poválečných let, se na území českých zemí **objevil již v období komunismu**. V této době však existoval pouze ve velmi omezeném rozsahu, na druhou stranu je zajímavé, že i v komunistickém režimu se k jeho ideám alespoň primitivními gesty, symboly a rétorikou přiklonila část nespokojené mládeže.

Na počátku šedesátých let působila krátce na Ostravsku malá skupinka mladých lidí s názvem **Czechoslovak Nazi Party**. **V osmdesátých letech** existovala **v Brně malá organizace Totenkopf, na Děčínsku Wehrwolf, na Trutnovsku Národní fronta, v Praze Pravicově nacionální socialistická strana (s pobočkou v jižních Čechách) apod.** Existenci těchto neonacistických skupinek, především zmíněného severočeského Wehrwolfu, se komunistický režim snažil využít i k diskreditaci demokratické opozice.

V komunistickém režimu se vyskytovaly i individuální izolované provokativní formy jednání s neonacistickým prvky. K jistým propracovanějším formám neonacistického protikomunistického odboje

propojeného se sudetoněmeckým militantním hnutím se hlásil po pádu komunismu **ideolog českého neonacismu Roman Skružný**, nicméně tato činnost není dostatečně historiograficky doložena. Projevy neonacismu se objevily **v extrémní části sudetoněmeckého hnutí v Německu**.

Výraznější rozvoj neonacismu je v českém prostředí spojen až s příchodem mládežnických subkultur, jejichž části akceptovaly alespoň v primitivní formě neonacistickou ideologii v cizině ještě předtím, než se jejich stoupenci objevili na českém území. Od konce sedmdesátých let pronikala na území ČR punková subkultura, která je obecně spojena spíše s levicově alternativními postoji. Její malá část – tzv. Nazi-Punks, se však hlásí i k neonacismu. Na českém území se nazi-punkeři objevili již v roce 1983, později však byla jejich činnost spíše epizodní. Rasistické projevy byly v českém punku osmdesátých let poměrně častým jevem, nebyly ale podloženy hlubší ideologií.

Mnohem větší význam ve vývoji neonacismu sehrála **skinheadská subkultura**. Ta vznikla již koncem šedesátých let ve Velké Británii. Její **část se ve světě přiklonila k vyhrocenému nacionalismu a v osmdesátých letech** (především pod vlivem hudební skupiny Skrewdriver) **i k neonacismu**.

První nepříliš vyprofilovaní skinheads se **v českém prostředí objevili v polovině osmdesátých let**. Výraznější rozvoj této subkultury nastal až díky hudební skupině **Orlík**, která vznikla **koncem roku 1988**. Založili ji pražští herci **Daniel Landa** a **David Matásek** a v tomto směru je zajímavé, že u rozvoje skinheads, kteří se snaží prosazovat dělnickou identitu, stáli na českém území vysokoškolští umělci a intelektuálové.

1990–1998

Orlík nehlásal neonacistickou ideologii, ale **hlásil se k českému nacionalismu inspirovanému tradicemi husitství**. Na tomto ideovém základě se konstituovala **dominantní** část skinheadské subkultury v ČR na počátku devadesátých let. Jednalo se o tzv. **kališníky**. K této orientaci se hlásilo i několik pachatelů rasistických vražd v devadesátých letech. V této dekádě došlo k největší vlně rasistického násilí v ČR, na níž se podíleli především rasističtí skinheads.

Demonstrace Sdružení pro republiku – Republikánské strany Československa byla doprovázena střety mezi antifašisty a skinheads, 28. října 1994, Praha. Foto: ČTK

Masivní rozvoj skinheads lze sledovat od roku 1990. Napomohla k němu i celková bouřlivá atmosféra tehdejší politické, sociální a ekonomické transformace, s níž byly spojeny i etnické problémy (především ve vztahu k romské komunitě), nárůst kriminality a životní dezorientace části mládeže. **Elita kališnických skinheads založila již v roce 1990 i vlastní politické organizace.** První z nich byla **Nová česká jednota**.

V rámci skinheadské subkultury se postupně vyprofilovaly i neonacistické proudy. První jedinci s touto orientací se objevili ještě v období komunismu, ale výraznější nárůst neonacistických tendencí nastal od roku 1991.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Část skinheads, zvláště v pohraničí, se tehdy snažila navázat na sudetoněmecké tradice (říkali si „sudeťáci“). Jiná část skinheads akceptovala tradice prvorepublikového fašismu, případně navázala na tradice domácí kolaborace z druhé světové války a reflektovala celkové trendy ve vývoji moderního panárijského neonacismu ve světě.

Skinheadi různé rasistické orientace byli násilničtí, především vůči Romům, přistěhovalcům nebílé barvy pleti a oponentům z řad krajní levice. Již na počátku devadesátých let bylo spácháno několik rasistických vražd a došlo i k masivním násilným nepokojům, především při střetech s krajní levicí na pražském Výstavišti v květnu 1991 a na Letné v květnu 1992.

V devadesátých letech došlo k postupné „nacifikaci“ dominantní části skinheadské subkultury. Důležitou roli přitom sehrály hudební skupiny z oblasti tzv. „White Power Music“ a koncerty, na nichž tyto skupiny vystupovaly. Z českých skupin to byly především Diktátor, Buldok, Vlajka, Excalibur, Hlas krve a řada dalších. Na konci devadesátých let na české území přišla i malá nacionálně socialistická black metalová subkultura. Kromě sdělení v textech hudebních neonacistických skupin byly v tehdejší době dominantním propagačním prostředkem především subkulturní časopisy, tzv. ziny. Od konce devadesátých let byly ziny většinou nahrazeny internetovou propagandou. Neonacisté intenzivně využívali internet již krátce potom, co se objevil v českém prostředí.

V rámci neonacistických skinheads postupně vznikly organizace, v nichž se seskupila elita hnutí. Zpočátku se jednalo o regionálně omezené organizace, zpravidla sdružující nevyprofilované neonacisty i nacionalisty. Postupně se v ČR etablovaly **pobočky mezinárodních neonacistických sítí s víceméně celostátní působností.** Organizovaly koncerty a obchod s neonacistickými materiály a šířily militantní propagandu.

V letech **1993–1996** byla v tomto směru dominantní organizací **Bohemia Hammerskins** (BHS), což byla česká sekce mezinárodní sítě **Hammerskins Nation** , která vznikla koncem osmdesátých let v USA. Hammerskins měli ve znaku dvě zkřížená kladiva, což odpovídalo jejich názvu a symbolizovalo jejich sepětí s dělnickou třídou. V ČR se jim v překladu říkalo i „kladivoví skini“ a jako „kladiva“ byli v některých lokalitách označováni neonacističtí skinheadi obecně. Aktivisté BHS však postupně utlumili aktivitu a zhruba od roku 1996 ztratila tato organizace v ČR význam, i když se i později několikrát dočasně objevila.

Roli BHS převzala **Blood & Honour Division Bohemia**, která v ČR **vznikla v roce 1996**. Jednalo se o pobočku mezinárodní sítě Blood & Honour (Krev a čest, což je překlad hesla nacistické mládežnické organizace Hitlerjugend), která byla založena v roce 1987 ve Velké Británii. Tato organizace dominovala české a moravské neonacistické scéně v letech 1996–1999. Dílčí činnost vyvíjela i později, nicméně již nikdy v ČR nenabyla tak silného vlivu jako v tomto období.

BHS i Blood and Honour **působily v ČR převážně na ilegální či poloilegální bázi**. Postupně se objevily i tendence k výraznějšímu průniku do oficiální veřejné politiky. Již v roce 1993 došlo ke kontaktům neonacistů a nacionalistické organizace Vlastenecká fronta, na této bázi však dlouhodobější politická platforma neonacistů nevznikla. **Část neonacistů se objevila v blízkosti** dominantní české **ultrapravicové strany devadesátých let**, jíž bylo **Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa** (SPR-RSČ), přestože ta zastávala oficiálně ostře antinacistické postoje. SPR-RSČ měla **v letech 1992–1998 parlamentní zastoupení**. Několik neonacistů bylo členy mládežnické organizace této strany – občanské-

ho sdružení s názvem **Republikánská mládež** (RM). Ta **vznikla v roce 1997 a v roce byla 2002 rozpuštěna Ministerstvem vnitra**. Členy RM však nebyli pouze neonacisté.

OD ROKU 1998

První ideově a organizačně konsistentní registrovanou organizací, v níž se seskupili čeští neonacisté, bylo občanské sdružení **Národní aliance** (NA), založené v roce **1998**. Její symbolika byla inspirována prvorepublikovými i protektorátními vlajkaři a současně soudobou americkou jmenovkyní – organizací National Alliance. Při NA začaly být vytvářeny i paramilitární Svatoplukovy gardy. Národní aliance byla v roce 2000 rozpuštěna ministerstvem vnitra. Nejprve se proti rozhodnutí odvolala, počátkem roku 2001 se ovšem sama rozpustila.

Nová neonacistická neregistrovaná organizace vznikla **na přelomu let 1998/1999** z části pražské sekce Blood & Honour. Byla nazvána **Národní odpor** (NO) a její struktura a symbolika byla inspirována děním na německé neonacistické scéně. Rychle si v neonacistickém spektru vydobyla dominantní pozici v celorepublikovém rámci. Dne **1. května 1999 uspořádal NO** velkou **prvomájovou demonstraci v Praze** s účastí zahraničních (především německých) neonacistů.

Dalším mezníkem ve vývoji neonacismu v ČR byl vznik **Národně sociálního bloku** (NSB) **v březnu 2001**. NSB představoval první výraznější pokus o průnik neonacistů do stranické politiky (již v roce 1999 se však neúspěšně pokusili zaregistrovat politickou stranu Národně sociální aliance). Z právního hlediska

Na demonstraci Národního odporu uspořádané 28. října 2002 pochodovali mladí neonacisté centrem Ostravy. V této době převažovaly u českých neonacistů bombry, maskáče a kanady. *Foto: ČTK, Jan Krzywoň*

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

se jednalo o přejmenování Vlastenecké republikánské strany (VRS), což byl malý odštěpenecký subjekt od SPR-RSČ. Fakticky se však jednalo o sloučení VRS, NA a organizace Národní odpor.

Celý projekt NSB byl vytvořen s perspektivou možného úspěchu v parlamentních volbách 2002 a s vírou v možnost nahrazení pozice SPR-RSČ v politickém systému. Ministerstvo vnitra však změnu názvu VRS na NSB nepovolilo s poukazem na podobnost názvu s historickou nizozemskou ultrapravicovou organizací. I když Nejvyšší soud ČR později argumentaci Ministerstva vnitra v této otázce neuznal, byl pro stranu zvolen nový název **Pravá alternativa** (PA).

PA však byla postižena již v před volbami 2002 vnitřními spory a nakonec se těchto voleb nezúčastnila. Tím byly na několik let utlumeny stranickopolitické ambice neonacismu v ČR. **Národní odpor** se opět vyprofiloval jako samostatná organizace (fakticky jeho struktury nikdy nezanikly) a **organizoval** především **každoroční prvomájové pochody a koncerty**. Zůstal **dominující strukturou neonacismu v ČR**.

Vedle NO vznikly na přelomu tisíciletí některé **menší organizace**. Rozsáhlou propagační činnost uskutečňovali např. **Rytíři slunečního kruhu** s členskou základnou na severní Moravě a ve Slezsku. Ideové zázemí českého neonacismu s využitím germánské mytologie budovala organizace **Ahnenerbe**. V prvních letech nového tisíciletí k **formování ideologie moderního českého neonacismu** významně přispěl **Roman „Elmar" Skružný**, který se v tu dobu intenzivně stýkal s některými vůdčími osobnostmi mladé generace.

Vedle ideových struktur byl však český neonacismus spojen i s řadou násilných aktů. Známou se stala vražda Roma Oty Absolona ve Svitavách v roce 2001. Odsouzen za ni byl Vlastimil Pechanec. V jeho vinu však nevěří neonacisté ani někteří další lidé. V důsledku toho se vytvořila řada aktivit na jeho podporu, které přetrvávají do současnosti.

V neonacistickém spektru se od devadesátých let několikrát objevily i pokusy a **úvahy o teroristické činnosti**, a to pod hlavičkou **mezinárodní teroristické sítě Combat 18**. Nebyly však uskutečněny. **Násilná činnost** neonacistů byla na počátku nového tisíciletí spjata i s činností některých **ideově vyprofilovaných gangů fotbalových chuligánů**. Známým se v tomto směru staly především některé skupiny při Spartě Praha a brněnský Johny Kentus Gang.

Zhruba **od roku 2005** lze na české neonacistické scéně vysledovat **nástup nových trendů**, které byly z velké části inspirovány děním v Německu, především **úspěchem Národně demokratické strany Německa v zemských volbách v Sasku v roce 2004**. V rámci některých aktivit se propojila i činnost části nacionalistické scény s neonacisty, např. na akcích Národního korporativismu (tato organizace existovala v letech 2005–2008) a autonomních nacionalistů, kteří se v ČR objevili od konce roku 2004 a výrazněji se prosadili v letech následujících. Opětovně **začaly sílit i stranickopolitické ambice neonacistické scény**.

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Příznivci ultrapravice hodlali 1. května 2007 uskutečnit ohlášený pochod Brnem. Úřad městské části Brno-střed se však rozhodl po vyžádání znaleckého posudku shromáždění rozpustit, protože shledal jeho souvislost s protizákonnou organizací Národní odpor. Následovaly tvrdé střety neonacistů s policií. Foto: ČTK, Igor Šefr

Současná neonacistická scéna v ČR

Současnou **dominantní strukturu neonacismu** v České republice tvoří **Národní odpor**, přičemž tato organizace vystupuje v poslední době i pod pozměněnými názvy (např. Svobodný odpor apod.). Jedná se o síť lokálních a regionálních skupin, které vzájemně spolupracují na celostátní úrovni. Jsou inspirovány německým konceptem „svobodného nacionalismu“ a spolupracují i s obdobnými strukturami v zahraničí. **NO nemá jednoho vůdce** a jeho politiku určuje několik osob s autoritou, kterou si uvnitř neonacistického hnutí vydobyly.

NO organizuje demonstrace, koncerty, sportovní a paramilitární aktivity. Ve Slezsku se v roce 2006 pokoušel vytvořit i protiromskou domobranu, ta však existovala jen velmi krátce. Veřejné aktivity NO však již zpravidla v důsledku právní represe nekoná pod svým jménem. Struktury NO se podílejí i na **násilné činnosti proti protivníkům neonacismu**. **Internetová stránka** odporu je důležitou **informačně-propagační platformou soudobého neonacismu**. Projevuje se i snaha prezentovat NO jako široké protisystémové hnutí s volnou možností individuálního zapojení.

S NO úzce spolupracují i **ženské neonacistické organizace - Resistance Women Unity** (RWU) a **National Resistance Women Side** (NRWS). Významnou část jejich aktivit tvoří pomoc vězněným aktivistům, tzv. „válečným zajatcům“ (tento pojem - anglicky: Prisoner of war – P. O. W.). Neetablovala se dříve vytvářená organizace Mládežnický odpor. Na akcích s NO participují i členové menších lokálních neonacistických skupinek, např. White Justice, Iron Cross či White Rebels Klan.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Významnou roli zhruba **od konce roku 2004** v ČR postupně získali **Autonomní nacionalisté (**AN). Tento směr vznikl v Německu kolem roku 2002. Vyznačoval se nejen volnou buňkovou strukturou, kterou navázal na **svobodný nacionalismus**, na jehož platformě vznikl, ale i novou image a symbolikou. Ta byla okopírována od levicových autonomů. Spočívá mimo jiné v černém oblečení a vytváření tzv. „černých bloků" (Black Bloc) na demonstracích, ve využití prvků moderní grafiky i graffiti, ve využití anglismů v heslech a v přebírání hudebních prvků hip-hopu či techna s cílem získat pro neonacismus i mládež z příslušných subkultur. V Německu je charakteristická i revolučně nacionálně socialistická rétorika, navazující na koncepty revolučního národního socialismu „Schwarze Front" z dvacátých a třicátých let.

V českém prostředí Autonomní nacionalisté přejali výše zmíněnou image, ideově se však část z nich zařadila spíše na pozice tradicionalistického českého fašismu. **Struktury AN** tak často vytvořily či **vytvářejí** spíše **platformu pro spolupráci neonacistů a nacionalistů neofašistické orientace**. V některých lokalitách však AN odpovídají původnímu německému vzoru i po ideové stránce. K image „černého bloku" se přiklonili i aktivisté NO a spolupracujících organizací. Lidé ze struktur NO a AN v poslední době objevují i na akcích pořádaných **Dělnickou stranou** (DS), která pro ně může představovat strukturu pro realizaci stranickopolitických ambicí (přestože se DS oficiálně od neonacismu distancuje).

V krajských volbách 2008 se však na kandidátce Dělnické strany objevili i aktivní členové neonacistického hnutí. Strana (v koalici s Demokratickou stranou sociální spravedlnosti) ve volbách získala přes 29 000 platných hlasů, nezískala však mandáty v žádném zastupitelstvu. DS a její paramilitární formace - Ochranné sbory Dělnické strany - byly od podzimu 2008 silně angažovány v dění kolem litvínovského sídliště Janov, kde se vyhrotily vztahy mezi starousedlíky a nově příchozími Romy. Demonstrace DS s protiromským zaměřením v Litvínově podporoval Národní odpor i Autonomní nacionalisté. Dosavadním nejviditelnějším vyústěním celého dění byly rozsáhlé násilnosti a střety neonacistů s policií 17. listopadu 2008. Vláda se o týden později rozhodla podat Nejvyššímu správnímu soudu žádost o rozpuštění Dělnické strany. Představitelé strany vyjádřili odhodlání pokračovat v politické činnosti i v případě zákazu.

V rámci struktur NO a AN se objevují i **tendence k organizované násilné činnosti**, především v rámci **kampaně Anti-Antifa** (monitoring a eliminace nepřátel neonacismu, především příslušníků ultralevice, lidskoprávních aktivistů, aktivistů etnických a imigrantských organizací, novinářů, policistů, politiků a dalších lidí vystupujících proti neonacismu). Ta může nabývat i organizační dimenze. Stejně tak se v tomto prostředí občas objevuje i symbolika Combat 18 (mezinárodní teroristická struktura), přihlášení se ke konceptu „Turnerových deníků" (beletristická kniha z prostředí amerického neonacismu popisující teroristické aktivity) či k tzv. „ruské cestě" (v Rusku nabyly v posledních letech na rozsahu brutální neonacistické teroristické aktivity).

V rámci neonacistického spektra působí i **osvětově-intelektuální projekty**. Jedná se především o projekt **Národně vzdělávacího institutu** (NVI), jehož internetová stránka obsahuje velké množství neonacistické, revizionistické, rasistické, antisemitské a obdobné literatury. Stále existuje i stránka **Nacional Socialist Education Centre** (česká sekce NSDAP/AO, řízené z USA). Není však již delší dobu aktualizována. V ČR působí i organizace Ahnenerbe, zabývající se mytologickými kořeny nacismu a související propagandou. Existují i specializované projekty na pomoc vězněným aktivistům - především Litera Scripta Manet. Kolem některých neonacistických aktivistů působí i neformální intelektuální „debatní společenství", které se snaží proniknout i do širších diskusí.

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Neonacistický vliv se projevuje i v některých subkulturách mládeže. Většina tvrdého jádra neonacistického hnutí již není vázána na subkulturu skinheads, kterou považuje za zdiskreditovanou. Mezi skinheads jsou dnes významnější spíše apolitické, antirasistické (SHARP) či levicové směry. Mezi velmi mladými neonacisty, případně mezi aktivisty z menších měst a venkova však na řadě míst stále skinheadská image přetrvává.

Neonacismus má vliv i mezi částí fotbalových a hokejových chuligánů. Projevuje se v prostředí tzv. nacionálně socialistického black metalu a pohanského (pagan) metalu a v na něj navázaných neopohanských strukturách. V ČR se doposud výrazněji neprojevil vliv neonacismu ve subkulturách gothic (též tzv. „grufties“) a industial, přestože v některých jiných zemích se tyto tendence dílčím způsobem objevily.

Výše uvedené představení struktury neonacistické scény bylo uskutečněno na základě přehledu organizací a subkultur. To však nemusí být pro pochopení „skutečného chodu“ soudobé neonacistické scény v ČR dostačující. Je třeba si uvědomit, že v jejím rámci působí lidé lišící se mírou angažovanosti, uvědomění i individuálními a sociálními determinanty. Obtížné je určit i přesný počet příslušníků neonacistického hnutí v ČR. Dříve byla pro neonacisty charakteristická skinheadská subkulturní identita, která dnes již nehraje důležitou roli. Důležité je zvnějšku obtížně zjistitelné vnitřní uvědomění si příslušnosti k „národně-socialistické“ scéně „evropských patriotů“, která alespoň částečně navazuje na historický nacismus. **Navenek se může projevovat nošením oděvních značek oblíbených v neonacistické scéně či přijetím vzhledu některých soudobých proudů neonacismu** (především autonomních nacionalistů) **anebo standardizovanými hesly, symbolikou a rétorikou**. (viz str. 90)

Na základě obecného odhadu vyplývajícího z dílčí znalosti hnutí se lze domnívat, že **politiku hnutí určuje jeho elita**. Tvoří ji **kolem padesáti lidí**, počet skutečných vůdců schopných určovat strategicko-politické směřování hnutí je však kolem deseti. Jedná se o lidi ve stáří kolem pětadvaceti až třiceti let, některým z nich je již i kolem pětatřiceti let. Část z nich má z dění ve scéně i významné ekonomické příjmy (prodej oblečení ve vlastních obchodech, které se stávají i místem setkávání příslušníků scény, dále výdělky z organizování koncertů, příspěvky od zahraničních extremistů apod.). Někteří z nich se prosadili spíše ideovým přínosem, jiní zásluhami v násilném působení, častá je i kombinace obojího.

Dalších zhruba **dvě stě až tři sta lidí má silnou neonacistickou identitu**. Mezi nimi je již řada adolescentů. Mnozí z nich však ve scéně zůstávají pouze omezenou dobu a především po vstupu do rodinného života ji opustí (není to však pravidlem). Dále lze k neonacistické scéně řadit zhruba **2000-2500 lidí, kteří jsou méně ideově uvědomělí** (jedná se např. o některé fotbalové chuligány), **jsou však schopni podpořit různé neonacistické akce** (demonstrace, koncerty apod.) a **uskutečňovat agresivní aktivity na místní úrovni**. Jedná se zpravidla o mládež ve věku patnáct až dvacet pět let, jejíž působení ve scéně je časově omezeno.

Z genderového hlediska tvoří neonacistickou scénu převážně muži, počet žen lze odhadovat zhruba na deset procent. Většinou se jedná o přítelkyně či sestry mužských aktivistů a jejich aktivita ve scéně je vázána na jejich mužské partnery. Existují však i ženy, které ve scéně působí dlouhodobě samy o sobě.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Jak již bylo uvedeno, všechny výše zmíněné charakteristiky byly podány na základě odhadu vyplývajícího z dílčí znalosti neonacistické scény, nikoliv přesných empirických výzkumů. Díky jejich neexistenci není možné podat ani přesný obraz sociálního složení neonacistického hnutí v ČR. Mezi neonacisty se hojně vyskytují lidé s nižším vzděláním, manuálních profesí, krátkodobě zaměstnávaní (často v různých bezpečnostních agenturách) a nezaměstnaní, nicméně ve scéně působí i mnoho lidí z podnikatelského prostředí, studentů středních i vysokých škol i absolventů těchto škol. Model „průměrného českého neonacisty" je však nemožné jednoznačně stanovit.

Pro začlenění do scény hraje důležitou roli pocit nespokojenosti s běžnými sociálními vazbami ve svém okolí a související **potřeba sociálního ukotvení,** potřeba najít **ideové odůvodnění pro agresivitu** či nenávistné postoje a potřeba **cítit se jako elita** ve společnosti lidí, kteří se v tomto pocitu navzájem utvrzují. Významnou roli mohou sehrát i osobní negativní zkušenosti s některými tradičními nepřáteli neonacistů (především s Romy, přičemž osobní negativní zkušenost s některými z nich je paušálně přenášena na celé etnikum).

Základ neonacistického hnutí tvoří různé lokální a regionální skupinky, pro jejichž konstituování a dlouhodobý chod je potřebná především osoba lokálního charismatického vůdce či skupinky vůdců, kteří mají neformální autoritu a jsou schopni kontaktů s dalšími součástmi hnutí v ČR či v zahraničí. Příslušníci těchto skupinek spolu jezdí na koncerty, demonstrace a realizují sportovní a paramilitární výcvikové aktivity. Občas je organizují i pro příslušníky hnutí z dalších regionů. Mohou vytvořit i místní organizace některých registrovaných uskupení (politických stran a hnutí nebo občanských sdružení), které se pokouší legálně zastřešit neonacistickou scénu.

Příslušníci neonacistické scény na místní úrovni spolu pravidelně tráví volný čas. Mají oblíbené hospody a kluby, kde se scházejí. Půjčují si hudební a tiskové materiály, sdílí společnou image a nakupují si obdobné oblečení. Společně mohou uskutečňovat i více či méně připravené násilné akce. Pro každodenní komunikaci neonacistické scény mají velký význam internetová fóra, časté je i využití moderních komunikačních technologií (ICQ, skype apod.). Život ve specifickém ostrakizovaném, ale vnitřně semknutém prostředí nabízí specifický „svět prožitků", který neonacistům připadá atraktivní. Přinejmenším v určité etapě jejich života se tohoto životního stylu a souvisejících názorů nechtějí vzdát.

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Registrovaná Dělnická strana uspořádala za podpory krajně pravicového sdružení Národní korporativismus 30. června 2007 před budovou úřadu vlády demonstraci proti politice vlády Mirka Topolánka. Foto: ČTK, Roman Vondruš

Strategie a hlavní politická témata neonacismu v ČR

Základním strategickým cílem neonacistů je **nahradit současný demokratický ústavní režim nacionálně socialistickou diktaturou**, která by existovala jako součást širšího nového nacionálně socialistického evropského a světového uspořádání. **V rámci tohoto uspořádání by nebyl respektován demokratický pluralismus, nebyla by dodržována základní lidská práva a represi by byly vystaveny politicky, národnostně a rasově vymezené skupiny nepřátel neonacistů.** Na Židech, Romech i dalších skupinách by byla zřejmě spáchána genocida. Tyto cíle však neonacisté nemusí deklarovat otevřeně.

Neonacismus je v českém politickém spektru obecně v problematické izolované pozici, protože svojí identitou, tradicemi a mezinárodními vazbami směřuje proti převažující národnímu uvědomění většiny současné populace a proti oficiální politice ČR, která zohledňuje antifašistické tradice. Neonacisté se ve značné míře uzavírají do vlastního prostředí a snaží se pro ně vydobýt maximum prostoru, současně však usilují i o oslovení širší části veřejnosti, s jejíž pomocí by mohli uchopit politickou moc. Ne vždy proto přímo deklarují svou identitu.

Protestní prostředí, přitažlivé pro část mládeže, udržují v chodu a aktivitě pomocí koncertů, demonstrací, výcviku, sportovních činností apod. **Snaží se zastrašovat politické protivníky**, kteří proti nim postu-

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

pují, čímž si „čistí cestu“ pro nerušenou politickou činnost. Jedná se o **veřejnou skandalizaci** (především na internetu), **výhružky i přímé násilí vůči oponentům neonacismu**.

Neonacisté uskutečňují i propagační činnost zaměřenou vůči veřejnosti. Děje se tak na především propagandou na vlastních internetových stránkách, letákovými akcemi, šířením tiskovin a hudebních nosičů s politickým poselstvím, graffiti akcemi, demonstracemi a shromážděními i přesvědčováním svého bezprostředního okolí. Tyto způsoby však v českém prostředí nejsou příliš účinné. V poslední době se neonacisté snaží proniknout i do širších společenských debat, především **aktivitou na internetových diskusích v hlavních zpravodajských serverech** a **aktivní účastí na veřejných politických a osvětových akcích jiných než neonacistických subjektů** (včetně mítinků antinacistických organizací).

Neonacisté se snaží přesvědčit společnost a justici o takovém výkladu zákonů či o potřebě jejich změny, která by jim umožnila beztrestně hlásat jejich názory. Současně se snaží prezentovat jako alternativa vůči stávajícímu systému, která vyřeší stávající politické problémy. V tomto směru se snaží působit na své příznivce i na veřejnost. Zneužívají i instituce reprezentativní demokracie, a proto usilují o průnik do stranicko-politické volební a parlamentní sféry.

S tím souvisí celkový hlavní obsah **propagační strategie neonacistů** vůči veřejnosti – **prezentovat se jako utlačovaní bojovníci za pravdu či svobodu**, resp. za ty, kteří jsou za svoje údajně správné a pravdivé postoje a názory postihováni ze strany „zkaženého“ vládnoucího systému. Ten je na základě antisemitského přesvědčení neonacistů prezentován jako sionistický (používá se pojem ZOG – „Zionist Occupation Government“) a propojený s globálními sionistickými strukturami usilujícími o světovládu. Poukazují i na údajně nesymetrický postoj státu k nacismu či nacionalismu na straně jedné a komunismu a anarchismu na straně druhé, čímž se snaží apelovat na antikomunistické přesvědčení části veřejnosti.

Vzhledem ke špatné image historického nacismu ve veřejnosti existuje **snaha o rehabilitaci historického nacismu**, především **popíráním holocaustu** či alespoň zpochybňováním jeho rozsahu (čísla šest milionů obětí) a provedení (mimo jiné popíráním existence plynových komor) a **heroizací bojové činnosti nacistických a kolaborantských vojsk a politických organizací** (prezentují je jako „hrdinné bojovníky proti bolševismu a plutokracii a za novou Evropu“). V rámci českého neonacismu existuje dlouhodobější spor o míru akceptace německého neonacistického pojetí dějin (např. o potřebě navrátit Sudety či o užití oficiální vlajky ČR, která má podle některých z nich „zednářské kořeny“). Existují jak více **proněmecké proudy**, tak i **panárijsky orientované proudy** zdůrazňující českou nezávislost na západním sousedovi.

Současnými hlavními tématy jsou **odpor proti multikulturalismu** a zvláště **vůči přistěhovalcům z mimoevropského prostoru a vybraným menšinám,** v ČR hlavně proti Romům. Vůči Romům jsou na základě reálného chování velké části příslušníků romského národa uplatňovány ze strany neonacistů paušalizující rasistické předsudky, přičemž neonacisté jsou si vědomi toho, že tyto předsudky jsou rozšířeny v poměrně velké části veřejnosti.

Charakteristická je i profilace neonacistů v rámci **politiky vnitřní bezpečnosti**. Požadují tvrdý postup vůči obecné i organizované kriminalitě a vůči narkomanii. Do těchto požadavků se často promítají rasistické a xenofobní předsudky. Výpady proti narkomanii jsou spojeny s kritikou levicových oponentů i romské

komunity. Z propagačních důvodů neonacisté občas **vytvářejí vlastní pořádkové oddíly**, kterými chtějí zajistit bezpečnost namísto oficiálních policejních složek (tzv. vigilantismus).

Neonacisté se snaží bojovat za **tradiční hodnoty v oblasti morálky.** Ostře vystupují **proti homosexualitě** (paradoxně však lze v historii světového nacistického i neonacistického hnutí nalézt několik významných představitelů s homosexuální orientací) a snaží se napadat aktivistky a aktivisty gay/lesbického hnutí. Neonacisté se staví i do pozice ochránců přírody. V sociálně-ekonomické oblasti prosazují zásady národního socialismu. **Odmítají kapitalismus i komunismus.** V českém prostředí jsou však ekonomické a sociální koncepce neonacismu nepropracované. Antikapitalistická rétorika je inspirována především soudobým německým neonacismem. Neonacisté se snaží **využít sociálních problémů** a promítat do nich své antisemitské a rasistické předsudky.

Antisemitské a antidemokratické stereotypy se projevují v zahraniční politice. Jsou pro ni charakteristické **anti-amerikanismus, nepřátelství k Izraeli** a podpora jeho protivníků a **odmítání stávající evropské integrace**. Neonacisté se však hlásí k evropanství ve smyslu návaznosti na koncepty „Nového evropského řádu“ z období druhé světové války. Chtěli by nastolit nacionálně socialistický režim v evropských zemích a „vyčistit“ Evropu od etnicky a politicky nežádoucích obyvatel.

Antisemitský postoj spojuje neonacisty s islamisty a panarabisty, což vede část neonacistů ke stabilnímu spojenectví s nimi. Jiná část však upřednostňuje islamofobní politiku, kterou se snaží podchytit protimuslimské nálady v současné Evropě. Neonacisté sami dílčím způsobem navazují na tradice „křesťanské Evropy“ (např. středověkého rytířstva), sami **jsou** však buď **nábožensky nezařazeni anebo upřednostňují neopohanství** (v ČR jak germánské, tak slovanské tradice).

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Devatenáctého ledna 2008 se na Palackého náměstí shromáždili stoupenci krajní pravice. Na této demonstraci byl zřetelně viditelný nový trend ve způsobu oblékání příslušníků krajní pravice. Tím je černé oblečení, které komplikuje jejich identifikaci. Foto: ČTK

Český neonacismus v globálním kontextu

Neonacisté v ČR jsou součástí širšího neonacistického hnutí, které existuje v různých zemích světa. Toto hnutí spolu vzájemně kooperuje, i když se v jeho rámci projevují spory mezi některými národy či pannárodními skupinami (část germánských neonacistů např. odmítá uznat slovanské neonacisty za plnohodnotné souvěrce, i když tato animozita v posledních letech oslabuje) i mezi jednotlivými transnacionálními organizacemi (většinou je příčinou spor o kontrolu trhů s neonacistickými materiály).

Neonacisté udržují svoje struktury **v Německu**, kde z pochopitelných důvodů nejvíce navazují na tradiční nacismus. Jsou propojeni s Národně demokratickou stranou Německa, která má v současnosti parlamentní zastoupení ve dvou spolkových zemích (Sasku a Meklenbursku-Předním Pomořansku). Jsou zde i relativně silné struktury svobodných a autonomních nacionalistů, které se projevují také násilnými aktivitami (zvláště proti přistěhovalcům a krajní levici). Obecně však ani v Německu nepředstavuje neonacismus zásadní hrozbu pro tamní politický režim.

V dalších státech neexistuje významnější stranickopolitická reprezentace neonacismu. Slaběji než v Německu neonacistické hnutí působí v dalších německy mluvících zemích, nicméně jeho subkulturní projevy a projevy ve formě intelektuálských kroužků **v Rakousku a ve Švýcarsku** nejsou zcela zanedbatelné. Významnější pozici má militantní neonacismus ve skandinávských zemích (ve Švédsku byla dokonce koncem devadesátých let rozpoutána z jeho strany teroristická kampaň).

Silné organizační a strategické impulsy získal subkulturní neonacismus **ve Velké Británii**, resp. v Anglii. Vznikly zde některé významné koncepty a sítě (hlavně Blood & Honour/Combat 18). Britští neonacisté

spolupracovali i se severoirskými loajalistickými teroristy. V současnosti je britský neonacismus v určitém útlumu, stále však zaujímá důležitou pozici na mezinárodním poli.

Militantní neonacistické struktury působí i v zemích Beneluxu a v jihoevropských zemích, kde do své politiky neonacisté zpravidla přebírají dědictví místních ultrapravicových diktatur (např. Frankova Španělska). V Itálii lze najít spíše neofašistické struktury, které jsou propojeny s neonacisty i neofašisty v ostatních zemích. Italští neofašisté dokázali několikrát získat i zastoupení v Evropském parlamentu a dokonce spolupracovali i s demokratickými pravicovými stranami. V Itálii existuje i tradice brutálního neofašistického terorismu.

Neonacismus se stal i součástí politického spektra **v zemích východní Evropy**, kde zpravidla navazuje na tradice politiky satelitních států hitlerovského Německa anebo na tradice domácí kolaborace. Projevuje se především v subkulturním prostředí. Masové násilí spojené s terorismem (především proti přistěhovalcům z Kavkazu a střední Asie) rozpoutali v posledních letech neonacisté v Rusku. Zde mimo jiné navazují na tradice Ruské osvobozenecké armády z druhé světové války.

Specifickým ideovým způsobem se vyvinul **neonacismus v USA.** Zde v řadě případů akcentoval tradice domácího bělošského rasismu, případně různé obskurní výklady náboženství (křesťanských konfesí i nových směrů). Na tomto základě se zde vyvinuly i paramilitární a teroristické struktury. Na území USA však působí i organizace úzce dogmaticky vázané na původní nacismus, především Nacionálně socialistická německá dělnická strana /Zahraniční a výstavbová organizace (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei/Auslands- und Aufbauorganisation – NSDAP/AO). Obecně je neonacismus v USA spíše záležitostí omezeného počtu lidí, kteří jsou izolováni od důležitých politických proudů. Vzhledem k výrazné svobodě projevu v USA je v této zemi umístěna většina neonacistických serverů a stránek z celého světa.

Neonacisté v omezeném rozsahu působí i v britských dominiích – Kanadě, Austrálii a na Novém Zélandu. Projevují se i v Jihoafrické republice, kde jsou propojeni s širším domácím bělošským rasistickým hnutím. Menší základnu má neonacismus i v Latinské Americe, kde navazuje i na tradici německých nacistických a post-nacistických emigrantských komunit. Spíše kuriozitou jsou pak projevy neonacismu v Japonsku, Íránu i některých dalších zemích vně západní civilizace.

V rámci světového neonacistického hnutí působí **několik organizací s transnacionální působností**. Jedná se o více či méně formalizovaná uskupení. Zpravidla nemají jednoho vůdce, ale jejich činnost koordinují autority z více zemí. Jedná se o hlavně o síť **Blood & Honour/Combat 18**, menší význam má v současnosti **Hammerskins Nation**. V evropském prostoru hrají důležitou roli akce – hlavně velké koncerty spojené s politickou agitací – pořádané německými neonacisty či italskými neofašisty. Po ose Berlín – Řím – Madrid probíhá v současné době i hlavní část spolupráce organizace Evropský národní front. Část této organizace je však seskupena kolem polských neofašistů, kteří jsou ve sporu s německými. Specifickou formou transnacionálních neonacistických sítí jsou kontakty a setkání revizionistů holocaustu.

Pozice českých a moravských neonacistů v rámci světového neonacistického hnutí je odvislá od celkového vlivu České republiky v mezinárodním prostředí i od síly, kterou v rámci ČR neonacisté získali. ČR je spíše menším evropským státem a neonacisté se zde neprosadili na stranickopolitické úrovni, přičemž v rámci ultrapravice jim konkurují antigermánští nacionalisté.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Neonacistické spektrum v ČR si však vydobylo nezanedbatelnou pozici mezi militantně naladěnou mládeží a část se snaží získat uznání a aktivně vystupovat na mezinárodní scéně. V několika případech se setkali s výtkami německých neonacistů vůči oficiální české politice (především v sudetské otázce), nicméně neonacisté z ČR se snaží tyto problémy překonat. Jejich reprezentanti vystoupili i na velkých mezinárodních akcích a setkali se s mnoha významnými představiteli světového neonacismu.

Na velkých mezinárodních neonacistických akcích (především v Německu a v Itálii) je v posledních letech pravidlem i několikasetčlenná účast neonacistů z ČR, což zvyšuje respektování českého neonacismu na mezinárodním poli. Na demonstracích a koncertech organizovaných neonacisty v ČR byla mnohdy patrná silná zahraniční účast. V ČR koncertovaly i mnohé významné světové neonacistické hudební skupiny. **Pozice neonacistů z ČR na mezinárodní scéně sice není zcela dominantní, není však ale rozhodně zanedbatelná.**

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Anarchisté sdružení do skupiny Antifa 1. května 2007 v Praze. Foto: ČTK

Vztah neonacismu k dalším formám extremismu v ČR

Neonacismus je jednou z forem politického extremismu, které působí proti demokratickému ústavnímu zřízení v České republice. Působení jednotlivých variant extremismu není převážně uskutečňováno ve vzájemné koordinaci. Naopak **mezi jednotlivými variantami i sub-variantami extremistických směrů existuje často vzájemné nepřátelství**. Pouze v některých případech dochází ke spolupráci.

Neonacismus je ve státních dokumentech řazen do oblasti pravicového extremismu. Vedle něj existuje i český nacionalistický pravicový extremismus, který odmítá ideové základy vybudované alespoň zčásti na německém nacionálním socialismu. **Vztah k historii i k Německu je hlavním dělícím prvkem v rámci ultrapravicového spektra.** Ani nacionalistické spektrum však není jednotné. Uvnitř něj lze vypozorovat proudy, které se hlásí k husitským tradicím i proudy, které více zohledňují katolickou či konzervativní tradici českých dějin anebo tradice prvorepublikového fašismu.

Mezi neofašisty na straně jedné a neonacisty na straně druhé dochází k dílčím kontaktům, přestože vůči sobě mají řadu výhrad. Neonacisté se již dříve zúčastňovali demonstrací Vlastenecké fronty, strategických

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

diskusí na serveru Altermedia (ten však neonacismus nyní odmítá) či se objevili na kandidátkách politických stran z tohoto proudu.

Nepřátelství panuje mezi nacionalisty navazujícími na husitskou tradici a neonacisty. I když dříve došlo k omezeným kontaktům zjišťujícím možnosti spolupráce mezi Národní stranou a Národním odporem, v současnosti jsou vztahy mezi těmito organizacemi (včetně Národní gardy, která vznikla při Národní straně) charakteristické ostrými střety.

Pokud se týká domácího etnického extremismu, pokoušeli se mezi soudobými českými, moravskými a slezskými Němci agitovat příslušníci německých pravicově extremistických organizací, včetně neonacistických struktur v sudetoněmeckém hnutí. Nebyli však příliš úspěšní (německý etnický extremismus v soudobé v ČR v podstatě neexistuje). Dílčí vazby se vytvořily mezi nimi a lidmi z neonacistického spektra v ČR, kteří v sobě na základě několika rodinných předků objevili „německou identitu". Na stránkách českých tiskovin blízkých neonacistům se tak objevila i propaganda Witiko-Bundu, což je jedna z nejradikálnějších složek sudetoněmeckého hnutí.

Určité vazby lze vysledovat mezi neonacismem a malou částí moravského etnického extremismu. Převážná část moravistického separatismu se hlásí k jistému anti-pangermánskému pojetí moravského nacionalismu, a proto neonacismus odmítá. Platí to i pro organizace, které vyhrožovaly terorismem (jako byla Moravská osvobozenecká armáda). Malá část moravsky uvědomělých aktivistů se však hlásí k neonacismu a podporuje moravskou identitu v rámci panárijsky uspořádané Evropy. Projevují se i v pagan metalové a nacionálně socialistické black metalové subkultuře. V části neonacismu se projevují i prvky slezanství, avšak ve formě regionálního patriotismu, nikoliv etnického extremismu.

Vůči neonacismu se jednoznačně negativně vymezovaly zárodky romského etnického extremismu (např. organizace Black Panthers z devadesátých let). Jako reakce na rasistické útoky či na neonacistické či nacionalistické domobrany vznikly několikrát i krátce existující romské domobrany, případně romští předáci vyhrožovali ozbrojenými aktivitami vůči „bílým rasistům".

Paradoxně se v rasistických mládežnických subkulturách několikrát objevili i mladí Romové. Jednalo se však o výjimky, které netrvaly dlouhou dobu. Romové zde přitom nepropagovali romskou identitu, nešlo tedy o romský extremismus. V poslední době se stala známou vražda antirasistického skinheada v Příbrami, kterou v lednu 2008 spáchal mladík částečně romského původu spolupracující s neonacisty. Význam jiných forem domácího etnického extremismu v ČR je marginální a o jejich vazbách na neonacismus nejsou známy žádné bližší informace.

Levicový extremismus je v ČR reprezentován různými formami komunismu, anarchismu i některými variantami tzv. nové levice. Základní identita všech těchto proudů v sobě obsahuje antifašistické a antinacistické vymezení. Proto levicoví extremisté vystupují aktivně proti neonacismu. Navazují tak na antifašistické tradice svého působení. Neonacismus v duchu levicových teorií považují za průvodní jev kapitalismu a za potencionálního spojence velkokapitálu a buržoazie v boji proti sílící levici. Jejich antinacistické působení tak slouží i levicově extremistické antidemokratické propagandě.

V rámci anarchistického proudu vznikla **v roce 1996 Antifašistická akce** (AFA). V současnosti se v ní však projevují i ideové prvky nové levice. Její členové **odmítají spolupracovat se státem a se státem**

spolupracujícími nevládními organizacemi. Proti neonacismu postupují různými způsoby – od politické a kulturně-politické agitace až po přímé násilí proti neonacistům. Právě násilné aktivity a rovněž propracovaný způsob monitoringu neonacistického spektra učinily z AFA nejznámější a nejvýkonnější ultralevicovou složku.

Jak již bylo uvedeno, antifašistické působení je charakteristické i pro další směry **levicového extremismu**. Protinacisticky se projevují komunistické organizace, které v daném kontextu tematizují i vlastní tradice odboje proti nacistické okupaci. Mezi mladými lidmi v tomto směru agituje především Komunistický svaz mládeže (KSM). „Specializovanou" organizací z komunistického proudu je na tomto poli **Vlastenecké sdružení antifašistů – Antifa**, které sdružuje především bývalé komunistické odbojáře a jejich sympatizanty. Protinacisticky se vymezují i **národní bolševici** (ti však sami hlásají některé myšlenky, blízké pravicovému extremismu). Proti-neonacistická agitace je typická i pro trockistické organizace.

Přes vzájemnou animozitu se neonacisté pokoušeli zúčastnit i některých aktivit, na nichž se významnou měrou spolupodílela i krajní levice (nebyla však jejich výhradním organizátorem). Jedná se především o aktivity na podporu Srbska v kosovské otázce a o demonstrace proti vybudování radarové základny USA na území ČR (v tomto případě ovšem organizátoři akcí z řad krajní levice i dalších politických proudů nesouhlasí s neonacistickou účastí).

Mezi různými extremistickými náboženskými sektami a kulty a neonacismem panuje většinou vzájemná animozita. Výjimkou je především malá část neonacismu propojena se satanismem, další část satanistů však neonacismus odmítá jakožto kolektivistickou ideologii stojící proti satanistickému individualismu. Neonacismus odmítají i extremistické proudy v křesťanství, včetně těch, které jsou provázány s nacionalisty. Křesťanský neonacismus, existující v USA, nenašel v ČR odezvu. Židovský extremismus, reprezentovaný v ČR především Židovskou obrannou ligou (JDL), se pochopitelně vůči neonacismu ostře vymezuje.

Neonacisté sdílí společné antisemitské a antiamerické cíle s islámským extremismem, i když jejich cílové představy o uspořádání společnosti se liší. Někteří čeští neonacisté vyjadřují sympatie islamistickým vůdcům, především íránskému prezidentovi Mahmúdovi Ahmadínežádovi. Ten podporuje i revizionismus holocaustu. V roce 2006 dokonce požádalo několik členů Národního odporu prezidenta republiky ČR o možnost sloužit v íránských ozbrojených silách. Podpora je směřována i vůči militantně laděnému Radiu Islám. Ze strany existujících islamistických organizací v ČR nejsou známy bezprostředně vyjádřené sympatie k domácímu neonacismu. Existují spekulace o možné podpoře neonacismu od íránských tajných služeb, nebyly však potvrzeny.

Neonacisté v ČR vyjádřili několikrát podporu palestinskému protiizraelskému boji, který vedou palestinské islamistické i sekulární etnické extremistické skupiny. Ani zde není známa politická odezva od existujících palestinských extremistických struktur. U dalších zahraničních ideologických, etnických a náboženských extremistů lze vypozorovat ve vztahu k neonacismu buď animozitu nebo nepřátelský postoj, samozřejmě s výjimkou některých cizinců s neonacistickou identitou (např. srbských či ruských neonacistů v ČR).

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Rozpuštění prvomájového pochodu Národního odporu v Brně vedlo k tvrdým střetům s policií. Foto: ČTK, Igor Šefr

Neonacismus jako bezpečnostní hrozba pro ČR

Neonacismus je možné pojímat i jako bezpečnostní hrozbu, která ohrožuje bezpečnostní zájmy ČR. V tomto smyslu je neonacismus možné analyzovat na několika úrovních. Neonacismus obecně představuje **hrozbu pro demokratický ústavní režim v ČR**. Hodlá jej **nahradit nacionálně socialistickou diktaturou**. Jeho kapacita k uskutečnění tohoto cíle je však omezená. Situace by se mohla změnit v případě hlubší globální krize se závažným dopadem na Evropu a ČR, která by vyvolala rasistické emoce v širší části veřejnosti (např. rasistické konflikty o přístupy k surovinovým a energetickým zdrojům). To je však v dohledné době nepravděpodobné.

Za stávajícího stavu **neonacisté nemají v rámci politického spektra v ČR vlastní stranickou reprezentaci** v zastupitelských orgánech ani relevantní politické domácí spojence. Přes existenci neonacistického spektra v řadě dalších zemích není pravděpodobné, že by se v případě stávajících trendů vývoje neonacisté chopili v některé z těchto zemí moci a expandovali do dalších států (včetně ČR) za pomoci tamních souvěrců. Na situaci, kdy by se neonacisté k moci dostali za pomoci stranické reprezentace quasiústavní cestou, se zřejmě dlouhodobě nic nezmění.

Neonacismus nemá ani silné strategické pozice ve státních strukturách v ČR, včetně bezpečnostních složek. U dosavadní přítomnosti neonacistů ve státní či městské policii anebo v armádě se jednalo o ojedinělé excesy na nižších úrovních těchto složek, které byly odhaleny. I když se v souvislosti s personálními problémy zajištění policie a armády zvyšuje riziko průniku neonacistů do nich, pozici k ozbrojenému státnímu převratu si dlouhodobě nezajistí. Obdobně přítomnost neonacistů v soukromých bezpečnostních agenturách nemá zatím kapacitu ohrozit podstatu režimu.

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Neonacismus však **může svým násilným působením ohrožovat politickou a societální bezpečnost** (tj. stabilní mírové soužití různých sociálních skupin) **na lokální a regionální úrovni** a dlouhodobě vyvolávat napětí ve společnosti a oslabovat státní autoritu. Neonacisté jsou schopni vyvolat v určitých lokalitách rozsáhlé násilné nepokoje, které může podporovat i část místního obyvatelstva (jak ukázaly události v Litvínově v roce 2008). Tento problém by se stal mnohem intenzivnějším, pokud by neonacisté vybudovali funkční teroristické struktury, což není zcela vyloučeno, a to ani v blízké budoucnosti. Povzbudit je může stávající tolerance státních bezpečnostních složek k probíhajícím debatám o užití násilí terorismu v neonacistickém spektru a k užití různých neonacistických výhružek a ilegálních metod psychologického nátlaku proti svým oponentům (včetně hrozeb zabitím či útoků proti majetku), resp. neschopnost státu rychle odhalit a potrestat pachatele těchto činů. K neonacismu se obecně přiklání řada psychopatologických agresivních individuí.

Násilné útoky, ať již připravené či situačně podmíněné, na politické a rasově vymezené nepřátele, vyvolávají oprávněné subjektivní obavy o individuální bezpečnost u příslušníků politických, etnických, genderově definovaných či společenských skupin. V případě, že je stát není schopen před neonacismem ochránit, je oslabena jejich důvěra ve státní autoritu, demokracii, ústavnost a právo v ČR. Může to vést i k lokálním a regionálním etnickým nepokojům s tragickými následky.

Neonacisté jsou ochotni a schopni „čistit“ si **násilnými a diskreditačními kampaněmi** prostor pro své působení. Zaměřují se hlavně **proti novinářům**, kteří o nich negativně píší, **nevládním aktivistům** i **příslušníkům státních bezpečnostních a justičních složek**, kteří proti nim postupují, **představitelům menšinových organizací** (romským, přistěhovaleckým a gay/lesbickým) a **ultralevicovým antifašistům**. Tím se zvyšuje ohrožení demokratických mechanismů, doposud však v daném kontextu nedochází k jejich zásadnějšímu narušení. V případě neřešení těchto problémů by však hrozba neonacismu narostla.

Neonacismus ohhhbecně svým působením narušuje interetnické a politické konsensuální soužití v ČR, protože jeho působení vnímají negativně ohrožené politické a etnické skupiny a jejich reprezentace (v současnosti zvláště romská a židovská), které se necítí dostatečně ochráněny současnými zákony anebo jejich aplikací. Neonacismus svým působením většinou uráží i žijící oběti nacismu, jejich potomky a obecně osoby, které udržují tradici antinacistického boje.

Shrnutí

V českém prostředí je možné vymezit neonacistické spektrum, které navazuje na dlouholeté tradice tohoto politického proudu v českých zemích. Moderní neonacismus se rozvíjí především od počátku devadesátých let. Dlouhou dobu byl úzce propojen se skinheadskou subkulturou, v posledních letech však začal tuto image opouštět. V současnosti jeho dominantní část tvoří struktury budované po vzoru německého svobodného a autonomního nacionalismu, především Národní odpor (vystupující v poslední době i pod jinými názvy) a jeho satelitní organizace. Pro veřejné i neveřejné aktivity na českém území i v zahraničí dokáží neonacisté mobilizovat několik set lidí, převážně z mladé generace. Neonacisté zatím nejsou schopni uchopit v ČR ani v jiných zemích moc a v dohledné době se nejeví šance na změnu. Neonacisté mají stranickopolitické ambice, ale doposud na tomto poli nebyli úspěšní. Nemají podporu v širší veřejnosti. Jsou však schopni uskutečňovat různé násilné aktivity, které narušují bezpečnost ČR, a mohou je v budoucnu zintenzívnit.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Prvního května 2002 demonstrovali v ulicích Brna sympatizanti krajně pravicových i krajně levicových uskupení. Vedení města ani policie proti demonstrujícím nezasáhli. Foto: ČTK, Igor Šefr

Politika proti neonacismu

POJETÍ POLITIKY PROTI NEONACISMU

Neonacismus je obecně vnímán jako negativní jev, a proto je vůči němu postupováno ze strany státu i nestátních složek. Lze hovořit i o politice proti neonacismu. **Politiku proti neonacismu je možné vnímat** v užším smyslu **jako koordinovanou činnost státních a státem podporovaných složek**, v širším smyslu jako souhrn všech nezávisle působících činností **zaměřených proti neonacismu**. V následujícím výkladu bude politika proti neonacismu pojímána v prvním z uvedených významů (za její součást tedy nebudou považovány např. nestátní aktivity levicového extremismu proti neonacistům).

I v rámci státních struktur a se státem spolupracujících nevládních organizací je politika proti neonacismu v podstatě výsekem šířeji zaměřených politik. Z pohledu státu se jedná primárně o součást protiextremistické politiky, tj. **politiky proti subjektům a činnostem zaměřeným cíleně proti demokratickému ústavnímu zřízení České republiky**. Neonacismus je ve státních dokumentech řazen do oblasti pravicového extremismu.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Protiextremistická politika je **součástí bezpečnostní politiky**, především vnitřní bezpečnostní politiky, má přesah do **obecné politiky demokratické osvěty** (včetně výchovy k demokracii na pedagogickém poli). Do **protiextremistické politiky** se prolínají i výseče dalších politik, především **protirasistické politiky, politiky v oblasti lidských práv** a **protiteroristické politiky**.

Politika proti neonacismu je uskutečňována na několika úrovních. Primární je **centrální státní úroveň**. Důležité jsou však i **úroveň komunální a lokální**. Dochází i k **mezinárodní spolupráci** na evropské regionální úrovni (např. protiextremistické aktivity tzv. Visegrádské čtyřky) a k europeizaci této politiky, především na poli boje Evropské unie a dalších mezinárodních evropských organizací proti rasismu a xenofobii a částečně i proti terorismu. Na těchto polích je aktivní i globálně působící Organizace spojených národů.

Neonacismus je tedy ze strany státní politiky České republiky vnímán jako jedna z forem politického extremismu. Pojem extremismu není v ČR pojmem právním, ale úředním, tj. takovým, který je užívaný v oficiálních dokumentech. Nejvýznamnější je v tomto směru definice používána ve zprávách a informacích ministerstva vnitra o extremismu, přičemž platná definice pochází z roku 2003. Zní:

„Pojmem extremismus jsou označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku. Mezi tyto principy patří:

- úcta k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy),
- svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát (čl. 1 Ústavy),
- nezměnitelnost podstatných náležitostí demokratického právního státu (čl. 9 odst. 2 Ústavy),
- svrchovanost lidu (čl. 2 Ústavy),
- volná soutěž politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů (čl. 5 Ústavy),
- ochrana menšin při rozhodování většiny (čl. 6 Ústavy),
- svoboda a rovnost lidí v důstojnosti a právech, nezadatelnost, nezcizitelnost, nepromlčitelnost a nezrušitelnost základních práv a svobod bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národního a sociálního původu, příslušnosti k národnosti nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení (čl. 1, čl. 3 Listiny základních práv a svobod).“

Extremistické postoje jsou způsobilé přejít v aktivity, které působí, ať již přímo nebo v dlouhodobém důsledku, destruktivně na stávající demokratický politicko-ekonomický systém, tj. snaží se nahradit demokratický systém systémem nedemokratickým (totalitním nebo autoritářským režimem, diktaturou, anarchií)“.

Proti extremismu, a tedy i proti neonacismu, **lze postupovat různými způsoby**. Jedná se především o:

- **monitorování** (sledování neonacismu a shromažďování informování o něm);
- **ústavně-právní sankce** (zákazy neonacistických stran, sdružení, shromáždění apod.);
- **trestněprávní sankce** (různé trestněprávní normy, které je možné aplikovat proti neonacismu);
- **správní a pracovněprávní sankce** (odmítnutí výkonu některých práv a přístupů k některým profesím a funkcím z důvodu příslušnosti k neonacistickému hnutí, zvláště tam, kde jsou třeba bezpečnostní prověrky, např. u funkcí v Armádě ČR).

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

- **diskurzivní postupy** (ideově-politické vypořádání se s neonacismem, kdy jeho protivníci argumenty a osvětou prezentují a brání své hodnoty, např. ve výchovném procesu v pedagogických zařízeních).

V českém prostředí je ze strany státu kladen mimořádný důraz na právní, zvláště pak trestněprávní postih neonacismu. Souvisí to s obecnou snahou o řešení řady společenských problémů právními represemi. V této souvislosti je však třeba připomenout, že právo je pouze jedním z normativních systémů ve společnosti a jeho užití není a nemůže být všelékem. Proti neonacistickým aktivitám je třeba bojovat především diskursivně. Je třeba zamezit tomu, aby lidé inklinovali k neonacismu a pokud už neonacisté existují, je třeba je v politickém spektru izolovat a marginalizovat.

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

AKTÉŘI POLITIKY PROTI NEONACISMU

Primárními aktéry politiky proti neonacismu na státní úrovni jsou v nejobecnější rovině hlavní **ústavní orgány ČR**, především tím, že základním způsobem formují politiku, politickou kulturu a legislativu. V užším pojetí kopírují státní orgány dominantně angažované na poli proti neonacismu především strukturu protiextremistické politiky jakožto součásti bezpečnostní politiky.

V oblasti bezpečnostní politiky hraje důležitou roli **Bezpečnostní rada státu**, což je poradní orgán vlády. Několikrát se zabývala i problémy spjatými s neonacismem (rasová vražda ve Svitavách v roce 2001, demonstrace při příležitosti „Křišťálové noci" v Praze v roce 2007 apod.).

Ministerstvo vnitra je hlavním orgánem na poli státní politiky proti neonacismu, a tedy i extremismu. Plní v tomto směru i koordinační roli ve vztahu k dalším státním orgánům. Ministerstvo vnitra koordinuje i činnost **meziresortní Právní komise pro otázky boje s extremismem**. Toto ministerstvo připravuje každoroční **Informaci o situaci v oblasti extremismu na území České republiky**, kterou schvaluje vláda jakožto přílohu Zprávy o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky.

Do gesce ministerstva vnitra spadá i činnost **Policie ČR** jakožto ozbrojeného bezpečnostního sboru. Policie ČR disponuje specialisty zaměřenými na odhalování kriminality s extremistickým podtextem. Ti působí na okresní, krajské i celostátní úrovni. Na území Prahy se extremistickou kriminalitou zabývá **speciální oddělení Odboru pro odhalování závažné obecné kriminality**. Organizovanou kriminalitu s neonacistickým podtextem řeší **odbor extremismu a terorismu Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu**. Na neonacistické masové akce dohlížejí jednotky **pořádkové policie**.

Důležitá role ve sledování extremistických aktivit **na území ČR** připadá **Bezpečnostní informační službě** (BIS), která je podřízena vládě. Extremismus **v cizině** sleduje **Úřad pro zahraniční styky a informace** (ÚZSI) podřízený ministrovi vnitra. Neonacismem ve vztahu k ozbrojeným silám se zpravodajsky zabývá **Vojenské zpravodajství**. Kriminalitu příslušníků ozbrojených složek s neonacistickým podtextem řeší **Vojenská policie**. Soudy a vězení neonacistů zajišťují v rámci svých obecných kompetencí justiční a vězeňské orgány.

Boj proti neonacismu není pouze záležitostí bezpečnostních a justičních složek. Angažuje se v něm i **ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny** a jí podřízené organizace. Daným tématem se zbývají i složky a organizace podřízené **Ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy**, a to především v oblasti výchovy k demokratickému občanství a protirasistické výchovy. Různým způsobem se do něj zapojují i další resorty a krajské a obecní orgány.

Stát dílčím způsobem spolupracuje na boji proti neonacismu i s některými **nevládními organizacemi**, především těmi, které působí na poli lidských práv. Důležitou roli hraje organizace **Člověk v tísni** a občanské sdružení **Tolerance a občanská společnost**. Na státních aktivitách se podílejí i organizace hájící zájmy menšin ohrožených neonacistickými aktivitami, především některé romské a židovské organizace.

Jak již bylo uvedeno, mezinárodní politika proti neonacismu probíhá i na evropské a globální úrovni. Protirasistickou politikou, a tedy i neonacismem, se zabývá **Agentura Evropské unie pro základní lidská práva** (Fundamental Rights Agency – FRA), která koordinuje i síť **antirasistických nevládních organizací RAXEN**. Problematiku neonacismu řeší i další protirasistické a protiteroristické složky EU, Rady Evropy, OBSE i OSN.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

PRÁVO PROTI NEONACISMU

Neonacistické aktivity jsou v ČR sankcionovány zákony v různých právních odvětvích. I když v těchto zákonech není neonacismus zmíněn přímo, jsou zde sankcionovány některé jeho podstatné programové či strategické prvky. Neonacisté se však snaží právní normy často obejít tím, že veřejně přímo neuvádějí své pravé cíle.

Tyto pravé cíle je mnohdy obtížné dokázat. Právní represe tak působí preventivně anebo jsou právní normy aplikovány pouze na zjevnou kriminalitu s neonacistickým extremistickým podtextem. Efektivitu právního působení proti neonacismu oslabuje i nejasný nebo nejednotný výklad řady právních norem.

V ČR je ústavou a zákony znemožněna činnost otevřeně neonacistických politických stran, politických hnutí a občanských sdružení. Rovněž podle práva není možné konat veřejná shromáždění s neonacistickým zaměřením a otevřeně organizovat neonacistické petice. Jak však již bylo uvedeno, neonacisté v těchto případech většinou nedeklarují své cíle přímo.

V ČR existuje v trestním zákoně několik skutkových podstat trestných činů, které jsou často aplikovány v souvislosti s neonacisticky orientovanými pachateli. Jedná se především o trestné činy v hlavě X („Zločiny proti lidskosti“), konkrétně § 260, § 261 a § 261a („Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka“)

Zní následovně:

§ 260
(1) Kdo podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá národnostní, rasovou, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí nebo jiným podobně účinným způsobem,

b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny, nebo

c) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

§ 261
Kdo veřejně projevuje sympatie k hnutí uvedenému v § 260, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

§ 261a
Kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické nebo komunistické genocidium nebo jiné zločiny nacistů nebo komunistů proti lidskosti, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Postupu proti neonacismu (ale nejen proti němu!) se blízce týkají i některé trestné činy v hlavě V trestního zákona („Trestné činy hrubě narušující občanské soužití“), především:

„Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci“:

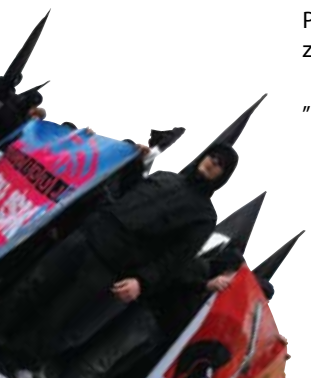

§ 196
(1) Kdo skupině obyvatelů vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Kdo užije násilí proti skupině obyvatelů nebo jednotlivci nebo jim vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu pro jejich politické přesvědčení, národnost, příslušnost k etnické skupině, rasu, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Stejně jako v odstavci 2 bude potrestán, kdo se spolčí nebo srotí k spáchání takového činu.

§ 198 Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení
(1) Kdo veřejně hanobí

a) některý národ, jeho jazyk, některou etnickou skupinu nebo rasu, nebo

b) skupinu obyvatelů republiky pro jejich politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou bez vyznání,

bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nejméně se dvěma osobami.

§ 198a Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod
(1) Kdo veřejně podněcuje k nenávisti k některému národu, etnické skupině, rase, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob nebo k omezování práv a svobod jejich příslušníků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

(2) Stejně bude potrestán, kdo se spolčí nebo srotí k spáchání činu uvedeného v odstavci 1.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo

b) účastní-li se aktivně činnosti skupin, organizací nebo sdružení, které hlásají diskriminaci, násilí nebo rasovou, etnickou nebo náboženskou nenávist.

Dále se jedná o kvalifikované skutkové podstaty (tj. podstaty umožňující vyšší trestní sazbu) u trestných činů v hlavě VII trestního zákona (trestné činy proti životu a zdraví), především § 219 vražda a § 221 ublížení na zdraví. Trest se zpřísňuje, pokud je takový čin spáchán na jiném pro jeho rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je bez vyznání (u vraždy je pak možný i výjimečný trest).

V ČR existují i další normy, které je možné v různých souvislostech aplikovat proti neonacismu (ať již v oblasti trestního práva, přestupkového práva, ústavního práva, pracovního práva apod.). Přehled a výklad těchto právních norem by však vyžadoval mnohem více prostoru, než umožňuje prostor tohoto příspěvku.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

Diskuse o postupech proti neonacismu v české společnosti

Do současného politického, mediálního, právního či pedagogického působení proti neonacismu se promítají širší společenské diskuse o pojetí a řešení tohoto problému. Existence těchto diskusí je běžnou součástí vytváření demokratické politické vůle ve společnosti a není třeba je vnímat jako něco, co by a priori oslabovalo postupy proti neonacismu. Je skutečností, že se je snaží pro svoji profilaci využít i neonacisté či jiní extremisté, jejich přítomnost a konečné cíle angažovanosti v nich by však měli demokratičtí aktéři demaskovat a odmítat je. Pokud bude pozornost zaměřena pouze na nejzávažnější diskuse, je třeba zmínit diskuse o konceptu extremismu, o politice neonacismu v kontextu politiky proti dalším formám extremismu a o míře právní represe vůči neonacismu a extremismu.

Část účastníků diskusí proti neonacistické politice odmítá státem preferovaný **koncept extremismu**, a tedy i souhrnné protiextremistické politiky. Tvrdí, že vychází z nejasného vymezení pojmu extremismus a část diskutujících odmítá společné podřazení neonacismu a nacionalismu do jedné kategorie s komunismem, anarchismem apod. Tvrdí, že se tím zastírá, že neonacismus je výrazem širších společenských tendencí a rasismu ve společnosti. Naproti tomu stojí argumentace, že extremismus je pojmem úředně vymezeným a jeho jednotlivé varianty je možné potírat při zohlednění jejich specifik, některé základní vlastnosti jsou však všem formám extremismu společné.

Další diskuse se vede o obdobném tématu. Část veřejnosti i politických a mediálních elit kritizuje na jedné straně silnou **právní represi** vůči neonacismu a údajnou toleranci k levicovému extremismu (komunismu a anarchismu). Naproti tomu někteří lidé poukazují na údajnou toleranci bezpečnostních složek k neonacistům či dokonce na sympatizování s nimi. V tomto kontextu je třeba upozornit na to, že protiextremistická politika se snaží zohledňovat aktuální problémy, české právo obecně umožňuje postupovat proti různým variantám extremismu a případné minulé a současné problémy je možné odstranit precizací této politiky a aplikací práva.

S výše uvedenými diskusemi souvisí i diskuse o tvrdosti právních postupů, především o míře **omezení svobody** projevu, ať již obecně nebo pouze ve vztahu k neonacismu. Spektrum názorů je v tomto směru široké – od zastánců podstatného zvýšení právní represe přes zastánce udržení současného stavu a případného upřesnění právních norem a jejich výkladu až po zastánce neomezené svobody projevu, včetně otevřeně neonacistických názorů. Důležité je, že demokratický politický systém v ČR tuto diskusi umožňuje a občané se mohou svobodně rozhodnout, jaký postoj budou v jejím rámci preferovat. To se pak promítá i do vytváření politické vůle.

Informace pro učitele

(Neo) nacismus v českých zemích

ZÁVĚREČNÉ SHRNUTÍ

Politika proti neonacismu je součástí dalších politik, především protiextremistické politiky. Uskutečňuje se na vnitrostátní, evropské i globální úrovni. Jejími aktéry jsou různé státní i nestátní organizace, přičemž z bezpečnostních složek hraje nejdůležitější roli ministerstvo vnitra, policie a zpravodajské služby. V ČR existují normy různých právních odvětví, které umožňují sankcionovat neonacistické aktivity, s jejich aplikací jsou však mnohdy spojeny problémy. Neonacisté se naučili pohybovat v českém právním prostředí. Při pedagogickém působení proti neonacismu je třeba osobní přístup a pedagog musí disponovat dostatečnou argumentační výbavou, díky níž přesvědčivě obhajuje demokratické hodnoty a vyvrací neonacistické argumenty. O postupech proti neonacismu se v ČR vede svobodná politická diskuse.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Aktivity českých neonacistů na internetu

Aktivity českých neonacistů na internetu

František Valeš, Český helsinský výbor

VÝCHODISKO: SVOBODA PROJEVU A NESNÁŠENLIVOST NA INTERNETU

Svoboda projevu a s ní spojený zákaz cenzury patří k základním politickým právům,[1] na nichž je nutné v demokratické společnosti bezvýhradně trvat. Svoboda projevu znamená především právo mít názor a tento názor svobodně, bez omezení publikovat, a to bez zásahů státu, který je povinen pečovat o zachování plurality názorů. Svoboda projevu ovšem, v mezinárodněprávním i přirozeném pojetí, nemá povahu práva absolutního – její základní mezí, obdobně jako je tomu u ostatních základních práv a svobod, je míra, jakou je jejím uplatňováním zasahováno do lidských práv a právního postavení jiných osob nebo, v širším pojetí, jakým je narušován základní rámec hodnot, na nichž je založena demokratická společnost. Z toho důvodu mezinárodní i ústavní dokumenty počítají s **limity svobody projevu,**[2] vždy však v obecné a předvídatelné, tedy zákonné podobě. Mezi základní meze pak patří nezbytná **opatření pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost a ochranu veřejného zdraví a mravnosti.**

Toto obecné vymezení svobody projevu zde uvádím jako základní východisko pro sledování nesnášenlivosti na internetu, zejména pro vyrovnání se s případnými (a nikoliv výjimečnými) výtkami snah o cenzuru internetového prostoru. Internet je nepochybně platformou, charakterizovanou otevřeností, dostupností informací a jejich sdílení, jakož i možností projevovat či uplatňovat vlastní názory a myšlenky, tedy jakýmsi ideálním prostorem pro realizaci svobody projevu. Z perspektivy obecných mezí této svobody lze přitom dovodit, že internetové projevy nesnášenlivosti jsou zcela zřejmým překročením garantovaného projevování názoru, neboť:

1 Viz zejména čl. 17 Listiny základních práv a svobod, čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.
2 Přičemž limity svobody projevu jsou její neoddělitelnou součástí.

1. projevy nesnášenlivosti přímo či nepřímo **útočí na práva některých osob nebo skupin osob**, hanobí je, ponižují, zesměšňují či vyzývají k útokům namířeným proti nim či dokonce k jejich likvidaci, a to na základě rasistických a xenofóbních východisek,
2. velmi často je obsahovou součástí projevů nesnášenlivosti proti skupinám osob zároveň **schvalování protidemokratických a nelidských ideologií,** typicky nacismu, nebo zločinů proti lidskosti,
3. internetové projevy jsou náchylné k negativnímu ovlivňování rizikových uživatelů internetu, tedy dětí a dospívající mládeže, případně k jejich infiltraci a vytvoření xenofóbních či rasistických postojů,[3]
4. internet slouží jako prostor komunikace a organizace ultrapravicových, zvláště neonacistických hnutí, a šíření jejich postojů, z toho hlediska je též možné sledovat velmi jemnou hranici mezi internetovým projevem a faktickou nesnášenlivostní akcí.

Relevance tématu svobody projevu a jejích mezí, a to nejen v prostoru internetu, je prohlubována stávajícími tendencemi v českém neonacistickém hnutí, kdy právě údajné nepřípustné zásahy státu (alias Systému) do „neomezitelné" svobody projevu se stávají základním bodem jejich PR.

3 Jsem toho názoru, že riziko ovlivnění dětských uživatelů internetu je zvyšováno schématickým charakterem nesnášenlivých projevů, tzn. černobílou vizí světa, kde na jedné straně stojí správný, „bílý" hlasatel/příznivec extrémních postojů, na straně druhé nepřítel (např. příslušníci menšiny), který je zdůvodněním jakýchkoliv nespravedlností či nešvarů ve společnosti, subjektivně vzato pak může být přímo nebo přeneseně zdůvodněním neúspěchu jednotlivce v jeho vlastním životě.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Aktivity českých neonacistů na internetu

Nesnášenlivost na internetu: základní formy

Sledování nesnášenlivosti na internetu (Cyber Hate) nelze omezit pouze na aktivity neonacistických skupin, jakkoliv v jejich případě je tento fenomén nejvíce viditelný, obdobně se objevuje v internetových zdrojích jiných skupin a jednotlivců. **Kritériem posouzení, zda se jedná o nesnášenlivý projev, je obsah či motivace zásahu do práv jiných osob** jím činěného. Typickými kritérii jsou:

- rasismus, antisemitismus, antiislamismus, anti-imigrace, anti-antifašismus, xenofóbie, nenávist z dalších důvodů, zejména etnická a národnostní příslušnost, původ, náboženství, pohlaví, sexuální orientace, sociální nenávist atd. [4]
- zločiny proti lidskosti (v kontextu tohoto textu zejména nacismus, též však komunismus) a jejich schvalování
- genocidium (zejména holocaust) a jeho popírání.

Nesnášenlivý kontext se v internetovém prostředí projevuje formami psaného textu (jenž lze považovat za základní prostředek šíření a podněcování nenávisti), zároveň ovšem obrazovým ztvárněním, využíváním nacistické a neonacistické symboliky (v podobě obrazových symbolů či slovních a číselných šifer), filmem či hudební produkcí, též obchodními nabídkami (typicky v případě neonacistického oděvního průmyslu) a podpůrně odkazy na jiné internetové zdroje (ukazujícími na provázanost s jinými původci nesnášenlivosti, která může být dle mého názoru minimálně kvalifikována jako pomoc při šíření nesnášenlivosti).

Původce nesnášenlivých projevů v českém kontextu lze typologicky zařadit zejména mezi neonacisty a krajní nacionalisty.[5] Společnou charakteristikou nesnášenlivosti v jejich podání je rasismus a jiné formy xenofobie, které se odlišují v příklonu neonacistů k podpoře a propagaci nacistických ideálů a zločinů, a to v internacionální perspektivě, na rozdíl od nacionalistů, usilujících zejména o národní suverenitu a češství. Z hlediska internetových zdrojů, na nichž se nesnášenlivost vyskytuje, je nutné věnovat pozornost především nesnášenlivým webovým stránkám (u nichž je nesnášenlivost „červenou nití" jejich existence; typicky stránky organizovaných, legálních či nelegálních skupin, „politicky nekorektní" informační portály, ale též osobní stránky či blogy), platformám web 2.0 (např. YouTube, MySpace, které jsou nejvýznamnější a nejhůře postižitelnou sférou šíření hudební a video nesnášenlivosti), diskusním fórům (a to včetně nesnášenlivých příspěvků na fórech neutrálních) a též peer-to-peer sítím.

4 Nelze opomíjet, že nesnášenlivým projevem je též projev motivovaný třídní či náboženskou záští a původcem nesnášenlivosti nemusí být nutně pouze ultrapravice, nýbrž též ultralevice či náboženské fundamentalistické směry.

5 Jedná se o zjednodušenou typologii (nutno konstatovat, že politologicky nepřesnou), která vychází ze statistik Českého helsinského výboru při provádění monitoringu internetu. Neonacisté a krajní nacionalisté patří k nejčetnějším původcům nesnášenlivosti, v jednotlivých případech však nelze opominout též skupiny ultrakatolické a chuligánské. Zároveň je třeba brát na zřetel, že ne všichni původci nesnášenlivosti se přímo hlásí k určité organizované skupině či formulované ideologii, lze je popsat jako nezařaditelné ad hoc autory nesnášenlivosti, kteří se však přibližují některému z těchto směrů.

Informace pro učitele

Aktivity českých neonacistů na internetu

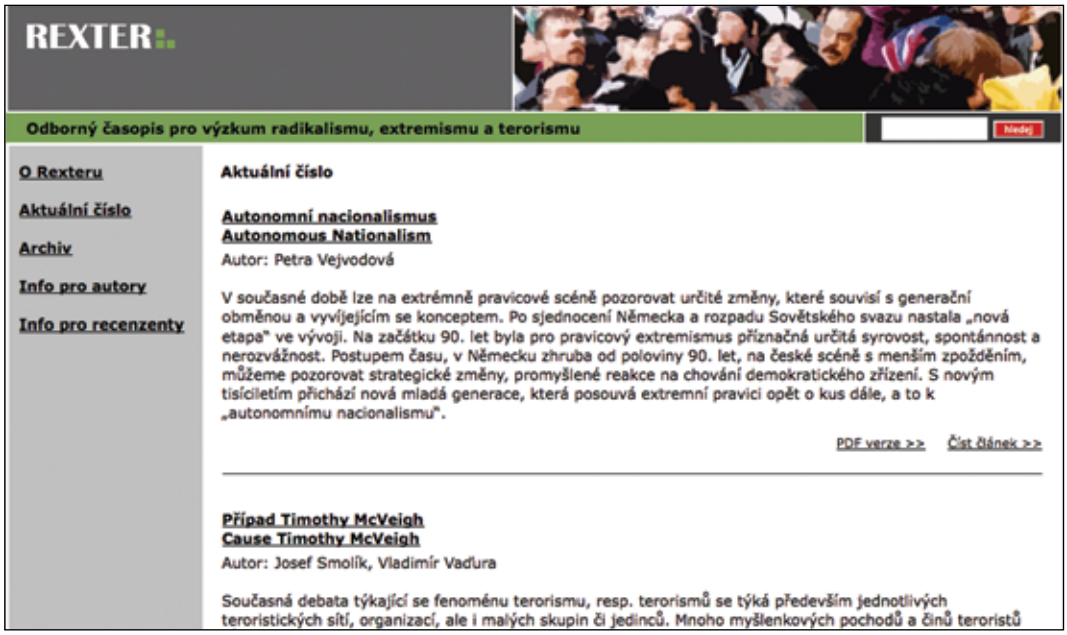
REXTER

Odborný časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu

O Rexteru
Aktuální číslo
Archiv
Info pro autory
Info pro recenzenty

Aktuální číslo

Autonomní nacionalismus
Autonomous Nationalism
Autor: Petra Vejvodová

V současné době lze na extrémně pravicové scéně pozorovat určité změny, které souvisí s generační obměnou a vyvíjejícím se konceptem. Po sjednocení Německa a rozpadu Sovětského svazu nastala „nová etapa" ve vývoji. Na začátku 90. let byla pro pravicový extremismus příznačná určitá syrovost, spontánnost a nerozvážnost. Postupem času, v Německu zhruba od poloviny 90. let, na české scéně s menším zpožděním, můžeme pozorovat strategické změny, promyšlené reakce na chování demokratického zřízení. S novým tisíciletím přichází nová mladá generace, která posouvá extremní pravici opět o kus dále, a to k „autonomnímu nacionalismu".

PDF verze >> Číst článek >>

Případ Timothy McVeigh
Cause Timothy McVeigh
Autor: Josef Smolík, Vladimír Vaďura

Současná debata týkající se fenoménu terorismu, resp. terorismů se týká především jednotlivých teroristických sítí, organizací, ale i malých skupin či jedinců. Mnoho myšlenkových pochodů a činů teroristů

Monitoring internetové nesnášenlivosti

Základními metodami, které lze doporučit při zjišťování výskytu nesnášenlivých zdrojů na internetu, je jednak využívání standardních internetových vyhledavačů ve spojení s klíčovými slovními spojeními (tedy hesly, jež se typicky vyskytují v nesnášenlivých textech či symbolice),[6] jednak využívání propojenosti nesnášenlivých zdrojů, tedy odkazů.

Český helsinský výbor, za využití těchto metod, prováděl plošný monitoring internetu, na jehož základě zjistil **226** internetových zdrojů v českém jazyce (ve všech formách uvedených výše, tedy včetně platforem web 2.0). Analýzou těchto zdrojů dospěl k obsahové typologizaci do tří kategorií:

TENDENČNÍ A RYZE NACIONALISTICKÉ NEBO VLASTENECKÉ (CCA. 40%)

Jedná se o poměrně širokou část internetových zdrojů, u nichž lze sledovat nesnášenlivý podtext, případně provázanost s nesnášenlivými zdroji, ten je však umně skryt mezi řádky a není jednoznačně kvalifikovatelný. Z hlediska sledování nesnášenlivosti se jedná o zdroje mezní, jejich základní obsahovou charakteristikou je ochrana národních zájmů, suverenity a češství, zpochybňování teze multikulturalismu a vyjadřování pochybností či nepřízně vůči EU, případně USA. Z hlediska pojímání nesnášenlivosti jako meze svobody nelze tyto zdroje považovat za právně nepřijatelné, lze však u nich pozorovat zřejmou provázanost či názorovou shodu s nesnášenlivými zdroji a jednotlivé nesnášenlivé ataky, případně též ultrakonzervativní a neofašistické trendy. Patří sem například Vlastenecká fronta, Fragmenty.cz, Právo a Spravedlnost, Svědomí.

6 Rámec klíčových slov, využívaných a ověřených Českým helsinským výborem, viz www.helcom.cz.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Aktivity českých neonacistů na internetu

NESNÁŠENLIVÉ – RYZE NESNÁŠENLIVÉ NEBO KRAJNĚ NACIONALISTICKÉ (CCA. 15%)

Jedná se o zdroje plně zapadající do kategorie internetové nesnášenlivosti, charakterizované nacionalistickými schématy doplněnými o nesnášenlivost zejména ve formách: rasismu a nenávisti vůči etnickým a národnostním menšinám (jehož adresátem jsou především Romové), antiislamismu, anti-imigraci, antisemitismu, homofóbie. Mezi ně patří Národní strana, Národní garda, Dělnická strana, Národní myšlenka, Národní tisková agentura, Altermedia, Zvědavec, Chceteje.cz.

Specifická pozornost v rámci této skupiny musí být věnována **krajně pravicovým politickým stranám**. Zejména v případě Národní strany a Dělnické strany lze sledovat nepochybný nesnášenlivý kontext v obsahu jejich webových stránek, s populistickým zaměřením zvláště proti Romům, cizincům, sexuálním minoritám. Právě jejich internetová prezentace (společně s vydáváním tiskovin) je podstatným zdrojem informací o jejich politickém a názorovém směřování, které by měly mít svůj odraz v zachycení jejich právního statutu – jsem toho názoru, že informace z internetových portálů těchto uskupení opakovaně zavdávají důvod k iniciaci jejich rozpuštění pro rozpor se zákonem o sdružování v politických stranách a hnutích. V případě Dělnické strany je dále nutno uvést (ačkoliv tato skutečnost dosud nevyplývá z jejích webových stránek přímo), že se její prezentace pohybuje na hranici krajního nacionalismu a neonacismu, a to včetně minimálně nepřímých odkazů na symboliku Národního odporu či proklamace spolupráce s neonacistickými skupinami (např. Autonomními nacionalisty, Resistance Women Unity, nebo též německou NPD).

NEONACISTICKÉ (CCA. 45%)

Neonacistické internetové zdroje jsou charakteristické neskrývanou jednoznačně protiprávní a nesnášenlivou povahou, přímo se hlásí k odkazu nacismu a jeho následovnictví. Základní ideou je nacionální socialismus, kult nacistických zločinců, radikální antisemitismus a rasismus, popírání holocaustu, nacistická a neonacistická symbolika, násilí, boj proti Systému a s ním spojené mučednictví (POW – podpora tzv. Prisoners of War). Velmi často jsou charakterizované profesionalitou jejich tvůrců (pokud se týče zpracování webových stránek), ve valné většině případů jsou registrovány v zahraničí, případně se jedná o české verze či oddíly mezinárodních zdrojů. Např. Národní odpor, Autonomní nacionalisté, White Justice, Blood and Honour, NSEC (Nacionálně socialistické vzdělávací centrum), Národní vzdělávací institut, Resistance Women Unity, Women Side, Bratrstvo, Planeta opic, Anežka Hrůzová.

Graf nesnášenlivých zdrojů na internetu v českém jazyce. K srpnu 2008 bylo nalezeno 226 webů.

Tendenční a ryze nacionalistické nebo vlastenecké	40%
Neonacistické zdroje	45%
Nesnášenlivé - ryze nesnášenlivé nebo krajně nacionalistické	15%

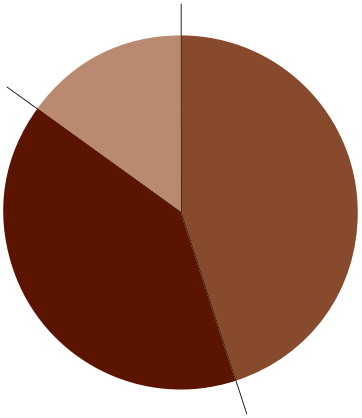

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Aktivity českých neonacistů na internetu

Charakteristické znaky neonacistických internetových zdrojů:

- formální, popř. alespoň faktická provázanost internetové stránky s konkrétním neonacistickým hnutím
- neskrývaná prezentace názorové orientace uskupení, radikálnost
- v závislosti na radikálnosti hnutí je u některých serverů před jeho vstupem povinná registrace (běžná registrace – heslo a login, nebo ověřená registrace – povolená administrátorem)
- internetový portál slouží k prezentaci cílů uskupení a názorové orientace členů uskupení (typická je oficiální deklarace cílů uskupení, názorová prohlášení, kodexy jednání členů, statuty atd.)
- prezentací oficiálních stanovisek hnutí dochází nejen k vymezení hnutí navenek, ale i k získávání nových příznivců (návodnost, propagace)
- internetový portál slouží k faktickému organizování hnutí (organizace koncertů, pochodů, setkání atd.)
- napojení příslušného serveru na ostatní portály krajně pravicové sféry (internetové odkazy, typická provázanost scény) a na zahraniční neonacistické zdroje
- internetové portály nabízejí ke stažení publikace autorů, na nichž jsou neonacistická hnutí ideologicky postavena, a tiskoviny vydávané příslušnými hnutími (např. Max Hammer, publikace *Cesta vpřed – Blood and Honour*; A. Hitler, *Mein Kampf*, *Turnerovy deníky* atd.)
- prezentace idolu vůdce, popř. mučedníka (např. Skružný, Pechanec, osoby stíhané a odsouzené v souvislosti „s uplatňováním práva na svobodu projevu“ atp.)
- napojení na průmysl související s krajně pravicovou scénou (oděvní průmysl a hudba)
- registrace internetové domény u zahraničního registrátora.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Aktivity českých neonacistů na internetu

Metody postupu proti internetové nesnášenlivosti a jejich úskalí

Za základní cíl postupu proti internetové nesnášenlivosti lze považovat na jedné straně odstranění nebo znepřístupnění nesnášenlivého zdroje, na straně druhé postih (trestněprávní či správní) jeho původce nebo jiného odpovědného subjektu. Účelem znepřístupnění zdroje je ochrana či podpora obětem či adresátům nesnášenlivosti a zároveň znemožnění dalšího šíření nesnášenlivého textu, a to také v kontextu již zmiňované ochrany dětí a mládeže jako skupiny uživatelů internetu nejvíce ohrožené infiltrací nesnášenlivými postoji. Sankce vůči původci plní účel, vyplývající obecně z penologického pojetí sankce[7] „v prostředí internetu má však navíc, dle mého názoru, významnou roli pro uvědomění si a přijetí odpovědnosti za vlastní jednání a jejich dopady (a to z hlediska vesměs anonymní povahy internetu a obecné představy beztrestnosti či složité možnosti odhalení při jednáních činěných internetem).

ÚSKALÍ BOJE S INTERNETOVOU NESNÁŠENLIVOSTÍ

Postihování internetové nesnášenlivosti, obdobně jako jiných forem internetové kriminality, je zásadním způsobem stěžováno složitostí internetových sítí. Pokud opomineme praktickou nemožnost lokalizace všech či většiny nesnášenlivých zdrojů a též flexibilitu internetu včetně možnosti takřka okamžité re-registrace a obnovení přístupu k nesnášenlivému obsahu (idea překonání tohoto fenoménu či idea „snášenlivého internetu“ by samozřejmě byla naivní a vyvolávala by podezření na aplikaci nedemokratické internetové cenzury), základními úskalími je identifikace pachatele či původce nesnášenlivosti a možnost registrace domén v zemích, v nichž není na nesnášenlivost pohlíženo jako na protiprávní jednání.

V tomto kontextu je nutné zmínit především **registraci domén ve Spojených státech amerických**. Jedná se o praxi, které využívají vesměs všechny české neonacistické i další skupiny, potažmo neonacisté z ostatních evropských zemí. Americké pojímání nesnášenlivosti je zahrnuto v Prvním dodatku Ústavy USA, zaručujícím prakticky neomezenou povahu svobody projevu, a to včetně projevů nesnášenlivých. Z tohoto východiska se odvíjí skutečnost, že americké státní instituce prakticky odmítají spolupracovat při postihování s orgány činnými v trestním řízení a formální postup zejména proti internetovému neonacismu je tím prakticky zmražen.

Identifikace odpovědné osoby

Odpovědnost za konkrétní nesnášenlivý projev má v tomto kontextu vždy autor, jehož identifikace je však vzhledem k povaze internetu (zejména otevřenosti a anonymitě) často značně složitá. Vedle autora (původce) je nutné sledovat další kategorie subjektů, u nichž je dána určitá míra odpovědnosti, přičemž se jedná zejména o vlastníka domény, administrátora, registrátora, provozovatele serveru. Není-li možné identifikaci odpovědných subjektů provést přímo prostřednictvím inkriminovaného internetového zdroje, jsou základním nástrojem pro identifikaci těchto subjektů registry center přidělování domén, v českém prostředí (tedy u domén prvního řádu s koncovkou „.cz“) na webových stránkách http://nic.cz, u jiných domén prvního řádu např. http://who.is. Konkrétní doporučení k identifikaci odpovědné osoby

7 Tzn. účel výchovný, zabraňující páchání nedovoleného jednání, ochrana společnosti, výchovné působení na společnost.

viz www.helcom.cz. Je však nutné předeslat, že informace získatelné tímto způsobem neodpovídají vždy skutečnosti, v těchto databázích není vyloučena anonymizace či uvádění klamných údajů (což je typické u českých neonacistů). Konkrétní informace, resp. identifikační údaje konkrétních osob (vlastníků domén, administrátorů atd.) musejí uchovávat subjekty uskutečňující registraci domén, nejedná se však o údaje veřejné. Prostřednictvím uvedených nástrojů lze zjistit identitu konečného poskytovatele informační služby, obdobně jako zemi registrace domény. Tyto údaje pak lze využít při neformálním postupu, viz dále.

Zvláštní význam má **odpovědnost poskytovatele informační služby** (providera, resp. vlastníka domény a administrátora). Východiskem české právní úpravy je zák. č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Právní úprava je založena na mezinárodní standardech informačního práva, vychází z principu neodpovědnosti provozovatele internetové sítě za obsah, který je vkládán jinými subjekty (též z objektivní nemožnosti toho, aby provozovatel znal veškerý obsah sítě, který je něj ukládán jinými uživateli). Provozovatel v tomto kontextu odpovídá zejména za takový obsah, který sám iniciuje nebo změní. Za obsah poskytnutý jiným uživatelem odpovídá pouze v případě, že:

- vzhledem k předmětu své činnosti a okolnostem a povaze případu mohl vědět, že obsah ukládaných informací nebo jednání uživatele je protiprávní,
- prokazatelně se dozvěděl o protiprávnosti obsahu nebo jednání uživatele a neučinil kroky k odstranění nebo znepřístupnění informací.

Přitom platí, že provozovatel není povinen aktivně prohledávat síť internetu, jíž provozuje.

Z uvedeného vymezení odpovědnosti providera se odvozuje první krok při **právním postupu při odstranění nesnášenlivého obsahu** – tedy iniciace providera, resp. informování ho o nesnášenlivém obsahu internetového zdroje, a to ideálně včetně rámcové právní analýzy konkrétních pasáží obsahu (nelze totiž spravedlivě požadovat po providerovi, aby byl vždy schopen právního úsudku co do trestnosti konkrétních ataků internetové nesnášenlivosti). Zároveň je třeba dbát na uložení či archivaci příslušného obsahu, a to takovým způsobem, aby byla zřejmá jednak doba zachycení, jednak doména a umístění v internetu (např. zálohování, využití nástroje CamStudio, natočení na videokameru apod.), a to jako podkladu či důkazu pro případné trestní řízení. Tato informace směrem k providerovi je přesně naplněním zákonné úpravy – v tomto okamžiku se již stává odpovědným za obsah, neboť se o něm a o jeho protiprávní povaze dozvěděl. Vedle toho, a to optimálně simultánně, je samozřejmě namístě podání podloženého podnětu orgánům činným v trestním řízení – daná problematika spadá především do odborné působnosti oddělení informační kriminality Policie ČR, případně Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (zejména v případě zjevných internetových aktivit neonacistických skupin).

MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ RÁMEC BOJE S INTERNETOVOU NESNÁŠENLIVOSTÍ

Vzhledem k povaze internetu (jakožto fenoménu univerzálního) je pro postihování této formy nesnášenlivosti nezbytným východiskem mezinárodní spolupráce. Na půdě Rady Evropy byly přijaty dva základní dokumenty stanovící mezinárodní standardy boje s internetovou nesnášenlivostí, a to:

- Úmluva o internetové kriminalitě (Convention on CyberHate, CETS No.: 185, z roku 2001),
- Protokol k úmluvě o trestání rasistických a xenofobních jednání páchaných počítačovými systémy

Informace pro učitele

Aktivity českých neonacistů na internetu

(Additional Protocol to the Convention on cybercrime, concerning the criminalisation of acts of a racist and xenophobic nature committed through computer systems, CETS No.: 189, z roku 2003).

Základním obsahem těchto dokumentů jsou standardy, jichž musí všechny smluvní státy dbát při stíhání internetové kriminality (včetně zakotvení příslušných trestných činů do vnitrostátního práva), především však nastavení účinné mezinárodní spolupráce při tomto postupu, včetně poskytování informací o pachatelích a vydávání pachatelů k trestnímu řízení. Dodatkový protokol v daném kontextu stanoví povinnost států kriminalizovat jednání spočívající v distribuci a zpřístupnění rasistických a xenofobních obsahů. Jednání, motivovaná rasou, barvou, etnickou a národnostní příslušností, původem a náboženstvím obětí (resp. adresátů), která musí být ve všech signatářských státech trestná, pak jsou:

- vyhrožování skupině nebo jednotlivci,
- hanobení skupiny nebo jednotlivce,
- popírání, hrubé zlehčování nebo schvalování genocidia či zločinů proti lidskosti (ve smyslu Mezinárodního trestního tribunálu v Norimberku či jiných),
- napomáhání a návod k takovým jednáním.

Oba zmiňované dokumenty jsou vedle všech členů Rady Evropy otevřeny k podpisu Kanadě, Japonsku, Jihoafrické republice a USA. V případě ratifikace dodatkového protokolu ze strany Spojených států (Úmluvu ratifikovaly v roce 2006), tedy nastavení právního východiska pro omezení volnosti registrace neonacistických webů v USA, by došlo k nastavení prostoru pro skutečně účinné potírání internetové nesnášenlivosti (předpokladem ratifikace však jsou složitá diplomatická jednání, neboť dle oficiálních vyjádření americké vlády je Protokol v rozporu s ústavním pořádkem USA). Bohužel je však nutno konstatovat, že Česká republika Úmluvu dosud neratifikovala, k dodatkovému protokolu dosud ani nepřistoupila.

TRESTNĚPRÁVNÍ RÁMEC INTERNETOVÉ NESNÁŠENLIVOSTI[8]

Česká právní úprava obsahuje celkem vhodné definice trestných jednání, která lze sledovat v prostředí internetové nesnášenlivosti, zároveň odpovídají jednání ve smyslu Dodatkového protokolu. Překážkou pro jejich aplikaci jsou již uvedená úskalí s identifikací pachatele a s registrací nesnášenlivých zdrojů zejména v USA, zároveň však nedostatečná kapacita policie při stíhání nesnášenlivých projevů a zdá se, že též přetrvávající nezájem orgánů činných v trestním řízení posuzovat internetovou nesnášenlivost jako relevantní společensky nebezpečné jednání. Základní formy aktů, které lze podřadit pod jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, jsou:

- hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení (§ 198 trestního zákona),
- podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv (§ 198a trestního zákona),
- podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka (§ 260 trestního zákona),
- veřejné projevování sympatií takovému hnutí (§ 261 trestního zákona),
- popírání, schvalování, zpochybňování nebo ospravedlňování genocidia a zločinů proti lidskosti (§ 261a trestního zákona),
- vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví nebo škodou velkého rozsahu (násilí proti jednotlivci nebo skupině osob dle § 196 odst. 2 trestního zákona).

8 Pro bližší informace o trestněprávní kvalifikaci nesnášenlivých projevů na internetu viz www.helcom.cz

Informace pro učitele

Aktivity českých neonacistů na internetu

ALTERNATIVNÍ POSTUPY PROTI INTERNETOVÉ NESNÁŠENLIVOSTI

Bylo již konstatováno, že přestože právo vnitrostátní i mezinárodní zná adekvátní instrumenty k postihu internetové nesnášenlivosti, v mnohých případech je prakticky nelze využít s ohledem na objektivní překážky formálního postupu. V tomto kontextu lze uvést několik doporučení pro neformální postupy v boji s internetovou nesnášenlivostí, hlavně pro potírání aktivit neonacistů na internetu. Zejména tím mám na mysli webové stránky registrované v USA.

Při potírání neonacistických aktivit na webu lze doporučit využívání mezinárodní spolupráce na nevládní bázi, zejména mezinárodní sítě organizací **INACH** – International Network Against CyberHate[9] (www.inach.net).

Podnět providerovi – kontaktovat všechny odpovědné subjekty

Vedle vlastníka domény či providera (jejichž identita dle whois apod. je mimoto pochybná) lze doporučit kontaktování provozovatele serveru (např. za využití tzv. abuse contact), na němž je doména registrována. Přitom je žádoucí apelovat na morální principy a trestnost takového jednání v ČR, na dopad internetové nesnášenlivosti na oběti či společnost v ČR, poukázat na „reálné“ aktivity např. neonacistů prezentujících se v daném zdroji, doplnit překladem a právní kvalifikací. Zejména je ovšem vhodné seznámit se s **obchodními podmínkami** daného provozovatele serveru – i v USA je v těchto podmínkách často zakázáno umisťování nesnášenlivých obsahů.

Špatná reklama

Při zjištění subjektů, jejichž stránky hostují na tomtéž serveru jako např. neonacisté, lze kontaktovat všechny tyto subjekty a informovat je o obsahu jejich „souseda“ na serveru. Špatnou reklamou lze zároveň upozornit veřejnost na skutečnost, že provozovatel serveru poskytuje prostor neonacistům. Obdobně lze kontaktovat bankovní společnosti, jež inzerují neonacisté jako prostředek pro bezhotovostní platby v jejich internetových obchodech.

V případě alternativních metod se jedná o postupy, které snad přímo nesnášenlivé aktivity neznemožní, minimálně však jejich původcům způsobí potíže při šíření nesnášenlivosti či jim jejich roli znesnadní.

Tento text vychází ze zkušeností Českého helsinského výboru při realizaci projektu Monitoring internetového extremismu jako metoda boje proti diskriminaci a rasismu. Zdroj: www.helcom.cz.

9 Český helsinský výbor je členem této sítě.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Symbolika neonacistických skupin

Symbolika neonacistických skupin

Ondřej Cakl, Klára Kalibová, Tolerance a občanská společnost, o.s.

Symboly jsou významným nástrojem, které neonacistické hnutí využívá k vzájemnému rozpoznání a komunikaci, vnější identifikaci s myšlenkami nacionálního socialismu, k vyjádření vzájemné sounáležitosti a v neposlední řadě k projevení rasistických nebo xenofobních myšlenek.

Podstatou symbolů je veřejná prezentace myšlenky směřující k určitému cíli. Jakkoli není možné trestněprávně postihovat použití symbolu jako takové, je možné postihnout účel, ke kterému byl symbol zneužit (podněcování k nenávisti, hanobení skupiny osob, vyzývání k násilí). Proto je potřeba pochopit význam symboliky v celém jeho kontextu a v historických, politických a sociálních souvislostech, ve kterých je neonacisty použit.

Znalost symboliky neonacistických hnutí umožňuje rozeznat sympatizanty neonacistických hnutí, pochopit sdělení vložená do jednotlivých symbolických zobrazení a zaujmout odpovídající postoj vůči těmto osobám a sdělením.

Zkoumat a následně porozumět symbolice neonacistických hnutí nelze izolovaným způsobem. K poznání charakteru konkrétního symbolu je potřeba historických, sociologických, politologických a právních znalostí.

Symboly jsou neonacistickými aktivisty užívány dynamickým způsobem. Mění se vlivem státní represe, která veřejné užívání symbolů sloužících k šíření myšlenek neonacismu postihuje, vlivem vlastního vývoje neonacistické subkultury, a v neposlední řadě v souvislosti s módními vlivy, které ovlivňují i neonacistické hnutí.

Neonacisté užívají symboly na třech základních úrovních, které se vzájemně prolínají. V prvé řadě je prostřednictvím symbolů vytvářena mytologie, vlastní tradice a vizualizace myšlenek neonacistického hnutí, za druhé slouží symboly k projevení vzájemné sounáležitosti a k vnější identifikací příznivců neonacistického hnutí a za třetí jsou prostřednictvím symbolů prezentovány myšlenky a postoje neonacistů.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Symbolika neonacistických skupin

MYTOLOGIE

Neonacistické hnutí přímo navazuje na ideologii **nacionálního socialismu**, za tímto účelem přejímá také řadu symbolů, které byly nacionálním socialismem využity a zneužity (svastika, Totenkopf) či přímo vytvořeny (SS) a představují tak spojnici s myšlenkami národnostní, etnické a sociální nerovnosti, resp. nadřazenosti árijské, resp. bílé rasy.

Některé další symboly pochází ze **starogermánské** nebo **vikingské** historie. V neposlední řadě jsou samotnou neonacistickou subkulturou ve snaze konstituovat vlastní nosnou vizuální tradici a mytologii vytvářeny **nové symboly.**

IDENTIFIKACE

Prostřednictvím symbolů se neonacisté identifikují s myšlenkami a cíli své ideologie, deklarují se jako součást neonacistického hnutí nebo jeho sympatizanti. V této funkci působí symboly jako nástroj, prostřednictvím kterého se sympatizanti neonacistického hnutí jednak vymezují vůči osobám stojícím vně tohoto hnutí, jednak jako nástroj, který jim slouží jako vzájemný rozpoznávací znak. Tuto funkci plní symboly zejména v podobě **oděvních značek**, **nášivek** a **odznaků**.

PREZENTACE MYŠLENEK A POSTOJŮ

Symbolika představuje významný nástroj užívaný na všech úrovních neonacistické komunikace – demonstracích, webových stránkách, v textech písní, při vzájemné komunikaci. Užívání zástupných symbolů umožňuje vyjádřit rasistické, xenofobní a antisemitské myšlenky způsobem, který není otevřeně rasistický, xenofobní či antisemitistický, resp. nemusí tak být vnímán, a je tedy obtížně stíhatelný. Myšlenky, které nemohou být projeveny v běžné komunikaci, protože by ten, který je vysloví nebo jiným způsobem zveřejní, mohl být stíhán, jsou nahrazeny **symboly**. Jako příklad může sloužit užití číslovky 88 na konci sdělení šířeného mezi neonacisty. V kontextu neonacistické subkultury půjde o pozdrav Heil Hitler (číslo 8 označuje písmeno H v abecedě, tedy 88 = HH, zkratka pro Heil Hitler).

KDE JE MOŽNÉ SE S NEONACISTICKOU SYMBOLIKOU SETKAT

V prvé řadě je neonacistická symbolika užívána jako součást oděvů novodobých sympatizantů nacionálního socialismu. Původně se jednalo především o nášivky a odznaky, od poloviny devadesátých let ve větší míře vznikají **oděvy** určené nebo užívané specificky právě neonacisty. Nejvýznamnější v tomto ohledu je především německá oděvní značka **Thor Steinar** a české **Grassel** a **Nibelungen**, slovenské **Eighty Eight**.

Symbolika se zobrazuje také v podobě **vlajek** a **transparentů** užívaných na demonstracích a dalších veřejných shromážděních. V prvé řadě se jedná o zástavy jednotlivých neonacistických skupin (Národní odpor, Autonomní nacionalisté), dále jsou prostřednictvím symbolů na transparentech deklarovány základní témata konkrétních veřejných manifestací, například Rudolf Hess – Martyrer des Friedens (Rudolf Hess – mučedník míru). Na většině demonstrací se objevují vlajky v trojbarevné kombinaci symbolické pro období Třetí říše **černo-bílo-červené trikolóře** (schwarz-weiss-rot).

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Symbolika neonacistických skupin

Symbolika je neonacisty využívána při **grafické úpravě tištěných materiálů**, CD bookletů, materiálů šířených po internetu a webových stránek. Grafická úprava textu nebo webových stránek zpravidla využívá stylizovaného písma a barevnosti. Běžně se autor článku podepisuje kryptogramem 88, resp. 88/14. Obaly s White Power Music jsou dalším prostorem, kde jsou znázorňovány starogermánské runy či symbolika nacistického Německa. Obal CD tak presumuje jeho obsah, je pro posluchače čitelnější a v této souvislosti i prodávanější. Symbolická hesla a slogany jsou skandovány na koncertech.

Mezi neonacisty je stále oblíbenější nechat se tetovat motivem se stylizovaným starogermánským hrdinou, vojákem SS, vikingskou runou či symbolickým nápisem.

Také názvy hudebních rasistických kapel jsou užívány v symbolické rovině. Souvislost s nacismem, rasovým či jiným násilím, netolerancí a vyzýváním k nenávisti je patrná především z kapel napojených na hudební průmysl organizovaný Blood and Honour. Symbolický název má například plzeňská neonacistická kapela Conflict 88, hodonínská Agrese 95 nebo německá kapela Agitator.

V neposlední řadě jsou texty produkované neonacisty nebo jejich sympatizanty plné symbolických zobrazení, odkazů a historických, politických, mytologických souvislostí.

Symbol svastiky se objevuje například v textu písně české neonacistické kapely Imperium:

Destrukce tvého myšlení, ukřižování srdce.

Budoucnost dalších století, pro někoho hra, pro někoho přežití.

Nepřichází vykoupení, jen uvěznění a ponížení

Spasitel našich duší umírá, není léku na vysvobození?

Svastika *místo srdce, v mysli nenávist.*

Láska se z tebe vytrácí, cítíš bolest, nemáš sílu jít dál!

Ref:

Hej! Vše ti vzali, tak běž a zabíjej!

Odpovědnost žádná, tak běž a zabíjej!

Nemáš na výběr, tak běž a zabíjej!

Nemáš na výběr, tak běž a zabíjej!

Z měst zbyly jen ruiny, z lidí otroci bez jména.

Evropa silná a hrdá se změnila ve slabou a zlomenou!

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Symbolika neonacistických skupin

ČLENĚNÍ NEONACISTICKÉ SYMBOLIKY

Symboly užívané v současnosti neonacisty lze rozdělit podle několika hledisek. Podle původu, významu pro neonacistickou subkulturu a vnímání většinovou společností je možné rozlišovat následující skupiny symbolů:

1) symboly historické, otevřeně související s nacistickou ideologií nebo rasismem

V souvislosti s vytvářením mýtu Třetí říše bylo lídry nacionálního socialismu využito řady symbolů. Jako nejvhodnější byly zvoleny předrunové symboly (hákový kříž), keltské, starogermánské a vikingské runy (Sig-Rune, Wolfangel, Leben-Rune, Odal-Rune aj.), kříže (hákový kříž, keltský kříž) a staroněmecký symbol smrtihlava (Totenkopf). Jednotlivé symboly sloužily k označení nacistických jednotek (SS, SA, divize Waffen SS aj.), organizací v rámci NSDAP (projekt Lebensborn, Rasový a osídlovací úřad) a státních organizací. Řada z těchto symbolů je v současnosti užíváno aktivními neonacisty právě proto, že přímo souvisí s ideologií nacionálního socialismu, se kterou chtějí aktivisté vyjádřit svou sounáležitost, sympatii či oddanost k ní.

SS Totenkopf

Obecnou veřejností jsou tyto symboly zpravidla rozeznávány jako přímo související s nacionálním socialismem nebo rasismem, jako takové jsou vnímány jako problematické, a oprávněně stíhatelné. V evropském prostoru je veřejné užívání těchto symbolů na demonstracích a jiných veřejných shromážděních v současnosti fakticky znemožněno státní represí, která svoji odůvodněnost odvozuje od rozsudku Norimberského tribunálu, který nacistické organizace postavil mimo zákon.

Na rozdíl od veřejných shromáždění jsou symboly nacionálního socialismu i nadále užívány na webových stránkách některých neonacistických organizací. I zde je přitom rozdíl v zobrazování otevřeně nacistických symbolů. Zatímco militantní neonacistické organizace (Combat 18, Blood and Honour) nemají problém se zobrazováním hákového kříže, Totenkopfu apod. na svých webových stránkách, především kvůli tomu, že se jinak veřejně neprezentují a neusilují o legální vstup na politickou scénu, uskupení, která o další veřejnou aktivitu usilují (Národní odpor, Autonomní nacionalisté), jsou vůči těmto symbolům zdrženlivá a užívají zástupné symboly. Typicky může jít například o využívání trikolóry schwarz-weiss-rot, která v kontextu užití neonacisty odkazuje ke státním barvám Třetí říše.

2) novodobé symboly vzniklé v rámci neonacistické subkultury

Neonacistická subkultura vytváří řadu vlastních původních symbolů, které jsou následně využívány ke vzájemné komunikaci a komunikaci vlastních myšlenek navenek. Jedná se zejména o názvy neonacistických a rasistických kapel (Skrewdriver, Bruttal Attack, Landser), názvy organizací a politických stran (BaH – Blood and Honour, C18 – Combat 18, NPD – Národně demokratická strana Německa), názvy kampaní (Anti-antifa, GNLS – Good Night Left Side, RAC – Rock Against Communism), značky oblečení (Thor Steinar, Grassel), slogany (Wir sind wieder da – My jsme znovu tady, Opa war Recht – Děda měl pravdu).

Combat 18

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Symbolika neonacistických skupin

Koncem devadesátých let byla díky státní represi otevřeně rasistická a nacistická hesla vystřídána symbolickými slogany a zkratkami. Nejčastěji se používají zkratky RAHOWA (Racial Holy War), ZOG (Zionist Occupation Government), ACAB (All Cops Are Bastards – Všichni poldové jsou bastardi) apod.

Novodobé symboly nemusí být veřejností rozeznávány jako neonacistické a tedy problematické, vyžadující státní represi. Tyto symboly představují pro neonacistickou subkulturu významný komunikační prvek obdobně důležitý jako výše uvedené historické symboly. Některé ze symbolů (např. GNLS) přímo útočí na určité skupiny obyvatel a jejich právo na existenci, a mohou tedy být přímo trestněprávně postižitelné.

3) symboly, kterým neonacistická subkultura dala nový vlastní význam

Jedná se o symboly a znaky, které vznikly a běžně jsou užívány ve zcela jiném kontextu, než ve kterém je užívají neonacističtí aktivisté. V tomto smyslu byly neonacisty (obdobně jako předtím nacisty) využity zejména runy, znaky, tradice a mytologie spojená s vikingskou a starogermánskou historií. Runy a znaky mohou být různým způsobem modifikovány či vzájemně propojovány v nové tvary (například symbol oděvní značky Thor Steinar spojoval symbol runy Vlčí hák a runy života).

Thor Steinar

Neonacistické hnutí specificky využilo i některé oděvní značky (Lonsdale, Fred Perry), které jsou v současnosti, ne zcela šťastně, širokou veřejností považovány za značky neonacistické, resp. značky rasistických skinheads.

Neonacisty jsou s oblibou symbolicky užívána i určitá čísla. V podání neonacistů a rasistických skinheads čísla zpravidla představují pořadí písmen v abecedě. Typicky se jedná o čísla 18 (AH – Adolf Hitler), 88 (HH – Heil Hitler), 28 (BH – Blood and Honour). Dále je používáno číslo 14, počet slov anglické věty (We must secure the existence of our people and a future for white children), resp. v českém prostředí číslo 10 (My musíme chránit existenci svých lidí a budoucnost bílých dětí).

Za symboly svého druhu je možné považovat některé z významných postav nacionálního socialismu nebo novodobého rasismu. Jeden z předních nacistů, spoluzakladatel NSDAP a spoluautor norimberských zákonů, Rudolf Hess, symbolizuje pro neonacisty mučedníka míru a na jeho počest jsou pravidelně pořádány neonacistické demonstrace a pochody. Novodobou ikonou je pak zakladatel whitepower music a Blood and Honour – Ian Stuart Donaldson, který zpopularizoval nacismus mezi evropskými rasistickými skinheads.

SYMBOLIKA NEONACISTICKÝCH HNUTÍ A JEJÍ TRESTNĚPRÁVNÍ POSTIŽITELNOST

Symboly představují pro neonacistickou subkulturu významný prostředek, prostřednictvím kterého se identifikují s ideologií nacionálního socialismu. Dlouhodobě je diskutováno, zda užívání symbolů má být trestněprávně postihováno, popřípadě za jakých podmínek a jak konkrétně. Samostatně stojící symboly představují zástupné znaky, jejichž užívání může být postihováno až v okamžiku, kdy je poznán význam konkrétního symbolu a podstata použití tohoto symbolu.

Informace pro učitele

Symbolika neonacistických skupin

Vzhledem k tomu, že symboly jsou užívány k vzájemné komunikaci, identifikaci a prezentaci myšlenek, představuje postup proti užívání některého ze symbolů zásah do ústavně zaručené svobody projevu. Listina základních práv a svobod, ve které jsou svoboda projevu, právo na informace a zákaz cenzury zakotveny v článku 17, zároveň umožňuje toto právo omezit zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejnou bezpečnost, ochranu veřejného zdraví a mravnosti. Při tomto omezení zároveň musí být šetřena podstata a smysl tohoto práva a omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena. Zákonem, kterým je možné v konkrétním případě užívání (neo)nacistických symbolů omezit, je trestní zákon, konkrétně zejména ustanovení upravující skutkové podstaty trestných činů

§ 198 – Hanobení národa, rasy a přesvědčení,

§ 198a – Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

§ 260 – Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka

§ 261 – Veřejné projevování sympatií k hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka

§ 261a – Veřejné popírání, zpochybňování nebo schvalování nebo ospravedlňování nacistické nebo komunistické genocidy nebo jiných zločinů nacistů nebo komunistů proti lidskosti

Prokazování skutečnosti, že se některého z uvedených trestných činů osoba dopustila veřejným užitím symbolu, je poměrně složitý proces, při kterém je nezřídka potřeba posudku soudního znalce.

Uvedených trestných činů se osoba může dopustit veřejným užitím konkrétního symbolu. Symbol je nošen veřejně, je-li nošen před nejméně dvěma lidmi. Proto je možné na některých neonacistických veřejných shromážděních vidět osoby, které mají páskou přelepeny části oblečení nebo tetování, zakrývají tak symboly, za jejichž veřejné užití by jim mohl hrozit trestněprávní postih.

Aby mohla být osoba, která symbol veřejně užije, trestněprávně odpovědná, je potřeba, aby užitím symbolu naplnila tzv. materiální stránku trestného činu. Tedy, aby jednání, ke kterému bylo symbolu užito, bylo pro společnost natolik nebezpečné, aby bylo chráněno trestněprávní sankcí. Nebezpečnost trestného činu pro společnost závisí na posouzení konkrétního skutku. Přitom se zkoumá především význam chráněného zájmu, který byl trestným činem dotčen. Je nepochybné, že výroba a šíření nášivek zobrazujících Totenkopf a slogan Meine Ehre heisst Treue (Moje čest se jmenuje věrnost) za účelem zisku finančních prostředků na pořádání neonacistických koncertů je společensky mnohem nebezpečnější než veřejné nošení trička s názvem německé neonacistické kapely Landser.

Při stíhání veřejného užívání symbolů by měl být vždy brán zřetel na to, zda symbol je veřejností, která je schopna jej vnímat, chápán jako symbol problematický, tedy útočící na některou hodnotu chráněnou trestním zákonem (život, zdraví, lidská důstojnost, pokojné soužití, nezkreslování historie). Například veřejné nošení hákového kříže, který je v českém kulturním kontextu vnímán jako symbol nacionálního socialismu, tedy totalitního režimu usilujícího o likvidaci Židů, Romů a dalších skupin obyvatel, může být téměř vždy chápán jako symbol propagující nedemokratický režim útočící na základní hodnoty právního státu, a tedy jako symbol problematický. Obtížnější situace nastane v případě veřejného užití některé starogermánské runy, která sice může být spojována s neonacistickým hnutím, tato spojitost a skutečný účel užití symbolu bude však muset být podrobně prokazována

DOVEDU TO POCHOPIT?

Informace pro učitele

Symbolika neonacistických skupin

a vysvětlována v kontextu, ve kterém byl symbol užit, ve kterém je obvykle užíván a ve kterém jej obvykle užívá neonacistické hnutí.

Trestné činy, které mohou být spáchány veřejným užitím symbolu, jsou trestné činy úmyslné. Při prokazování konkrétního trestného činu musí orgány činné v trestním řízení (policie, státní zástupce, soud) zkoumat, zda pachatel zamýšlel konkrétním symbolem někoho hanobit, podněcovat někoho k nenávisti vůči některé skupině osob, podporovat, propagovat či veřejně vyjadřovat sympatie s neonacistickým hnutím, nebo věděl, že jeho jednáním může k tomuto dojít. Obecně patří otázka prokazování úmyslu, a to zejména u symbolů, které jsou neonacistickými hnutími pouze užívány, obecně však mají jiný význam, mezi nejobtížněji prokazovanou součást skutkové podstaty některého z uvedených trestných činů.

Stíhání veřejného užívání symboliky spojitelné s neonacistickým hnutím musí být ve vztahu k ostatní trestné činnosti neonacistů a jejich sympatizantů proporcionální. Je nesporné, že zde existují symboly, skrze které dochází k šíření rasové, etnické, národnostní nebo jiné nenávisti, k útokům na lidskou důstojnost jednotlivých skupin obyvatel nebo propagaci myšlenek nacionálního socialismu. Zároveň existuje řada symbolů, které jsou sice užívány neonacisty, jejich společenská nebezpečnost však není v současnosti natolik významná, aby jejich veřejná prezentace zakládala opodstatněnost trestního stíhání. V neposlední řadě je potřeba upozornit, že neonacisté a jejich sympatizanti by měli být stíháni především za nenávistí motivované fyzické násilí, organizaci veřejných aktivit vedoucích k šíření nacionálně socialistické ideologie postavené na nadřazenosti bílé rasy nebo popírání nacistického genocidia.

Poznámka: Ukázky symboliky využívané neonacisty najdete v příloze na stránkách 140 a 141.

Pedagogická práce

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Pedagogické metody

Pedagogické metody

Václav Zeman, Varianty, Člověk v tísni, o. p. s.

Pedagogická část příručky „Dovedu to pochopit? – Hrozby neonacismu“ vám po informačních textech o ideologických východiscích extremistů a historii neonacistického hnutí v českých zemích nabízí texty a aktivity, které vám umožní pracovat s těmito tématy na školách a v dalších dětských a mládežnických kolektivech.

Jsme si vědomi toho, že samotná témata extremismu a neonacismu i práce s žákem zastávajícím xenofobní postoje či sympatizujícím s některým extremistickým hnutím jsou velmi náročné pedagogické výzvy vyžadující velkou odvahu i připravenost. Proto jsme se snažili vytvořit komplexní materiál, který by vám takovou práci usnadnil.

Pedagogická část se skládá ze dvou sekcí:

- z aktivit, z nichž můžete sestavit seminář pro vaše studenty.
- z textů pro pedagogy, které obecně popisují, jakým způsobem mohou pedagogové v rámci školy vystupovat proti neonacismu a s jakými zásadami pracovat s konfliktními jedinci

V druhé sekci představuje politolog Miroslav Mareš možnosti, jakými mohou pedagogové v rámci práce ve škole vystupovat proti neonacismu.

Text mediátora Jaroslava Holka a pedagožky Jany Skácelové přibližuje, jak mají učitelé pracovat v třídním kolektivu se studenty, s nimiž se často dostávají do konfliktních situací a zvláště se sympatizanty extremistických hnutí. Tento text odpovídá na základní otázky jako: Jak pracovat se žákem s kontroverzními názory? Na co si dát při vedení diskuze s ním pozor? Jak otevřít diskuzi na téma extremismu, xenofobie a intolerance? Jak spolupracovat s rodiči takového žáka? Jakým způsobem pracovat s kolektivem, který ovlivňuje sympatizant neonacismu?

První sekce se skládá z aktivit, z nichž můžete sestavit rozsáhlejší seminář pro vaše studenty nebo je samostatně zařazovat do výuky. Kombinací aktivit je možné sestavit seminář v délce jedné, dvou nebo i více vyučovacích hodin – návrh dvou typů takového semináře uvádíme za tímto textem.

U každé aktivity je uvedena cílová skupina, pro kterou je uvedená aktivita vhodná. Kromě podrobného postupu, jak vést jednotlivé aktivity, jsou u nich uvedeny pracovní listy, s nimiž se v aktivitách pracuje.

Příručka také obsahuje CD-ROM, na kterém jsou zařazeny audiovizuální ukázky, s nimiž se v některých aktivitách pracuje.

Aktivity i semináře, které z nich můžete sestavit, navazují na několik vzdělávacích oblastí a tématických okruhů Rámcových vzdělávacích programů.

Pedagogická práce

Pedagogické metody

Jde o následující návaznosti:

Návaznost na RVP GV:

Vzdělávací oblasti:

5.4.1. Občanský a společenskovědní základ

Objasnění obsahu lidských práv, zvláště pojmů svoboda slova, svoboda shromažďování.

5.4.2. Dějepis

Vysvětlení souvislosti mezi světovou hospodářskou krizí a vyhrocením politických problémů, které byly provázeny radikalizací pravicových i levicových protidemokratických sil.

Tematické okruhy průřezového tématu:

6.3 Multikulturní výchova:

- Příčiny způsobující etnickou, náboženskou a jinou nesnášenlivost jako možný zdroj mezinárodního napětí (interkulturní konflikt) a jak jí předcházet.
- Postoje a jednání provázející xenofobii, rasismus, intoleranci a extremismus.

Návrhy programu dvou typů seminářů:

Seminář pro žáky základních škol

0:00-0:30	Myšlenková mapa
0:30-1:00	Image neonacistů
1:00-1:30	Proč nechci být extremistou

Seminář pro studenty středních škol

0:00-0:30	Dražba pojmů
0:30-0:55	Ideologie ultrapravice
0:55-1:15	Turnerovy deníky
1:15-1:30	Závěrečná reflexe

Na závěr tohoto textu uvádíme souhrn několika pravidel, kterých je třeba se držet při práci s uvedenými aktivitami a tématem pravicového extremismu:

- uveďte na začátku každé aktivity nebo semináře jejich cíl – váš cíl se nemusí nevyhnutelně shodovat s cíly uváděnými na začátku aktivit,
- snažte se o co nejpřesnější zadání pokynů,
- snažte se co nejčastěji zapojovat všechny účastníky, využívejte práce v menších skupinách i osobních zkušeností studentů s tématem,
- kromě herních, zábavných částí v semináři nezapomínejte na faktografickou, informativní část, při které budete doplňovat informace, které studenti neznají, a uvádět nepřesnosti na pravou míru (př.: nepřesnosti vyslovené například při práci s myšlenkovou mapou),
- pište co nejvíce na tabuli – odpovědi studentů apod. – když termíny vidí, lépe si je zapamatují, dá se to využít při evaluaci,
- buďte v interakci se studenty, ptejte se jich na jejich názory a pohledy na dané problémy,
- NIKDY nevynechejte reflexi uskutečněných aktivit, vždy si hlídejte, aby na ni zbyl dostatek času,
- pamatujte, že nejste povinni odpovídat na všechny dotazy žáků, zejména těch před/post-pubertálních; nenechte se vyvést z míry ani případnými nepatřičnými poznámkami.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Myšlenková mapa

Úvodní aktivita pro vyjasnění základních pojmů vztahujících se k tématu neonacismu a vztahů mezi nimi.

Cílová skupina: žáci a žákyně 8. a 9. ročníků základních škol, studenti a studentky 1. a 2. ročníků středních škol

Čas: 30 minut

Velikost skupiny: 15-30 žáků/studentů

Pomůcky: flipchart, fixy čtyř různých barev

Cíle:

Studenti:

- utřídí si základní pojmy týkající se tématu neonacismu a vztahy mezi nimi

Učitel / lektor:

- zjistí úroveň znalostí problematiky ve skupině

POPIS ČINNOSTI:

1.) Rozdělte studenty do čtyř skupin. Každé skupině rozdejte jeden flipchartový papír a fixu jiné barvy.

2.) Zadejte každé skupině úkol, aby doprostřed papíru napsala pojem „neonacismus". Na něj pak studenti začnou napojovat další pojmy, které se podle nich k tomuto tématu vztahují. Na tyto pojmy mohou navazovat další pojmy, které k nim mají vztah (např.: neonacismus – Národní odpor – demonstrace). Cílem je nashromáždit co nejvíce pojmů a vazeb. Studenti mohou také vyznačovat vztahy mezi pojmy z jednotlivých větví myšlenkové mapy. Případně nechte studenty hned na úvod napsat dva pojmy „Nacismus" a „Neonacismus". Poté ať přiradí, co patří ke každému z nich a co mají společné.

3.) Po 10 minutách řekněte studentům, ať si jednotlivé skupiny vymění své papíry po směru hodinových ručiček. Každá skupina teď může do papíru jiné skupiny

a) napojovat a doplňovat další pojmy,

b) napsat otazníky k pojmům a vztahům, které neznají, kterým nerozumí a které by chtěli od autorů vysvětlit.

4.) Po 5 minutách vyzvěte skupiny, aby si opět vyměnily papíry a provedly to samé zadání. To se opakuje dokud se původní papíry nevrátí ke skupinám, které na ně psaly jako první.

5.) Poté vyzvěte zástupce z každé skupiny, aby představil jejich myšlenkovou mapu a jednotlivé větve, které se na ní objevily. Zástupci by zároveň měli vysvětlit místa, která jim ostatní skupiny označily otazníky.

6.) V závěrečné části doplňte chybějící informace nebo opravte nepřesnosti, které byly během prezentací vyřčeny.

RADY A DOPORUČENÍ:

Tuto aktivitu je vhodné zařazovat na úvod semináře. Účastníci si díky ní utřídí své znalosti o tématu a vy zároveň zjistíte, jak podrobně jsou účastníci s tématem seznámeni.

Žákům základních škol je vhodnější uvést jako základní pojem místo neonacismu nějaký jednodušší výraz, který budou znát, například rasismus, skinhead nebo nacismus.

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Dražba pojmů

Aktivita, při které si účastníci formou hry ujasní a utřídí základní pojmy týkající se tématu pravicového extremismu.

Cílová skupina: studenti a studentky 1. a 2. ročníků středních škol, kteří již se s uvedenými pojmy někdy setkali

Čas: 30 minut

Velikost skupiny: 10-30 studentů

Pomůcky: kartičky s pojmy z pracovního listu – Kartičky s pojmy, stopky, flipchart, fixy, pracovní list – Slovníček pojmů

Cíle:
Studenti:
- dovedou vlastními slovy popsat základní pojmy týkající se témat extremismu a neonacismu

POPIS ČINNOSTI:

1.) Rozdělte účastníky na dvě stejné skupiny.
Každá skupina vybere jednoho zástupce. Oba přijdou k vám, vylosují po jedné z kartiček a oba si ji přečtou tak, aby ji neviděli ostatní.

2.) Poté určíte základní čas přibližně 1-2 minuty. Tento čas určuje dobu, za kterou má zástupce za úkol vysvětlit pojem, který si přečetl na kartičce, členům své skupiny tak, aby jej uhodli (při popisování nesmí podobně jako v televizní soutěži Kufr použít v žádné z nápověd kořen tohoto slova).

3.) Poté začíná dražba. Obě skupiny mohou začít nabízet nižší čas než ten určený lektorem, za který si myslí, že jejich zástupce stihne slovo vysvětlit tak, aby ho uhodli. Podobně jako v aukční síni lektor vede dražbu a odpočítává jednotlivé nabídky. Skupiny přitom mohou komunikovat se svým zástupcem a zjišťovat, jestli se na jimi zvažovaný čas stále cítí (podle náročnosti slova).

4.) Skupina, která nabídne nejnižší čas, jde do hry. Její zástupce začne s popisováním slova z lístečku. Hádají jen členové jeho skupiny a musí se jim to podařit do času, který vydražili. Pokud slovo ve stanoveném čase uhodnou, získávají bod, pokud se jim to nepodaří, získá bod druhá skupina.

5.) Poté nastupují další dva zástupci, losuje se další kartička, následuje další dražba a po ní hádání.

6.) Na konci aktivity rozdejte studentům pracovní listy Slovníček pojmů, aby si v nich našli pojmy, které neuměli vysvětlit.

RADY A DOPORUČENÍ:

Tato aktivita je určena spíše starším studentům. Předpokládá alespoň základní znalost uvedených pojmů a schopnost je stručně vysvětlit. Je dobré pojmy vysvětlit v některé z hodin před samotným seminářem, případně si pro skupinu, u které předpokládáme, že pojmy nezná, vymyslet vlastní, jednodušší pojmy.

Do tohoto bloku můžete zařadit i část věnovanou symbolice. Studentům můžete rozdat nakopírované dvoustrany Symbolika neonacistických skupin (str. 140-141) a krátce jim představit jednotlivé druhy symbolů užívané neonacisty (viz Informace pro učitele, str. 90) a to, na co odkazují a s čím byly nebo jsou spojovány.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Pracovní list – Kartičky s pojmy

EXTREMISMUS	**NEONACISMUS**
NACIONALISMUS	**POPULISMUS**
ANTISEMITISMUS	**ANARCHISMUS**
RASISMUS	**SOCIALISMUS**
FAŠISMUS	**SKINHEADS**
NACISMUS	**HOOLIGANS**
NEOFAŠISMUS	**PUNK**
KOMUNISMUS	**BLACK BLOC**

Pracovní list – Slovníček pojmů

anarchismus – forma společenské sebeorganizace, která spočívá na dobrovolné dohodě a kooperaci bez vytváření hierarchie zejména v sociální, ekonomické a politické oblasti. Neuznává autoritu a oprávněnost státu.

antisemitismus – rasová nenávist, nesnášenlivost a předpojatost vůči Židům jako etnické skupině. Antisemitismus může mít různé podoby – osobní nenávistí počínaje a institucionalizovaným antisemitismem konče. Extrémním případem antisemitismu je nacistický antisemitismus, který vedl k holocaustu evropských Židů. Navázal na starší formu nesnášenlivosti vůči židům na náboženském základě – antijudaismus.

Black block – image původně používaná levicovými radikály na demonstracích proti globalizaci v osmdesátých letech, spočívá v černém oblečení a vytváření takzvaných „černých bloků", které mají ztížit policistům identifikaci demonstrujících. Dnes je využívána i neonacisty v rámci směru svobodného nacionalismu v Německu a u Autonomních nacionalistů v ČR.

extremismus – pojem, který v oficiálních dokumentech označuje vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým principům. Extremismus lze členit podle různých hledisek, například na extremismus politický, náboženský, ekologický a národnostní. Extremismus není žádná pevně daná politická ideologie nebo doktrína, jedná se o dynamický pojem, který se mění v čase v závislosti na hodnotách, které konkrétní společnost uznává a chrání.

fašismus – pravicová totalitní ideologie hlásající extrémní nacionalismus a rasismus, neuznávající demokratická zřízení. Vznikl ve dvacátých letech minulého století v Itálii. Podporuje silné postavení národního státu vedeného silným vůdcem / diktátorem.
Odmítá liberální demokracii s její definicí státu coby instituce určené k ochraně individuálních práv a vnímá stát jako přirozené společenství. Politicky představuje fašismus syntézu expanzivního nacionalismu a antimarxistického socialismu. V jeho jádru nalezneme odmítnutí liberalismu, marxismu a demokracie. Právě odmítnutí liberalismu a demokracie umožnilo propojit zdánlivě neslučitelné doktríny nacionalismu a radikálního socialismu. Kořeny fašismu (a do značné míry i nacismu) jsou tedy v zásadě trojí – nacionalismus (spojený s rasismem, avšak podstatně méně již s antisemitismem), antikomunismus a antidemokratismus. Fašismus je totalitní ideologií ve smyslu podřízení veškeré činnosti člověka státu – mimo stát nemůže mít nic hodnotu. „Všechno ve státě, nic proti státu, nic mimo stát."

komunismus – ideologický směr vycházející z marxistické filozofie, jejímž cílem je likvidace třídní společnosti a nastolení diktatury proletariátu. Podmínkou uskutečnění je likvidace soukromého majetku.

nacionalismus – ideologie předpokládající, že lidstvo je rozděleno do národu, přičemž každý má svůj jazyk, kulturu a území. Z tohoto předpokladu vycházejí různé hnutí od národních obrození až po fašismus či nacismus.

nacismus – (z německého Nationalsozialismus, česky národní socialismus) je totalitní ideologie propagovaná Adolfem Hitlerem a německou diktaturou prostřednictvím NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana) v letech 1933–1945. Vychází z přesvědčení o nadřazenosti bílé – árijské rasy a z hierarchického uspořádání státu se silným vůdcem.
Nacismus v sobě spojoval myšlenku lidového společenství řízeného všesjednocujícím státem v čele s vůdcem Adolfem Hitlerem, s rasistickou vírou v nadřazenost árijské rasy, úsilí o dobytí životního prostoru pro tuto vyvolenou rasu a zajištění nadvlády v Evropě. Nacismus v sobě dokázal spojit některé zčásti protichůdné prvky, které mu zajistily politický úspěch – socialismus, antibolševismus, nacionalismus a antisemitismus.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Lze říci, že nacismus sestává z antikomunismu, antiliberalismu a antidemokratismu, dále z nacionalismu, rasismu a antisemitismu, agresivní zahraniční politiky, vůdcovského principu, víry v pokrok prostřednictvím agrese a z přesvědčení o nutnosti a blahodárnosti rasového konfliktu v mezinárodním měřítku, jehož vyústěním bude zničení podřadných ras a vytvoření nového „nadčlověka".

neofašismus – směr, který vznikl po druhé světové válce a navazuje na tradice zvláště italského fašismu, nebo režimů v dalších zemích. Klade důraz na jazyk a národ, ale neo- a post-fašisté se snaží distancovat od nacismu odsouzením výlučného nacionalismu, rasismu a antisemitismu.

neonacismus – krajně pravicový ideologický směr navazující na ideologii nacismu, propagující rasovou nesnášenlivost a popření demokratických principů s cílem o jeho rehabilitaci a nastolení jako žádoucího politického systému. Politická hnutí řadíme mezi neonacistická i tehdy, když se vysloveně nehlásí k tradici nacionálního socialismu, ale přebírají zástupné symboly, rétoriku, metody zahraničních neonacistických organizací apod.

populismus – styl politické propagandy obracející se na „obyčejného člověka". Slibuje jednoduchá, rychlá a rázná řešení a tvrdé tresty. Označuje nepřátele.

rasismus – ideologie, která tvrdí, že lidské vlastnosti jsou biologicky – rasově podmíněné, vlastnosti jednotlivých etnik jsou dané a neměnné, přičemž jednotlivé rasy jsi nejsou rovnocenné, hlásá nadřazenost jedné rasy nad ostatními.

SHARP – **Skinheads Against Racial Prejudice** (Skinheads proti rasovým předsudkům) – Z hudební scény nerasistických skins vznikli v roce 1986 tzv. SHARPs, kteří byli apoličtí a snažili se upozornit na fakt, že původní skins nebyli rasisté. Mezi nimi a rasistickými skins dochází k násilným konfrontacím.

skinheads – je svým původem subkultura dělnické mládeže vzniklá na konci šedesátých let ve Velké Británii z fotbalových chuligánů (tzv. boot boys), subkultury Mods, zvláště její tvrdé podoby – tzv. Gang Mods vyznávající hudební styly jako americký soul a jamajské ska a z Rude boys, tedy gangů z řad přistěhovalecké dělnické mládeže z Jamajky. K počátkům skinheads patří násilí na fotbalových stadionech i mimo ně. Jednalo se však spíše o rvačky mezi jednotlivými skupinami na bázi teritoria, ale docházelo také k útokům na jiné subkultury a homosexuály. Skinheadské gangy byly mnohdy rasově smíšené, k oblíbenému hudebnímu stylu patřilo také jamajské reggae. Později hudební street-punková a Oi! scéna pořádala tzv. Rock Against Rasism (Rock proti rasismu, RAR) koncerty, aby jasně deklarovala svůj odpor k politické profilaci části skinheads.

socialismus – ideologie a politická hnutí, které vycházejí z třídních zápasů dělníků v 19. a 20. století a zdůrazňují socio-ekonomický systém, kde je vlastnictví a rozdělování majetku pod kolektivní kontrolou. V závislosti na dalších postojích se dělí do několika směrů jako marxismus, socialismus sovětského typu, křesťanský socialismus, národní socialismus, castrismus, reformní socialismus – sociální demokracie, anarchismus atd.
Jednotlivé směry se shodují v prosazování principů solidarity, obhajoby sociálně-spravedlivé rovnostářské společnosti, plánovaně řízené ekonomiky, upřednostňovaní práv a zájmů kolektivu před právy jednotlivce, zespolečenštění výrobních prostředků a likvidaci společenských tříd.

ultrapravicový – krajně pravicový, vyznávající hodnoty, které jsou také součástí fašistické a nacistické filosofie jako krajní nacionalismus, vůdcovský princip; popírající principy demokracie.

Zdroje:

Jan Charvát, Současný politický extremismus a radikalismus, Praha 2007

Image extremistů

Aktivita, při které se studenti dozvědí, jak vypadají současní neonacisté a jaké symboly s jakými odkazy používají.

Cílová skupina: žáci a žákyně 8. a 9. ročníků základních škol, studenti a studentky 1. a 2. ročníků středních škol

Čas: 30 minut

Velikost skupiny: 10-30 žáků/studentů

Pomůcky: pracovní listy – Image neonacistů, tužka,
na CD-romu najdete ukázku **Co se nosí u neonacistů**

Cíle:
Studenti:

- seznámí se s vizuální prezentací ultrapravicového extremismu
- seznámí se s oděvními značkami, které nosí ultrapravicoví extremisté, a symboly, které využívají
- dokáží rozlišit mezi jednotlivými skupinami existujícími v rámci subkultury skinheads (SHARP skinheads, neonacističtí skinheads, atd.)
- dokáží rozlišit jednoznačné vizuální signály neonacistů od signálů nejednoznačných

POPIS ČINNOSTI:

1.) Představte studentům téma, kterému se bude aktivita věnovat, a tím je image současných neonacistů, tj. jejich vzhled – oblečení, které nosí, a symboly, které používají.

2.) Rozdělte studenty do 4 až 5-členných skupin. Každé skupině rozdejte **Pracovní list – Image neonacistů**.

3.) Zadejte studentům následující úkol: Odhadněte, kdo je na fotografiích. Snažte se podle vnějších znaků odhadnout názory zobrazených lidí a ideologie, ke kterým se hlásí. Hlavní znaky těchto ideologií zapište na pracovní listy pod fotografie.

4.) Nechte skupiny prezentovat jejich výsledky a následně jim představte, kdo je opravdu na fotografiích.

Fotografie č. 1: Autonomní nacionalisté oblečení ve stylu black bloc (foto z demonstrace 1. května 2008 v Praze) – příklady popisu ideologie: neonacista, xenofob, antisemita, antikomunista, vyhraňuje se proti demokratickému zřízení, multikulturalismu, Romům, migrantům…

Fotografie č. 2: S.H.A.R.P. skinheads (foto kapely The Oppressed, která vznikla v osmdesátých letech. Její zakladatel Roddy Moreno stál u zrodu S.H.A.R.P. skinheads v Evropě) – příklady popisu ideologie: antirasista, tolerantní k cizincům, vyhraňuje se proti neonacistům a neofašistům.

Fotografie č. 3: Antifašistická akce (foto z demonstrace) – příklady popisu ideologie: odmítají hierarchii, zejména v její společenské podobě, tj. státní moc, ekonomické, formální centralizovanou organizaci a právní řád ve formě zákonů, vytvářených elitou a vnucovaných zbytku společnosti. Cílem anarchismu je uskutečnit společnost, která stojí na vzájemně se podporujících principech rovnosti a svobody.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

5.) Položte studentům následující otázky:

- Strefili jste se ve svém popisu situace a ideologie?
- Podle čeho jste se při vytváření popisu řídili?
- Překvapil vás konečný výsledek?

6.) Na závěr této aktivity pusťte studentům ukázku – **Co se nosí u neonacistů?**

RADY A DOPORUČENÍ:

Při této aktivitě je velmi důležité zdůraznit ideologické rozdíly, které existují v rámci hnutí skinheads (levicoví antirasističtí SHARP skinheads a ultrapravicoví neonacističtí skinheads). Připomeňte studentům, že vzhled by neměl být tím rozhodujícím, co určuje, zda člověk, se kterým se setkali, je nebo není členem neonacistického hnutí. Obviňovat člověka v bomberu ze sympatií k neonacismu a naopak si myslet, že člověk ve sportovním nebo černém oblečení neonacistou být nemůže, by byla velká chyba.

Pracovní list - Image extremistů

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Ideologie ultrapravice

Aktivita, při které se studenti seznámí se základními znaky ultrapravicové ideologie.

Cílová skupina: studenti a studentky 1. a 2. ročníků středních škol

Čas: 25 minut

Velikost skupiny: 12-25 studentů

Pomůcky: samolepící papírky (5 pro každou skupinu), tužka, flipchart, počítač s reproduktory, na CD-romu najdete ukázku **Čemu věří neonacisté?**

Cíle:
Studenti:
- dovedou popsat základní znaky ultrapravicové ideologie
- poznají rozdíly mezi jednotlivými směry (neonacismus, neofašismus, nacionalismus)

POPIS ČINNOSTI:

1.) Rozdělte studenty do 4 až 5-členných skupin. Každé skupině dejte 5 samolepících papírků.

2.) Pusťte ukázku – **Čemu věří neonacisté?**

3.) Po vyslechnutí ukázky zadejte studentům úkol, aby se v každé skupině na základě toho, co vyslechli, pokusili domluvit na pěti znacích ultrapravicové ideologie. Tyto znaky napíšou na lístečky.

3.) Poté vyzvěte zástupce skupin, aby postupně přicházeli k flipchartu, představili, co napsali a nalepili na flipchart lístečky.

4.) Poté se společně pokuste sdružovat znaky, které se opakují a které mají něco společného, do skupin. Pojmenujte tyto skupiny a na závěr shrňte hlavní znaky ideologie ultrapravice.

5.) V závěrečné debatě hledejte se studenty odpovědi na tyto otázky:
- Jaké jsou hlavní rozdíly mezi nacionalismem a neonacismem? Znáte nějaké skupiny hlásící se k těmto proudům, které působí v České republice?
- Jaká témata jsou společná pro celou ultrapravicovou scénu?

RADY A DOPORUČENÍ:

Při této aktivitě je velký prostor na to, upřesňovat studentům jejich představy o současných neonacistech. Ukázat jim, že nejde jen o party nevzdělanců, kteří pocházejí ze dna společnosti, jejichž cílem je bít se na ulicích. V závěrečné debatě dodejte studentům dostatek informací o ideologiích, na které ty dnešní navazují, a jejich historických souvislostech. Můžete představit neonacismus jako ideologii navazující na ideologii nacistického Německa. Na myšlenkových základech neonacistického hnutí pracují většinou vysokoškolsky vzdělaní lidé, kteří jsou autory řady textů, v nichž je tato ideologie podrobně rozpracována.

Je však pravda, že převážná část ultrapravicové scény ideovou správnost neřeší a důležitá je pro ně příslušnost k určité skupině.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Turnerovy deníky

Aktivita, při které se účastníci seznámí s kauzou vydání kontroverzního antisemitského románu Turnerovy deníky a vytvoří si názor na to, zda by taková kniha měla v ČR vycházet.

Cílová skupina: žáci a žákyně 8. a 9. ročníků základních škol, studenti a studentky 1. a 2. ročníků středních škol

Čas: 40 minut

Velikost skupiny: 10-20 žáků

Pomůcky: tužka, papír, pracovní list – Turnerovy deníky, počítač s reproduktory, na CD-romu najdete ukázku **Turnerovy deníky**

Cíle:
Studenti:

- seznámí se s kauzou kolem vydání knihy Turnerovy deníky
- dovedou identifikovat myšlenky obsažené v této knize
- dovedou argumentovat ve prospěch svého názoru na vydání nebo nevydání této knihy

POPIS ČINNOSTI:

1.) Pusťte ukázku – **Turnerovy deníky**. Představte studentům knihu Turnerovy deníky jako jeden z konkrétních projevů neonacistické ideologie.

Andrew MacDonald – Turnerovy deníky

Turnerovy deníky jsou románem z roku 1978, který napsal William Luther Pierce, vůdce pro-bílé americké organizace National Alliance, pod pseudonymem Andrew MacDonald. Turnerovy deníky popisují násilnou revoluci ve Spojených státech amerických, která způsobí pád federální vlády Spojených států amerických a posléze vede k vyhlazení všech Židů a nebílých obyvatel Států. Cílem revoluce je, aby na světě zůstala jen bílá populace v počtu padesáti milionů lidí.

Turnerovy deníky jsou uvedeny předmluvou vročenou do roku 2099, sto let po událostech, které popisuje kniha. V knize je citován údajný nedávno objevený deník muže jménem Earl Turner, aktivního člena hnutí jménem Organizace, jež události v knize popsané způsobila. Kniha líčí násilné svržení federální vlády Spojených států a současně brutální rasovou válku, která se odehrává nejprve v Severní Americe a posléze na celém světě. Deníky končí v místě, kdy hlavní hrdina odlétá s letadlem nesoucím atomovou bombu na sebevražednou misi proti Pentagonu, aby zlikvidoval velení zbylé vojenské vlády dříve, než nařídí útok na Kalifornii. Román končí epilogem, který shrnuje, jak Organizace pokračovala v boji za dobytí zbytku světa a vyhlazení všech lidí jiných ras. (Viz. str. 33–34 této publikace)

2.) Rozdejte studentům **Pracovní listy - Turnerovy deníky** s ukázkou z této knihy a požádejte je, aby si tuto ukázku přečetli.

3.) Po přečtení ukázky zadejte studentům úkol, aby v pracovním listu podtrhali všechna slova „Žid, židovský, sionistický“. Zároveň je upozorněte na to, aby si všímali kontextů, v jakém jsou tato slova uváděna. Ptejte se, jaký kontext převažuje a proč.

4.) Poté položte studentům následující otázku: Jste pro, aby byla tato kniha vydávána a byla volně dostupná v knihkupectvích? Použijte metodu názorové škály a nechte je rozestavit se na přímce mezi dvěma body v místnosti. Na jedné straně přímky budou stát ti, kteří si myslí, že kniha by měla být vydávána, na druhé straně ti, kteří jsou proti jejímu vydávání. Zastánci vydání teď budou představovat vedení vydavatelství, které se zdráhá zařadit tento titul do své nabídky. Ti, kteří říkali „ne“, budou představovat překladatele, který se snaží přemluvit ředitele vydavatelství k tomu, aby knihu vydal. Každé skupině dejte pět minut na to, aby její členové nashromáždili co nejvíce argumentů ve prospěch postoje, který prezentují a vybrali si svého mluvčího.

5.) Poté vyzvěte mluvčí obou skupin, aby předstoupili před ostatní a v pěti minutách sehráli situaci, kdy mezi sebou diskutuje vydavatel a překladatel o tom, jestli vydat Turnerovy deníky. Oba zástupci by měli zastávat argumenty své skupiny.

6.) Po odehrání této situace zreflektujte s účastníky celou aktivitu.

Ptejte se mluvčích v roli vydavatele a překladatele, jak se ve svých rolích cítili, jestli je skupina vybavila dostatkem argumentů.

Ostatních se ptejte, zda byli spokojeni s tím, jakým způsobem je zastupovali jejich mluvčí, jestli měli někdy chuť je zastoupit, argumentovat jinak apod.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Pracovní list - Turnerovy deníky

Židáci teď dělají hrozný povyk kvůli útoku na jejich velvyslanectví. V médiích se mu přikládá mnohem větší závažnost než úderům na Kapitol nebo na areál FBI. Televize líčí den ze dne všechno stále hrůzostrašněji a znovu se ohřívá i stará propaganda s „plynovými komorami", která jim v minulosti už mnohokrát prokázala tak dobrou službu. Teď si rvou teatrálně vlasy: „Ó běda nám, jak trpíme! Jak jsme zase pronásledováni! Proč se nám to stalo, to ani šest miliónů nestačilo?"

Podívaná k nezaplacení na tolik nevinnosti! Bezmála by se jim podařilo, že bych začal kvílet s nimi. Ovšem na zavraždění dvanácti žen a dětí zuřivým izraelským pistolníkem si už nikdo jaksi nevzpomněl. Vždyť šlo nakonec jen o nežidy!

Přesto nám z akce proti vyslanectví vyplynul nečekaný užitek, protože došlo k ostrým konfliktům mezi negry a jejich židovskými protektory. Zaútočili jsme čistě náhodou jen tři dny před stanoveným termínem celostátní „stávky za rovnost", tedy jedné z mediálních komedií inscenovaných Radou pro lidská práva, která měla mít podobu „spontánních" demonstrací současně v mnoha velkých městech. Záměrem bylo spojit černé i bílé občany k apelu na vládu, aby strhla poslední bariéry mezi rasami a zajistila tak černým „naprostou rovnost".

Ale minulý čtvrtek, kdy jsme Izraelcům udělili lekci, nejvyšší páni z městské rady - samozřejmě Židé - všechno odřekli. Byli toho názoru, že si nemohou dovolit ukázat se spolu s černými ve světle mediální scény dříve, než si odbudou rituální bědování nad vlastním „mučednictvím".

Ovšem zcela jinak pohlíželi na věc někteří bojovnější předáci černých, kteří věnovali hodně času přípravám stávky za rovnost. Už dávno měli Židům za zlé, jak autokraticky manipulují „hnutím za rovnost" a využívají je pro své vlastní cíle, a míra trpělivosti u některých prostě přetekla. Došlo k zuřivému obviňování a protiobviňování, které vyvrcholilo v sobotu, kdy hlavní černošská loutka Židů s titulem „Předseda národního svazu rady pro lidská práva" v interview své mistry tvrdě pranýřovala. Jak řekl, od této chvíle už Rady nebudou přiznávat status menšiny Židům, kteří si jej dosud nárokovali. Bude se s nimi jednat stejně jako s bílou většinou a nadále už nejsou vyjmuti z vyšetřování a trestání kvůli rasismu.

Ještě než se náš „strýček Tom" stačil rozkoukat, byl na dlažbě a jeho místo zaujal poddajnější a ochotnější negr, ale běs byl vypuštěn z řetězu. Po ulicích bloumající bandy černých „pomocných šerifů" se už pustily do práce a běda každému příslušníkovi samozvaně vyvoleného národa, který jim padl do rukou! V posledních dnech opravdu už někteří z nich přišli o život následkem obvyklých „výslechů".

„Tomové" by se dříve jistě postarali o to, aby jejich rozhněvaní a militantnější bratři nevybočovali z řady, ale mezitím si už Icikové a Bimbové šli po krku jedna radost.

Andrew MacDonald: Turnerovy deníky. Kontingent Press. Praha: 2008.

Shromažďovací zákon

Aktivita, při které se studenti seznámí s problematikou shromažďovacího zákona a vyjádří se k tomu, zda souhlasí s jeho současnou podobou, nebo zda by podle nich měl být tento zákon nějak upraven.

Cílová skupina: studenti a studentky středních škol

Čas: 40 minut

Velikost skupiny: 10-20 studentů

Pomůcky: pracovní list – Články o demonstracích, flipchart, počítač s reproduktory, na CD_romu najdete ukázku **Má být změněn shromažďovací zákon?**

Cíle:
Studenti:
- seznámí se se shromažďovacím zákonem
- vytvoří si názor na míru svobody slova a shromažďování, kterou jsou ochotni tolerovat a dovedou argumentovat ve prospěch toho názoru

POPIS ČINNOSTI:

1.) Pusťte studentům ukázku – **Má být změněn shromažďovací zákon?** Představte jim téma aktivity.

2.) Rozdělte žáky do tří skupin. Každá skupina dostane jeden ze článků, které se nacházejí v **pracovním listu – Články o demonstracích**. Úkolem každé skupiny je přečíst si článek a zjistit důvody, proč byla tato akce svolána.

3.) Rozdejte každé skupině výtah ze současného shromažďovacího zákona. Úkolem studentů je rozhodnout, zda akce, o které si právě přečetli, byla podle jejich názoru v souladu se současným shromažďovacím zákonem. Zástupci skupin představí rozhodnutí jejich skupiny ostatním skupinám. Důvody ke svolání akce i rozhodnutí jednotlivých skupin zaznamenejte na flipchart.

4.) Následně veďte nad výsledky se studenty debatu. Můžete použít následující otázky:
- Pokud odhlédnete od zákonného vymezení, pokud byste například takový zákon sestavovali vy sami, jaké důvody ke svolání akce by pro vás byly nepřijatelné? Jak byste je v zákoně definovali?
- Souhlasíte se současnou podobou shromažďovacího zákona, nebo byste navrhovali jej změnit? Jak?
- Jste zastánci absolutní svobody slova a práva na shromažďování nebo byste je v některých případech omezili? V jakých? Zdůvodněte svůj názor.

RADY A DOPORUČENÍ:

Tato aktivita je náročnější na čtení. Měli by s ní pracovat studenti, kteří jsou schopni číst delší texty.

V závěrečné debatě je důležité podrobně se věnovat poslední otázce, tématu svobody slova a shromažďování. Je důležité studentům uvést, že každé omezení těchto svobod může být zneužíváno (například komplikace při snaze pořádat demonstraci k aktuálním událostem, pokud by se v zákonu posunula doba, kterou má úřad na to, aby rozhodl o nepovolení nahlášené akce).

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Pracovní list - Články o demonstracích

SVITAVY: NEONACISTÉ MÍŘÍ DO SVITAV. PODPOŘÍ VĚZNĚNÉHO KAMARÁDA

Michal Pavec

Článek byl uveřejněn 26. července 2008 na zpravodajském serveru Aktuálně.cz.

Svitavy - Zatímco si Vlastimil Pechanec odpykává ve vězení 17letý trest za rasově motivovanou vraždu Roma Oty Absolona, uspořádají jeho sympatizanti z řad krajní pravice už třetí ročník pochodu na jeho podporu.

Protest otevřeně podporovaný neonacistickým hnutím Národní odpor se uskuteční tuto sobotu ve Svitavách na Pardubicku, kde v roce 2001 k zabití třicetiletého Absolona došlo.

Pořadatelé akce tvrdí, že se Pechanec stal obětí justičního omylu, a žádají obnovu jeho procesu. Sejít se jich má podle oznámení svolavatele okolo dvou stovek a dohlížet na ně bude zhruba padesát policistů.

Ať radši v poklidu projdou

Přestože je svolavatelkou pochodu Iveta Machová z Ostravy – která už v minulosti oficiálně zaštiťovala některé neonacistické akce – a podporuje ho i Národní odpor, má město jen velmi omezené možnosti, jak pochodu extremistů zamezit.

„My se musíme řídit současnými zákony, které nám neumožňují shromáždění zakázat. Z oznámení nelze vyvozovat, že se jedná o příslušníky nějakého hnutí, skupiny či organizace," vysvětluje mluvčí města Kamil Vařeka. V předchozích letech ale tvořili většinu účastníků pochodu příznivci krajní pravice.

Aby mohly Svitavy o zákazu pochodu vůbec uvažovat, musely by do tří dnů od oznámení pochodu najít zákonný důvod, který by neonacistům průchod městem znemožňoval.

Proto se bude městský úřad soustředit především na to, aby vše proběhlo bez jakýchkoliv incidentů. Zasáhne pouze v případě, že při akci dojde k porušení zákona.

Výjimkou tak zůstávají některá neuskutečněná shromáždění pravicových extremistů v Praze a Plzni, kterým magistráty těchto měst v posledním roce zamezily. Oba úřady pak ale musely podstoupit – a v některých případech neúspěšně – soudní řízení.

Města se tak logicky bojí nepříjemných soudních tahanic s nejistým výsledkem.

Politolog: Chybí tu právní jistota

Opatrný postoj svitavské radnice chápe i politolog Miroslav Mareš. „Je obtížné najít v současných zákonech nějakou právní jistotu. Problémem je například prokázat, že je nahlášený účel v rozporu se zákonem."

Ačkoliv se sám jako odborník na pravicový extremismus podílel na analýze, která přispěla k zákazu pražského prvomájového pochodu neonacistů, připouští, že ne každý má takové možnosti nechat si rychle vypracovat posudek, jako to udělalo hlavní město.

Kvůli současné právní úpravě je podle něj postoj Svitav nejlepším řešením. „Vzhledem k zákonům by bylo nejlepší nechat je v poklidu projít městem a situaci monitorovat. Zákaz předem či rozhánění bez právního důvodu by mohly mít problematický efekt," myslí si Mareš.

Sedmé výročí uvěznění

Zatím nic nenasvědčuje tomu, že by se v sobotu na východě Čech schylovalo k nějakým násilnostem. Sami extremisté na stránkách Národního odporu vyzývají účastníky akce k dodržování zákonů ČR.

Protest pořádají u příležitosti sedmého výročí Pechancova uvěznění, ke kterému došlo v červenci 2001. Za mřížemi by měl strávit ještě deset let.

Podle výroku soudu zabil Pechanec Absolona dvěma ranami nožem na jedné ze svitavských diskoték. Jeho čin byl podle rozsudku rasově motivovaný.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

BRNO: PRŮVOD HOMOSEXUÁLŮ PŘEKAZILI EXTREMISTÉ, ÚTOČILI PĚSTMI I SLZNÝM PLYNEM

Tereza Strnadová, Vladimír Vacátko

Článek byl uveřejněn 28. června 2008 na serveru iDNES.

Brnem prošel první průvod gayů a leseb v české historii. Kvůli útokům pravicových extremistů ho organizátoři nejprve odvolali, nakonec ale na pět stovek gayů a leseb prošlo alespoň zkrácenou trasou. Výtržníci pak zaútočili slzným plynem. Policie předvedla celkem patnáct lidí.

Na náměstí Svobody se po poledni sešly asi tři tisíce lidí. Zhruba pět set účastníků Queer Parade, další se přišli podívat. Centrem Brna zněly populární písničky, třeba Duhová vila, transvestita zpíval písně Heleny Vondráčkové, vystoupil i Pavel Vítek.

Přišli ale také odpůrci akce. Po náměstí chodil s dvoumetrovým křížem brněnský páter Libor Halík, známý svým postojem proti interupcím. „Svatá Maria, matko Boží, ochraňuj nás před homosexuálními pedofily," volal Halík do svého megafonu.

Extremistů dorazilo asi sto padesát. Další stohlavá skupina příznivců Národního odporu čekala na Zelném trhu, kam měl průvod dojít, s transparenty No way for gay (doslova Žádná cesta pro gaye). Skupinka skinů byla uzavřena i v Orlí ulici. Podle informací MF DNES chtěli pravicoví extremisté do průvodu proniknout. Přichystali si také vajíčka.

Vzhledem k napjaté situaci ve městě organizátoři krátce po druhé hodině pochod z bezpečnostních důvodů zrušili. „Účastníci měli zůstat v okolí náměstí Svobody," potvrdila mluvčí strážníků Denisa Kapitančiková. Dopravní podnik na dvě hodiny přerušil tramvajový provoz na náměstí.

Průvod gayů a lesbiček nakonec přece jen do okolních ulic vyrazil. Zvolili si ale mnohem kratší trasu Masarykovou ulicí k hlavnímu nádraží a zpět. V čele šli ministryně pro lidská práva Džamila Stehlíková, gay aktivista Jiří Hromada i brněnští zelení politici Martin Ander a Kateřina Dubská.

V ulicích dohlíželo před dvě stě policistů včetně těžkooděnců, připraveno měli i vodní dělo. Pravý chaos propukl po ukončení průvodu. Extremisté se rozdělili na skupinky a působili výtržnosti.

Nejprve pravděpodobně někteří z nich hodili do průchodu Domu pánů z Lipé slzný plyn. Nadýchalo se ho asi třicet lidí a zasahovat musela záchranná služba. Dalsí tři plechovky s plynem zamořily Masarykovu ulici. „Desítky lidí slzí," hlásila z místa redaktorka MF DNES.

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Strážníka, jemuž se udělalo nevolno, záchranka převezla do nemocnice. „Zkolaboval v okamžiku, když se shýbal pro dítě, které chtěl z domu vynést," přiblížila Kapitančiková. Policie pak u zadržených zajistila slzotvorné prostředky.

V České ulici radikálové napadli čtyři arabské mladíky. „To není vaše země, spletli jste si zemi," křičeli na ně, hodili po nich rajče a tloukli je. Chlapci se schovali ve vchodu jednoho z domů.

Policie předvedla patnáct lidí. „Po ověření totožnosti jsme dva obvinili z výtržnictví, zbylí zadržení spáchali pouze přestupky," informovala mluvčí Andrea Procházková. Policisté zůstávají ve střehu i večer, kdy se koná doprovodný program Queer Parade v klubu Fléda.

Pravicoví radikálové dávali už předem najevo, že nenechají akci homosexuálů v klidu proběhnout. Ve čtvrtek se v Brně objevily vylepené plakáty s nápisem Teplouši, táhněte. Den nato se na webových stránkách neonacistické organizace Národní odpor objevila videopozvánka, která lákala extremisty do Brna.

Na záběrech se střídají obrázky líbajících se homosexuálů a jejich krvavého lynčování ve východní Evropě. „Srbsko a Rusko se jim postavily. A co my?" říkalo se na videu. Účast slibovali i členové dalšího extremistického sdružení Dělnická strana a občanského sdružení Akce 99 národní obnovy.

Uspořádat v Brně paralelní protestní akci magistrát a radnice městské části Brno-střed zakázaly. „Nic takového mne ale od účasti na pochodu nemůže odradit. Nebojím se. Byl jsem na podobné akci v polském Krakově. A tam je ta nesnášenlivost ještě větší," řekl před pochodem homosexuálů MF DNES Aleš Rumpel, který patří k pořadatelům festivalu filmů s gay tematikou.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Modelové aktivity

PRAHA: PRAHA ZAKÁZALA RADIKÁLŮM POCHOD. JDE O PROVOKACI, ŘEKLA

Michal Pavec

Článek byl uveřejněn 5. května 2008 na zpravodajském serveru Aktuálně.cz.

Praha - Úřady zakázaly extrémistům další pochod ulicemi města.

Pražský magistrát označil jako protižidovskou provokaci shromáždění, které si na den výročí založení státu Izrael naplánovali příznivci hnutí Národní odpor 14. května na Letné.

Trasa pochodu, jak ji ohlásili pořadatelé, měla vést kolem izraelského velvyslanectví v Bádeniho ulici. Organizátoři průvod nahlásili jako Shromáždění osob židovského původu k 60. výročí vzniku Státu Izrael.

Podle úředníků magistrátu i židovské obce se jedná jednoznačně o fiktivní účel.

Spálená vlajka

Svolavatel akce, Petr Kalinovský, je známým příznivcem extremistického hnutí Národní odpor. V minulosti stál za několika shromážděními této organizace, a na jednom z nich podle policie dokonce pálil izraelskou vlajku.

Jako svého zástupce navíc organizátor Kalinovský označil Erika Sedláčka, známého jako pořadatele zakázaného pochodu extremistů na výročí tzv. křišťálové noci, který se měl uskutečnit loni v listopadu v centru Prahy.

Jednoznačná provokace, míní židé i město

„Shromáždění je pouze fiktivní a jeho skutečný účel má vzhledem k organizátorům shromáždění a jejich výše popisovaným dosavadním aktivitám směřovat k provokaci vůči osobám židovského původu," zdůvodnil rozhodnutí magistrát.

S tím souhlasí také předseda Židovské obce v Praze František Bányai. „Akce má rasistický podtext, je to jednoznačná provokace," řekl Aktuálně.cz.

Nelze také vyloučit, že by se průvod neonacistů mohl u velvyslanectví setkat s židy oslavujícími 60. výročí založení Izraele. Židovská obec zatím ještě přesně neví, která místa si pro své setkání vybere.

Jen deset účastníků?

Jednou z nahlášených lokalit je právě Bádeniho ulice, kudy chtěli projít i radikálové. Židé na dohodu s organizátory jejich pochodu nepřistoupili.

„Nebyli bychom rádi, aby se na těchto místech a v těchto dnech shromažďovali neonacisté," vysvětlil předseda židovské obce Bányai.

Bányaiovi se také nezdá předpokládaný počet účastníků, který svolavatel stanovil na deset osob, počet pořadatelů označených bílou páskou pak na devět.

Pedagogická práce

Modelové aktivity

Proč nechci být extremistou

Aktivita, ve které studenti představí svoje představy o tom, proč mladí lidé mohou začít sympatizovat s extremistickým hnutím a zamyslí se nad tím, kde se sami mohou realizovat tak, aby takovou potřebu neměli.

Cílová skupina: žáci a žákyně 8. a 9. ročníků základních škol, studenti a studentky 1. a 2. ročníků středních škol

Čas: 20 minut

Velikost skupiny: 10-20 žáků/studentů

Pomůcky: papír, fixy, flipchart, počítač s reproduktory, na CD-romu najdete ukázku **Proč sympatizuji**

Cíle:
Studenti:
- dovedou shrnout důvody, které mohou mladé lidi vést k sympatizování s extremistickým hnutím
- dovedou vysvětlit, proč by s takovým hnutím nesympatizovali

POPIS ČINNOSTI:

1.) Zadejte studentům, aby nakreslili na papír 10 kruhů. Do každého z nich mají zapsat nějaký důvod, který podle nich může vést mladé lidi k tomu, aby začali sympatizovat s extremistickým hnutím.

2.) Po vyplnění těchto deseti kruhů zadejte studentům, aby ke každému kruhu přidělali libovolný počet paprsků a k nim připsali další souvislosti, které se jim s těmito důvody spojují.

3.) Poté vyzvěte několik studentů, aby představili své výsledky ostatním. Důvody, které se opakovaly, zapisujte na flipchart.

4.) Posléze pusťte studentům ukázku – **Proč sympatizují** a sledujte, jestli se odpovědi studentů a důvody uváděné odborníky v ukázce shodují.

5.) V následné debatě pokládejte studentům následující otázky:

- Jakým způsobem se podle vás mohou mladí lidé realizovat jinak než zapojením do extremistického hnutí?
- Jakým způsobem se realizujete vy?
- Co vás baví, dodává vám pocit, že někam patříte?
- Jak si vybíráte přátele?

RADY A DOPORUČENÍ:

Tato aktivita je vhodná jako závěrečná reflexe ke konci semináře, nebo pro studenty, kteří jsou s tématem již podrobněji seznámeni a jsou schopni zamyslet se nad tím, jaké jsou eventuální příčiny toho, proč mladí lidé začnou sympatizovat s některým extremistickým hnutím.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Pedagogické postupy

Nikola Mayerová, Střední odborná škola obchodu, užitého umění a designu, Plzeň

Pedagogické postupy proti neonacismu

Miroslav Mareš, Fakulta sociálních studií Masarykovy Univerzity, Brno

Pedagogové základních a středních škol a učilišť se v současnosti v ČR většinou nesetkají s neonacisty, kteří by patřili do elitních struktur hnutí. Někteří středoškoláci ve vyšších ročnících se však již zúčastňují důležitých neonacistických akcí a mohou mít relativně pevné neonacistické sebeuvědomění, na druhou stranu vzhledem k věku a životním zkušenostem jejich světonázor nemusí být nezvratně zafixován. Většina lidí v pubertálním a adolescentním věku však ještě není pevnou součástí neonacistického hnutí, často se jedná pouze o několikaměsíční záležitost.

Při pedagogickém vypořádání se s neonacisty v širším školním kolektivu je třeba osobní přístup. Je nutné zohlednit psychické předpoklady konkrétního jedince, jeho ochotu k diskusi, potřebu provokovat anebo vymezit se vůči ostatním apod. Je třeba zjistit, zda v konkrétním pedagogickém zařízení existuje semknutý širší neonacistický kolektiv (v takovém případě je třeba postupovat při řešení problému souhrnně) nebo zda impulsy pro příklon jedince k neonacismu přišly z mimoškolního prostředí. Pro utváření neonacistických part je zpravidla důležitá postava lokálního vůdce, který dokáže získat pro věc dospívající mládež. Pokud je zpochybněna jeho věrohodnost, pomůže to podkopat u mladých důvěru v neonacistické hnutí jako takové.

Při prvním kontaktu s nevyprofilovaným neonacistou ve třídě není třeba ihned používat právní hrozby. Z pedagogického hlediska je pro vypořádání se s neonacismem důležité primárně postupovat argumenty. K nim je zapotřebí znalostí, a to nejen soudobého neonacismu, ale především moderní historie a demokracie v našem prostoru. Schopnost přesvědčivě hájit demokratické hodnoty je nejdůležitější zbraní na pedagogickém poli.

Pedagogická práce

Pedagogické postupy

Mladí neonacisté se snaží argumentovat v zásadě několika naučenými frázemi a vzory. Při diskusi s nimi není třeba popírat řadu soudobých politických, sociálních a ekonomických problémů, je však třeba poukazovat na skutečnost, že neonacisté nemají reálné návrhy na jejich řešení. Je třeba odmítat etnizaci sociálních problémů, v ČR především v kontextu romské otázky. Nemá však smysl zamlčovat problémy se sociálně vyloučenými romskými komunitami. Antisemitské útoky je třeba odmítat s pomocí důkazů pozitivního vlivu židovství na dějiny lidstva. K obraně proti revizionistickým argumentům je třeba znát fakta o nacismu a holocaustu a mít k dispozici materiály, které přesvědčí žáky a studenty o historické pravdě.

Při diskusích s mladými lidmi inklinujícími k neonacismu je třeba sledovat hlavní argumentační linii. Není vhodné doplňovat kritiku neonacismu obecným „mentorováním“ o nedostatcích dnešní mládeže, např. tím, že bude neonacistické hudbě poslouchané žáky či studenty vytýkáno kromě ideového obsahu to, že je „uřvaná“ apod. Pedagog by měl mít i znalosti o současných subkulturách a životním stylu mládeže, jinak nebude považován za důvěryhodného (neměl by např. každého skinheada, včetně protirasistického „Sharp“, považovat za fašistu či označovat Rammstein za neonacistickou kapelu apod.).

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Jak pracovat se sympatizanty extremistických hnutí

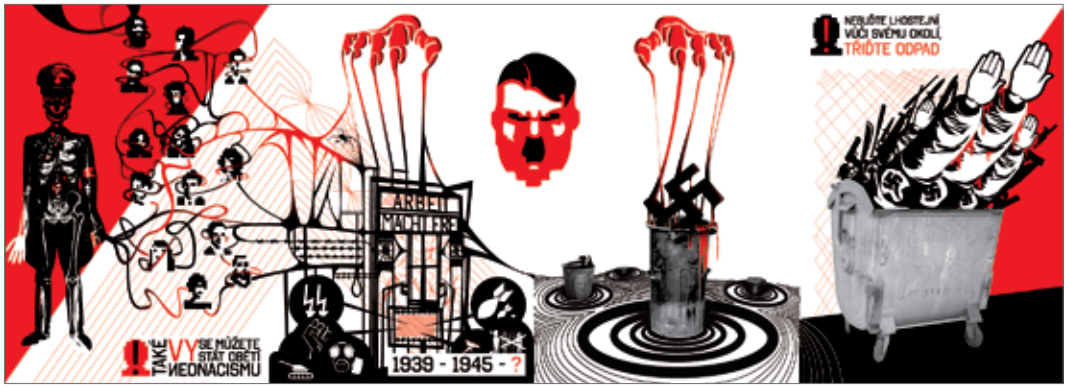

Adam Rybák, SŠUD Brno

Jak pracovat se sympatizanty extremistických hnutí

Jaroslav Holek, Asociace mediátorů ČR
Jana Skácelová, Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity

Extremismus je obvykle zařazován mezi takzvané bariérové postoje, stejně jako xenofobie nebo fanatismus. Lidé sympatizující s extremistickými ideologiemi zaujímají krajní, výstřední a radikální postoje, jejichž prostřednictvím hovoří o svých cílech a prezentují se navenek.

Dospívající žák prochází vývojovým údobím hledání sebe sama, poznává své potřeby a formuluje své zájmy, ze kterých si vytváří svůj vztah k okolnímu světu a svou pozici v něm. Při tomto hledání své vlastní identity je žák oslovován mnohými vlivy včetně myšlenek a postojů extrémistických organizací a hnutí. Kvůli jejich jednoduchosti a líbivosti mohou někteří dospívající snadno začít s podobnými myšlenkami sympatizovat. V první fázi nedochází k profilování dlouhotrvajících postojů, které by je zavedly na extrémní pozici, ale už v této situaci je důležité s těmito žáky začít systematicky pracovat.

Jako pedagog byste se v tomto případě neměl/a cítit bezmocný/á a měl/a byste být schopen/schopna kompetentně vystupovat v situacích, kdy budete konfrontován/a s postoji, s nimiž bytostně nesouhlasíte.

TECHNIKY ŘEŠENÍ KONFLIKTNÍCH SITUACÍ VE TŘÍDĚ:

Pro zvládání konfliktních situací, do kterých se můžete dostat se žákem sympatizujícím s různou formou extremismu, využijete stejné komunikační dovednosti jako při řešení jakékoliv konfliktní situace. Jde například o techniky aktivního naslouchání. Nejdůležitější je z tohoto pohledu technika objasňování a technika shrnování. Obě techniky mají za úkol otevřít dialog bez okamžitého použití vlastních argumentů.

Technika objasňování slouží k tomu, aby se pedagog ubezpečil, že argumentům, které žák uvádí na obhajobu svého postoje, dobře rozumí. Pedagog by díky této technice neměl mít pochybnosti o tom, co mu chtěl žák sdělit. Využití této techniky umožňuje pedagogovi, aby zůstal v dialogu. Umožňuje mu

zastavit vývoj konfliktní situace v jejím zárodku. Technika objasňování dává pedagogovi čas k volbě dalšího postupu a zvyšuje kontrolu pedagoga nad vývojem dialogu. Pokládejte studentovi například otázky: „Můžete mi vysvětlit váš názor?“, „Odkud jste získal tyto informace?“, „Jaké jsou vaše cíle?“, „Čeho konkrétně chcete vy osobně dosáhnout?“.

Technika shrnování má stejný účel – zabránit rozvoji konfrontační situace v jejím počátku. Využívá slovní obraty, které pedagogovi umožní zopakovat studentem prezentované názory: „Říkáte, že…“, „Rozuměl/a jsem správně, že…“.

Obě zmíněné techniky jsou jedním ze vstupních nástrojů pedagoga, pokud se dostane do konfliktní situace. Jsou odrazovým můstkem k navázání dialogu a k získání informací, díky nimž může pedagog lépe argumentovat. Pokud se dostanete do konfliktní situace se stoupencem extremistického hnutí, je důležité hned zpočátku usilovat o to, aby přistoupil na to, že s vámi povede dialog. Podmínkou úspěšného dialogu je, aby se obě strany slyšely a aby byly ochotny se slyšet. Když dialog vy nebo student ukončíte, je důležité dbát na to, aby se tak stalo ve smířlivé atmosféře a abyste nabídli možnost pokračování dialogu v budoucnosti.

JAK MŮŽE UČITEL PRACOVAT SE ŽÁKEM S KONTROVERZNÍMI NÁZORY?

Záleží na tom, k čemu žák své kontroverzní názory používá a komu jsou adresovány. Pokud tyto názory slouží k upoutání pozornosti vrstevníků ve školním kolektivu nebo ke zvýšení prestiže své osoby a jsou používány při každé vhodné příležitosti, jste jako pedagog vyzýván ke konfrontaci. Na tento specifický způsob jednání byste měli být připraveni. Nejprve je třeba, abyste se rozhodli, zda přijmete nebo odmítnete konfrontační rámec diskuse s tímto žákem. V takových případech se totiž často jedná o výzvu ke **konfrontaci na bázi provokace**. Z takové pozice lze těžko vést smysluplný dialog. Proto je odmítnutí konfrontace z vaší strany v tomto případě zcela namístě. Abyste umožnili budoucí dialog, nesmíte takového žáka okamžitě, stroze a jednoznačně odmítnout. I odmítnutí má různé podoby, které mají určitý stupeň naléhavosti.

Nejmírnější formou vyjádření nesouhlasu pedagoga s kontroverzním názorem žáka je **zopakování názoru žáka** doplněné ověřovací otázkou „Je to tak?“ a následně otevřená formulace nesouhlasu: „S tímto názorem nesouhlasím.“ Můžete však použít i další asertivní dovednosti a stupňovat nesouhlas: „S tímto názorem nesouhlasím“ a případné zopakování : „S tímto názorem rozhodně nesouhlasím“. Tímto způsobem můžete odmítnout podílet se na konfrontační formě dialogu. Zároveň je však důležité udržet kontrolu nad dialogem a položit základ k jeho smysluplnosti. Musíte se snažit udržet **iniciativu**. Například takto: „Naše názory na … se rozcházejí. Chci se dozvědět více o Tvém/Vašem názoru na … a chci, abys i Ty/Vy znal můj názor. Chci, abychom se dohodli na určitých pravidlech, která v průběhu naší diskuse budou platit: navrhuji první pravidlo – neskákat si do řeči, druhé pravidlo – pokud jeden či druhý nebudeme s něčím souhlasit, uděláme si poznámku na svůj list papíru…“ atd.

Proto, aby dialog nesklouzl do chaosu, je důležité **stanovit si pravidla pro jeho průběh**. Během diskuse s žákem je proto dobré **vytyčit si body shody a neshody**, pojmenovat je a podat návrh k pokračování diskuse k bodům neshody v jiném domluveném čase. Z uvedeného vyplývá, že proto, aby byl váš dialog se studentem s kontroverzními názory efektivní, měli byste **přerámcovat stávající konfrontační styl diskuse v konstruktivní.**

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Jak pracovat se sympatizanty extremistických hnutí

Razantnější, ale žáka respektující podoba odmítnutí kontroverzního postoje se skrývá pod slovy: **zneklidňuje mne, když ..., protože, … potřebuji ....** V praxi tento přístup může vypadat takto: „Zneklidňuje mne, když poslouchám Tvůj názor, protože s ním nemohu souhlasit a potřebuji, abychom si rozdílnosti v názorech vyjasnili." Takto se jednoznačně distancujete od kontroverzního názoru žáka, ale zároveň nabízíte pokračování dialogu, který budete kontrolovat.

Dalším způsobem, jak se vyrovnat s žákem s kontroverzními názory, je **osobní rozhovor**. Ten můžete navázat například v průběhu přestávky. Cílem takového rozhovoru by mělo být **zjištění motivů jeho chování a upozornění na možné důsledky**.

Přitom všem je důležité si uvědomit, že i dialog a racionální argumenty mají své meze. Naše postoje mají kromě racionální složky důležitou emotivní složku, která bývá v našem kulturním prostoru podceňována. Často je vnímána jako něco méněcenného vzhledem k racionální stránce naší osobnosti. **Emoce je nutné kultivovat a pracovat s nimi.** Potřebujeme rozvíjet pozitivní emoce jako soucit, empatii a vyrovnávat se s emocemi negativními – hněvem, strachem, nenávistí. Zde můžeme využívat možností zážitkové pedagogiky, samozřejmě přiměřeně danému tématu.

Při práci se žáky a studenty s kontroverzními názory můžeme využít blízkých historických témat jako je výuka o holocaustu, kde je jasná souvislost s ústředním problémem extremistického zaměření jedince. Vhodný je zážitek z návštěvy Terezína, Osvětimi, využití práce s deníky a vzpomínkami, upozornění na souvislost neonacismu právě s holocaustem. Četba knih, např. *Klid je síla, řekl tatínek* Zdeňky Fantlové i v nižších ročnících má velký emocionální náboj a velký vliv na žáky. Projektů s tímto zaměřením je dobré využít.

Důležité je však uvědomění si širšího kontextu. Postoje jedince mohou vyplývat z neutěšené situace v rodině, z problému s citovým vyrovnáváním se s průběhem dospívání, z problémů s vlastním sebepojetím nebo s hledáním autority. Nabízí se tedy celá řada témat, kde máme možnost pracovat s rozvíjením pozitivních postojů a kde hned „okatě" nenarážíme na ústřední problém nebo spíše jeho manifestaci. Při sledování širšího komplexu témat máme také možnost lépe pochopit motivy žákovy orientace. Důležité je hledat „místa", kde je žák přístupný dialogu nebo jiné formě oslovení. Opět je důležité vědomí dlouhodobosti celého procesu.

NA CO SI DÁVAT POZOR PŘI VEDENÍ DISKUSE S ŽÁKEM S KONTROVERZNÍMI NÁZORY?

Každá diskuse se odvíjí od oboustranné dohody o ochotě k diskusi. Ochota žáka diskutovat s vámi by měla být tím pravděpodobnější, čím lépe se vám podaří **eliminovat pokus o konfrontační či provokační charakter diskuse**. Důležitou fází je stanovení pravidel, za kterých se bude diskutovat. Těmi základními mohou být tato: nebudeme si vzájemně skákat do řeči, sporné body budeme zapisovat na papír a vrátíme se k nim později (viz výše), domluvíme si podmínky pro vstup dalších osob do diskuse a zda vůbec chceme, aby se do ní zapojoval někdo další, případně budeme mít během diskuse vypnuté mobily…

Diskuse se žákem zastávajícím kontroverzní extremistické názory je velmi těžká a nelze předpokládat, že jeho veřejně deklarovaný negativní názor přejde plynule v názor pozitivní. Značným problémem se může stát **vaše nejistota** – pokud nebudete pevní v postoji vůči názorům, se kterými nesouhlasíte. Vaše nejistota a neukotvenost mohou snadno vést k odmítnutí diskuse.

Dávejte si také **pozor na totální odmítání žákova názoru bez možnosti dalšího vysvětlení**. Tento postup vás sice postaví na srozumitelnou stranu, ale odebere vám možnost názory žáka korigovat. To může žák vnímat jako své vítězství, vítězství svého názoru, svého postoje a podporu své pozice v očích vrstevníků školní skupiny. Proto by z vašich úst měla vždy zaznívat nabídka ke konstruktivní diskusi.

Vždy je nutné odlišit žáka od jeho názoru – neodmítáme žáka, ale jeho postoj nebo názor. Zde je nutné dávat pozor na komunikaci a slovní označení – ne nepřijatelní lidé, ale lidé s názory, které nemůžeme přijmout.

Další nebezpečí může nastat, pokud se k žákovi s extremistickými názory budete od začátku diskuse **vymezovat silně negativně**. Extremismus může být založen na logicky analyzovatelných a možná i legitimních zájmech žáka. Proto byste měli usilovat spíše o to, objasnit si co nejúplněji pozici žáka a zájmy, které jej k této pozici vedou.

NEBEZPEČÍ V KOMUNIKACI

Velmi nebezpečná je **pasivita pedagoga**, projevující se tím, že se rozhodnete extremistické názory žáka přehlížet. Zaujetí pasivního postoje s vnitřním odůvodněním, aby byl klid, vede zpravidla k tomu, že dříve nebo později dojde k masivní konfrontaci a v jejím průběhu ke zkratovým reakcím, ať z té či oné strany konfliktu.

Sporné je i **delegování opatření na vyšší autoritu**. Ve školním prostředí by se jednalo nejčastěji o ředitele nebo o některého z ráznějších kolegů, po kterém byste požadovali, aby žáka s extremistickými názory „usměrnil". Jako pedagog si tímto krokem autoritu ve školní skupině neupevníte a navíc nebudete do budoucna připraveni na řešení podobných situací.

Ostatní pedagogy je ale třeba o problému informovat a pokud jsou otevření spolupráci, hledat i společnou cestu k řešení problému. Pokud se problém žáků s extremistickými názory vyskytl, je dobré, když existuje celoškolní strategie při práci s tímto problémem. Začátkem může být projekt, zážitkové semináře pro žáky, návštěva Terezína a dalších míst.

Neúčinné je také **použití právních prostředků**. Ty mohou být vnímány jako dostatečný nástroj ke změně nežádoucího smýšlení žáka. Obsahují však donucovací, represivní prvky, které mohou být žákem vnímány jako neslučitelné s dialogem a jeho právem na svobodu vyjádření svých názorů.

Z uvedeného plyne, že nejdůležitějším předpokladem práce s žákem s extremistickými názory je dialog. Při tomto dialogu byste se měli snažit být kompetentní v hodnocení vyvíjející se situace, v jejím zvládání a v předjímání důsledků a být ukotvený v osobní argumentační pohotovosti a v respektu k právu žáka na vlastní názor, byť nesprávný. Není dobré očekávat, že větší účinnost než dialog by mohly mít nějaké jiné jednodušší postupy. Jedná se přeci o výchovu, která je trpělivým a cílevědomým působením na žáka, byť se jeho názory vymykají našemu očekávání. Jednoduché způsoby rychlejších změn u žáka a jeho kontroverzních názorů neexistují. Existuje jen dialog, ve kterém má pedagog oproti žákovi na své straně zralý světonázor a své komunikační a argumentační dovednosti. A konečně, každý pedagog by měl mít jistotu, že dialog nebo trialog je z jeho strany kontrolovatelný, má svůj počátek, svoji dynamiku a svůj závěr.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Jak pracovat se sympatizanty extremistických hnutí

JAK OTEVŘÍT DISKUSI NA TÉMA EXTREMISMU, XENOFOBIE A INTOLERANCE?

Nejvhodnější chvílí pro otevření tématu extremismu ve třídě je doba, kdy se touto otázkou intenzivně zabývají média, nebo při příležitosti výročí historických událostí (Osvobození Osvětimi – 27. ledna 1945, Křišťálová noc – 9./10. listopadu 1938, Mnichovská smlouva – 29. září 1938, přijetí norimberských zákonů – 15. září 1935).

Vhodnou příležitostí k otevření dialogu o problematice pravicového extremismu může být i chvíle, kdy se ve třídě objeví žák zastávající extrémistické, xenofobní nebo intoleranci se blížící postoje.

Velmi důležitá je fáze přípravy na takovou diskuzi. Vaše příprava musí být jednak konkrétní a jednak dostatečně transparentní v širších souvislostech. Pokud se rozhodnete zapojit do diskuse celou třídu, může vám to přinést řadu zajímavých zjištění. Můžete se například zorientovat v tom, co je skutečně pro školní kolektiv v tématu nosné a co méně naléhavé. Otázky a odpovědi i v tak obtížných tématech nejsou vždy jednoznačné a některé z nich si zasluhují zvláštní pozornost.

Můžete se setkat:

- S tím, že žáci používají hesel nebo symbolů, které se váží k neonacistickému či nacionalistickému hnutí bez znalosti konkrétního významu daných hesel a bez porozumění tématu. Je dobré si nechat od žáků konkrétní symboly vysvětlit spolu s důvody jejich užití. Následně sami informovat o těchto symbolech a upozornit na souvislost s uctíváním hnutí, které mělo za následek zločiny proti lidskosti, a nechat působit sílu těchto argumentů. Můžete přinést materiály a připravit práce ve skupinách, aby konkrétní význam zjistili žáci sami. V dalších hodinách v podobných tématech zjišťovat citlivě, bez zdůrazňování a připomínání minulé situace, stav postojů a názorů žáka. (V dnešní době je časté, že žáci používají různé symboly a neznají jejich konkrétní význam - o tomto problému je třeba s žáky mluvit a upozornit na nebezpečí této situace a možnost zneužití).
- S přímými rasistickými nebo jinak nežádoucně orientovanými názory žáka, které jsou opřeny jen o pár slabých argumentů nebo vyjadřují pouze nenávistný a odmítavý postoj typu – „cizinci mi prostě vadí“, „nemají tu co dělat“ a ještě agresivnější výroky. Právě v tomto případě žáci často přímo odmítají jakékoliv racionální argumenty. Je nutné se o dialog sice pokoušet, ale právě zde jen racionální argumentace a rozhovor nestačí. Zde je dobré pracovat se zážitkem. Také je vhodné citlivě zařadit témata lidských práv, jejich porušování, pracovat s příběhy konkrétních lidí. Diskuse s lidmi, kteří jsou pro studenty zajímaví a které přijímají, jež prošli nějakou náročnou situací, odmítáním v zahraničí apod. I zde je třeba být připraven na různé možnosti, včetně toho, že žák stále deklaruje nezměněný stav svého postoje. Je nutné si uvědomit, že i přiznání změny postoje vyžaduje určitou osobnostní zralost.

Učitel by měl vždy velmi citlivě sledovat celkovou situaci v celém kolektivu třídy. Pokud je ve třídě jeden žák s kontroverzními názory, je dobré využívat argumentačního a emocionálního potenciálu třídy. Vy sami pak řídíte diskusi a necháte zaznívat různé názory. Není však dobré přímo postavit jednoho žáka proti celé skupině. Důležitá je také reflexe každé aktivity.

Kromě sdělení ve třídě je možné pracovat s názory žáka v psané podobě. Při psaní musí žák lépe formulovat své názory, má více času a musí zvolené téma více promýšlet. Na psaný projev můžete reagovat opět písemně nebo máte v ruce konkrétní podklad pro osobní rozhovor.

Pedagogická práce

Jak pracovat se sympatizanty extremistických hnutí

Pokud žák **dlouhodobě používá** rasistické, extremistické a jiné výroky, které jsou v rozporu s naším právním řádem, je třeba i na tuto skutečnost výrazně upozornit. Např. „Vaše výroky jsou v rozporu s listinou základních práv a svobod (se kterou jsme pracovali) a jsou trestně postižitelné."

Jsou situace, kdy dialog neplní svůj účel. Učitel nemůže nechat jednoho žáka svým chováním rozložit třídu nebo nechat žáky pokřikovat ve škole rasistická hesla. Žáci musí vědět, že určité věci je nutné postihnout, ne tolerovat nebo diskutovat.

Pokud potřebujete ve třídě otevřít téma s problematikou extremismu, xenofobie nebo intolerance, můžete využít následující techniky:

Brainstorming

Na úvod je vhodná technika brainstormingu, kdy určíme nosné téma a zapisujeme k němu všechny myšlenky navrhované žáky na připravené, všem viditelné archy papíru. Jako vedoucí brainstormingu byste si měli být vědomi nutnosti dodržování několika zásad:

- čím více výroků, tím lépe;
- žádný výrok není kritizován ani hodnocen,
- každý výrok je veřejně zapsán na flipchartový papír,
- jsou zapisovány i modifikace výroků již řečených nebo zapsaných,
- je vhodné podporovat okamžité výroky,
- je možné zápisovat výroky i s chybami.

Proces brainstormingu sestává ze sbírání výroků, z výběru výroků, se kterými budeme dále pracovat, ze stanovení kritérií, podle kterých budeme tyto výroky zkoumat, a ze zkoumání výroků dle těchto kritérií. A zde v poslední části se nachází prostor pro týmovou práci žáků a studentů k tvorbě výstupů a formulace finálních myšlenek, které jednotlivé kategorie výroků po zpracování obsahují.

Swot analýza

Jinou metodou je Swot analýza – tedy myšlenkové zastavení se nad tématem z hlediska jeho silných stránek, slabých stránek, jeho rizik a nebezpečí a jeho příležitostí. Zpracování jednotlivých kategorií je rovněž úkolem týmů z řad žáků či studentů a jeho cílem je tvorba závěrečného komuniké k tématu.

Myšlenkové mapy

Pro záměrné otevření náročných témat je rovněž použitelná metoda myšlenkových map. Napište doprostřed flipchartu určitý pojem, například extremismus a nechejte studenty doplňovat další charakteristiky, které jsou s ním spojené. Napojujte přitom k původnímu termínu další a další vlákna a hledejte mezi nimi vzájemné souvislosti. Obdobu může tvořit i „koláč" extremismu, případně xenofobie, intolerance – z jakých částí je složen, včetně jejich pojmenování.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Pedagogická práce

Jak pracovat se sympatizanty extremistických hnutí

JAK SPOLUPRACOVAT S RODIČI PROBLÉMOVÉHO ŽÁKA S EXTREMISTICKÝMI NÁZORY?

Pro rodiče i pedagoga se při řešení takového problému jedná o významnou otázku. Motiv k tomu, aby pedagog i rodiče usilovali o vzájemnou pomoc a podporu, je tak velmi silný. Ovšem silný bývá i motiv rodičů bránit své dítě a proti němu stojící motiv pedagoga docílit změny u žáka. Podstatné je, aby obě strany, rodiče i pedagog, měly zájem na změně. Rodič by vámi neměl být v žádném případě obviňován z toho, že za názory svého dítěte může výhradně on sám. Oproti tomu vy jako pedagog byste neměli připustit, že za názory žáka může jen a pouze prostředí školy, vliv vrstevníků či případně dalších osob se školou spojených. Na úvod je tedy důležité si ujasnit, jak vidí situaci rodiče a jak vy.

V případě, že rodiče jsou ochotní spolupracovat, cílem vašeho rozhovoru by měla být dohoda o tom, co jedna či druhá strana podnikne, aby se kontroverzní názory žáka staly tématem, o kterém mohou rodiče i vy se žákem bezpečně hovořit. Dohoda by měla obsahovat, co je v moci jedné či druhé strany a co do kdy jedna či druhá strana udělají a jakým způsobem se budou navzájem informovat o výsledku. Úspěšná spolupráce s rodiči tkví v navázání vztahu s rodiči, ve kterém se nebudou cítit ohroženi, a v udržení jejich motivace pro to, aby se něco změnilo.

KDE HLEDAT DALŠÍ POMOC PŘI ŘEŠENÍ PROBLÉMU ŽÁKA S EXTRÉMISTICKÝMI POSTOJI?

V České republice nejsou k dispozici intervenční specializovaná pracoviště pro řešení problematiky extremismu, xenofobie a intolerance mezi dítětem a rodičem či žákem a pedagogem. Dosud neexistuje ani propracovanější metodika, jak pracovat s žákem inklinujícím k extremistickým názorům. Svůj postup tak můžete konzultovat s kolegy v rámci supervizního setkání, můžete si sami začít získávat informace o podstatě toho či onoho extremistického hnutí, orientovat se ve filozofii, kterou to či ono hnutí vyznává, můžete konzultovat problém s pracovníky pedagogicko-psychologické poradny. O pomoc můžete požádat i odborníky – mediátory, kteří se profesionálně zabývají interetnickou mediací. Uvedení odborníci a uvedená pracoviště se s extremismem, xenofobií a intolerancí v různé podobě a různých souvislostech setkávají, ale jednoznačný recept k eliminaci těchto jevů v okamžiku, kdy se plně projeví, nemají. Další informace o činnosti a ideologii různých extremistických skupin můžete načerpat na seminářích pořádaných různými neziskovými organizacemi (Člověk v tísni, Multikulturní centrum, Židovské muzeum v Praze, atp.).

Přílohy

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Přehled neonacistických aktivit za leden - říjen 2008

Akce extrémní pravice v roce 2008:

DEMONSTRACE:

Datum	Místo	Akce	Účast - počty	Účast – organizace
16.2. 2008	Praha	Shromáždění na podporu Srbska proti nezávislosti Kosova	200 účastníků	Autonomní nacionalisté střední Čechy, Dělnická strana, Slovenská pospolitost
1.3. 2008	Plzeň	pochod kolem synagogy	200 účastníků	Národní odpor
14.3.2008	Nitra	demonstrace proti drogám	120 účastníků	Národní odpor
15.3.2008	Praha	demonstrace za Kosovo	40 účastníků	Dělnická strana
15.3.2008	Praha	protest proti jakékoli okupaci České republiky, připomenutí nacistické okupace naší vlasti	20 účastníků	Národní Strana
15.3.2008	Praha	demonstrace proti radaru pořádaná iniciativou Ne základnám	40 účastníků	Národní odpor
8.4.2008	Praha	demonstrace s názvem „Den boje proti cikánské kriminalitě“	20 účastníků	Národní strana
1.5.2008	Praha	demonstrace u příležitosti Dne boje proti neomarxismu a bolševismu		Národní strana
1.5.2008	Praha	prvomájová demonstrace		Dělnická strana, Národní odpor, Národní korporativisté, Resistence Woman Unity, Slovenská pospolitost, Slovenský Národní odpor
14.5.2008	Praha	spontánní demonstrace k 60. výročí okupace Palestiny před izraelskou ambasádou		Národní odpor
30.5.2008	Karlovy Vary, Drahovice	spanilá jízda Národní gardy		Národní strana
15.6.2008	Děčín	pochod proti toleranci a dekriminalizaci drog	200 účastníků	Autonomní nacionalisté Sever, Národní odpor, Dělnická strana
28.6.2008	Brno	demonstrace – Brno Queer parade	150 účastníků	Národní odpor
26.7.2008	Svitavy	demonstrace za propuštění Vlastimila Pechance	200 účastníků	Národní odpor
1.8.2008	Třebíč	protest proti „Týdnu židovské kultury v Holešově“	40 účastníků	Národní odpor
16.8. 2008	Hradec Králové	neohlášený pochod městem	350 účastníků	Dělnická strana
28.9. 2008	Kladno	demonstrace – Den české státnosti, výročí úmrtí svatého Václava	300 účastníků	Dělnická strana, Autonomní nacionalisté
4.10. 2008	Litvínov	monitoring ochranných sborů	10 účastníků	Dělnická strana

Přílohy

Přehled neonacistických aktivit za leden - říjen 2008

18.10. 2008	Litvínov	protestní shromáždění proti cikánskému teroru		Dělnická strana, Národní odpor
28.10. 2008	Praha	den národní jednoty	200 účastníků	Dělnická strana

PŘEDVOLEBNÍ MÍTINKY:

Datum	Místo	Akce	Účast - počty	Účast – organizace
20.9. 2008	Kadaň, Chomutov, Most, Litvínov	předvolební míting		Dělnická strana
24.9. 2008	Ostrava	předvolební mítink		Národní strana
4.10. 2008	Opava, Ostrava, Havířov	předvolební mítink		Dělnická strana
5.10. 2008	Olomouc, Brno	předvolební mítink		Dělnická strana

PIETNÍ SETKÁNÍ:

Datum	Místo	Akce	Účast - počty	Účast – organizace
9.2.2008	Krnov	Vzpomínkový pochod s loučemi, připomenutí smrti dvou krnovských ultrapravicových radikálů Aleše Marečka a Davida Friedela	100 účastníků	
3.3.2008	Praha	pietní setkání u příležitosti výročí úmrtí Františka Ladislava Riegra		Národní strana
29.3.2008	Jihlava	uctění památky padlých evropských hrdinů	150 účastníků	Národní odpor
15.4.2008	Praha	uctění úmrtí generála Radola Gajdy		Klub generála Gajdy (Národní čest), Vlastenecká fronta
9.5.2008	Brno	pietní akt za zemřelého kamaráda Sumce		Národní odpor Brno, nazihooligans, JKG
17.5.2008	Litvínov	pochod městem, vzpomínková akce za zesnulého kamaráda Miloše Reha	200 účastníků	Národní odpor
6.7.2008	Trocnov, Husinec	spanilá jízda Národní gardy do slavných míst naší vlasti		Národní strana
16.7.2008	Hudlice	setkání u příležitosti narození Josefa Jungmanna		Národní strana
27.10. 2008	Rakovník	pietní akt za Jana Stričku		různá neonacistická uskupení

KONCERTY:

Datum	Místo	Akce	Účast - počty	Účast – kapely
1.3.2008	u Trutnova	koncert neonacistické kapely Vlajka		Vlajka
15.3.2008	Praha	festival Prague Funeral II		Sekhmet
21.3.2008	Itálie	festival italské organizace U.S.G.I. - V.F.S.		

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Přehled neonacistických aktivit za leden - říjen 2008

28.3.2008	Trutnov	koncert		
29.3.2008	Jihlava	reprodukovaná hudební produkce		
19.4.2008	Olomouc	oslava narozenin	20 účastníků	
19.4.2008	Plzeň	reprodukovaná hudební produkce		
19.4.2008	Ostrava	koncert		Silesian Divison a Adler
19.4.2008	okolí Prahy	koncert		kapely nezjištěny
26.4.2008	Vysočina	koncert		Devils Guard, Uličníci 88 a L&M Cover Band
23.5.2008	Náchodsko	koncert		Empie Falls (USA), Last Pride (D), Before the War (SVK), projekt Vandal (SVK)
30.5.2008	Kolín			nezjištěny
19.7.2008	Itálie	Veneto summer fest 2008		Veneto fronte skinheads /VFS/ (I), Preserve White Aryans /PWA/ (Estonsko), Krátký proces (SVK), Kraftschlag (D), Civil Disorder (D), Hate for breakfast (I) Ultimatum a Still burnin´youth (I)
2.8.2008	Ochoz u Brna		400 účastníků	Saga (SWE), Verszerzodes (HU), Terion (CZ), Atria (SK), Moravská Zima (CZ), Asgard (CZ), Spasm (CZ) a Špeciálny hosť(D)

NAPADENÍ, ÚTOKY:

Datum	Místo	Napadení, útok
1.1.2008	Krupina (Slovensko)	Čeští pravicoví extrémisté napadli na Slovensku na Silvestra Romy
18.1.2008	Příbram	20letý mladík do oblasti třísel a zad o dva roky mladšího antifašistického skinheada Jana Kučeru
19.1.2008	Praha, Soutice	akce militantních neonacistů z řad Anti-Antifa v Praze před Subculture festem, kde napadla skupinka osob několik přicházejících účastníků na koncert. Došlo k útoku na koncertě alternativní mládeže v Souticích na pomezí Vlašimska a Havlíčkobrodska.
26.1.2008	Příbram, Kladno	napadení lidí v Příbrami a antifašistického koncertu na Kladně
16.7.2008	Vilémov	Reportérovi Deníku Romanu Martínkovi, který často píše o extrémní pravici, někdo polil neznámou hořlavou látkou a zapálil je.
10.5.2008	Strakonice	Slovenský mladík z Piešťan (19), v ultrapravicových kruzích přezdívaný Vrána ve dvě hodiny ráno bodl zezadu do krku dvaadvacetiletého Jakuba, který se snažil diskutovat se dvěma neonacisty skandujícími hesla Sieg Heil a Juden Mord a připomínal jim hrůznou existenci koncentračních táborů.

Přílohy

Přehled neonacistických aktivit za leden - říjen 2008

ZAHRANIČNÍ AKCE:

Datum	Místo	Akce	Účast - počty	Účast – organizace
9.2.2008	Budapešt (Maďarsko)	Den cti - setkání Blood and honour divizí z celé Evropy k uctění vojáků wehrmachtu a jednotek SS	30 účastníků	
16.2.2008	Drážďany (Německo)	Pietní průvod německých neonacistů k vybombardování Drážďan	80 účastníků	
21.6.2008	Drážďany (Německo)	festival Sachsentag	15 účastníků	Národní odpor
6. 9.2008	Dortmund (Německo)	Demonstrace militantní neonacistické scény; projev za českou scénu Patrik Vondrák		Dělnická strana, Národní odpor, Svobodný odpor, Autonomní media
13. 9.2008	Altenburg (Německo)	Fest der Völker / Festival národů; projev Tomáš Vandas		Dělnická strana

Přehled byl sestaven na základě materiálů shromážděných organizací Tolerance a občanská společnost, o. s. v rámci projektu Monitoring.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Shromažďovací zákon

Zákon o právu shromažďovacím

Citace pův. předpisu: 84/1990 Sb. Částka: 19/1990 Sb.
Datum přijetí: 27. března 1990 Rozeslána dne: 29. března 1990
Datum účinnosti: 29. března 1990
Změny a doplňky předpisu:
zákonem 175/1990 Sb. 1. července 1990
zákonem 259/2002 Sb. 1. července 2002
zákonem 151/2002 Sb. 1. ledna 2003

ZÁKON o právu shromažďovacím

Federální shromáždění Československé socialistické republiky se usneslo na tomto zákoně:

Úvodní ustanovení
§ 1
(1) Občané mají právo pokojně se shromažďovat.
(2) Výkon tohoto práva slouží občanům k využívání svobody projevu a dalších ústavních práv a svobod, k výměně informací a názorů a k účasti na řešení veřejných a jiných společných záležitostí vyjádřením postojů a stanovisek.
(3) Za shromáždění ve smyslu tohoto zákona se považují též pouliční průvody a manifestace.
(4) Ke shromáždění není třeba předchozího povolení státního orgánu.
(5) Jsou zakázána shromáždění v okruhu 100 m od budov zákonodárných sborů nebo od míst, kde tyto sbory jednají.

§ 2
Za shromáždění ve smyslu tohoto zákona se nepovažují:
a)
shromáždění osob související s činností státních orgánů upravená jinými právními předpisy;
b)
shromáždění související s poskytováním služeb;
c)
jiná shromáždění nesloužící účelu uvedenému v § 1 odst. 2.

§ 2a
Působnost ve věcech práva shromažďovacího v přenesené působnosti vykonává
a)
obecní úřad, v jehož územním obvodu se má shromáždění konat,
b)
pověřený obecní úřad, přesahuje-li místo konání shromáždění územní obvod obecního úřadu,
c)
krajský úřad, pokud místo konání shromáždění přesahuje správní obvod pověřeného obecního úřadu,
d)
Ministerstvo vnitra, pokud místo konání shromáždění přesahuje hranice kraje
(dále jen „úřad“).

Svolání shromáždění
§ 3
Shromáždění může svolat občan starší 18 nebo právnická osoba se sídlem na území České republiky, anebo skupina osob (dále jen „svolavatel“).
§ 4
(1) Shromáždění musí být oznamována úřadu s výjimkou:

a)
shromáždění pořádaných právnickými osobami přístupných jen jejich členům či pracovníkům a jmenovitě pozvaným hostům;
b)
shromáždění pořádaných církvemi nebo náboženskými společnostmi v kostele nebo v jiné modlitebně, procesí, poutí a jiných průvodů a shromáždění sloužících k projevům náboženského vyznání;
c)
shromáždění konaných v obydlích občanů;
d)
shromáždění jmenovitě pozvaných osob v uzavřených prostorách.

(2) Na shromáždění, které podléhá oznamovací povinnosti, může úřad vyslat svého zástupce, jemuž je svolavatel povinen vytvořit podmínky pro řádné plnění jeho úkolů, zejména mu umožnit sledování průběhu shromáždění a provedení úkonů nezbytných k případnému rozpuštění shromáždění.
(3) Rada obce může ve svém územním obvodu nařízením určit místa, kde lze konat shromáždění k účelu uvedenému v § 1 odst. 2 bez oznámení. Přitom může stanovit dobu, v níž se taková shromáždění konat nesmějí.

§ 5
(1) Svolavatel je povinen shromáždění písemně oznámit úřadu tak, aby úřad oznámení obdržel alespoň 5 dnů předem. Úřad může v odůvodněných případech přijmout oznámení i v kratší lhůtě. Za právnickou osobu předloží oznámení ten, kdo je v této věci zmocněn jednat jejím jménem. Oznámení může být předloženo též osobně v pracovní den v době mezi osmou a patnáctou hodinou. Úřad vytvoří podmínky, aby oznámení mohla být řádně přijímána.
(2) K oznámení, které svolavatel podá dříve než 6 měsíců přede dnem konání shromáždění, se nepřihlíží.
(3) V oznámení musí svolavatel uvést:
a)
účel shromáždění, den a místo jeho konání a dobu zahájení; jde-li o shromáždění na veřejném prostranství, též předpokládanou dobu jeho ukončení;
b)
předpokládaný počet účastníků shromáždění;
c)
opatření, která provede, aby se shromáždění konalo v souladu se zákonem, zejména potřebný počet pořadatelů starších 18 let, které k organizaci shromáždění určí, a způsob jejich označení;
d)
má-li jít o pouliční průvod, výchozí místo, cestu a místo ukončení;
e)
jméno, příjmení a trvalý pobyt svolavatele, u právnické osoby její název a sídlo a jméno, příjmení a trvalý pobyt toho, kdo je zmocněn v této věci jednat jejím jménem;
f)
jméno, příjmení a trvalý pobyt toho, kdo je zmocněn jednat v zastoupení svolavatele.
(4) Má-li se shromáždění konat pod širým nebem mimo veřejná prostranství, je svolavatel povinen k oznámení přiložit souhlas toho, kdo je vlastníkem, případně uživatelem pozemku.
(5) Je-li oznámení předloženo osobně, úřad to svolavateli písemně potvrdí s uvedením dne a hodiny, kdy byla oznamovací povinnost splněna.
(6) Neuvede-li svolavatel údaje podle odstavce 2 a odstavce 3 anebo jsou-li uvedené údaje neúplné nebo nepřesné, úřad na to svolavatele při osobním předložení oznámení upozorní s tím, že nebudou-li tyto vady odstraněny, nepůjde o platné oznámení. Svolavatel je oprávněn na místě oznámení potřebným způsobem doplnit nebo upravit. Bylo-li oznámení předloženo jiným způsobem, úřad svolavatele na vady neprodleně písemně upozorní. Povinnost svolavatele podle odstavce 1 je splněna, jestliže vady oznámení byly odstraněny ve lhůtě tam uvedené.

§ 6
Oprávnění a povinnosti svolavatele
(1) Svolavatel je oprávněn činit všechna opatření ke svolání shromáždění. Zejména je oprávněn v souladu s oznámeným účelem shromáždění osobně či písemně nebo jinak zvát k účasti na něm. Svolavatel má též

právo, aby pozvání na shromáždění bylo ve vhodném čase vyhlášeno místním rozhlasem. Úřad podle možností a okolností poskytuje svolavateli pomoc.
(2) Oprávnění svolavatele podle odstavce 1 zaniká, nebyla-li platně splněna oznamovací povinnost podle § 5 nebo bylo-li shromáždění zakázáno.
(3) Je-li důvodná obava, že shromáždění bude rušeno, může svolavatel požádat úřad nebo příslušný útvar Policie České republiky, aby shromáždění byla poskytnuta ochrana.
(4) Svolavatel vydává přímo nebo s pomocí pořadatelů účastníkům pokyny k zajištění řádného průběhu shromáždění.
(5) Svolavatel je povinen
a)
poskytnout úřadu na jeho žádost součinnost nezbytnou k zajištění řádného průběhu shromáždění a splnit povinnosti stanovené zvláštními právními předpisy;
b)
zajistit potřebný počet způsobilých pořadatelů starších 18 let;
c)
řídit průběh shromáždění tak, aby se podstatně neodchylovalo od účelu shromáždění uvedeného v oznámení;
d)
dávat závazné pokyny pořadatelům;
e)
dbát o pokojný průběh shromáždění a činit opatření, aby nebyl narušován;
f)
shromáždění ukončit.
(6) Nepodaří-li se svolavateli při narušení pokojného průběhu shromáždění zjednat nápravu, požádá bez zbytečného odkladu o potřebnou pomoc úřad nebo příslušný útvar Policie České republiky a vlastními prostředky vyzve účastníky k obnovení pokojného průběhu shromáždění. Může tak učinit též, jestliže se účastníci po ukončení shromáždění pokojně nerozejdou.
(7) Vzejde-li ze shromáždění petice, postupuje se podle zvláštních předpisů.1)
(8) Ustanovení předchozích odstavců se přiměřeně vztahují i na shromáždění, která podle § 4 nemusí být oznamována.

§ 7
Povinnosti účastníků shromáždění
(1) Účastníci shromáždění jsou povinni dbát pokynů svolavatele a pořadatelů podle § 6 a zdržet se všeho, co by narušilo řádný a pokojný průběh shromáždění.
(2) Po ukončení shromáždění jsou jeho účastníci povinni se pokojně rozejít. Je-li shromáždění rozpuštěno, jsou povinni neprodleně opustit místo shromáždění. V rozchodu jim nesmí být žádným způsobem bráněno.
(3) Účastníci shromáždění nesmějí mít u sebe střelné zbraně nebo výbušniny. Rovněž nesmějí mít u sebe jiné předměty, jimiž lze ublížit na zdraví, lze-li z okolností nebo z chování účastníků usuzovat, že mají být užity k násilí nebo pohrůžce násilím.
(4) Účastníci shromáždění nesmějí mít obličej zakrytý způsobem ztěžujícím nebo znemožňujícím jejich identifikaci, je-li proti shromáždění prováděn zákrok útvaru Policie České republiky.

Působnost úřadu
§ 8
Úřad může s ohledem na místní podmínky nebo na veřejný pořádek navrhnout svolavateli, aby se shromáždění konalo na jiném místě nebo v jinou dobu.

§ 9
Úřad může svolavateli uložit, aby shromáždění konané ve večerních hodinách bylo ukončeno tak, aby nedošlo k nepřiměřenému rušení nočního klidu.

§ 10
(1) Úřad, jemuž bylo shromáždění oznámeno, je zakáže, jestliže by oznámený účel shromáždění směřoval k výzvě:
a)

popírat nebo omezovat osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů:
b)
dopouštět se násilí nebo hrubé neslušnosti;
c)
jinak porušovat ústavu a zákony.
(2) Úřad shromáždění zakáže též tehdy, jestliže
a)
se má konat na místě, kde by účastníkům hrozilo závažné nebezpečí pro jejich zdraví,
b)
na stejném místě a ve stejnou dobu se má podle dříve doručeného oznámení konat jiné shromáždění a mezi svolavateli nedošlo k dohodě o úpravě doby jeho konání; nelze-li určit, které oznámení bylo doručeno dříve, rozhodne se za účasti zástupců svolavatelů losováním.
(3) Úřad může shromáždění zakázat, má-li být konáno v místě, kde by nutné omezení dopravy a zásobování bylo v závažném rozporu se zájmem obyvatelstva, lze-li bez nepřiměřených obtíží konat shromáždění jinde, aniž by se tím zmařil oznámený účel shromáždění.
(4) Úřad nemůže shromáždění zakázat z důvodů uvedených v odstavcích 2 a 3, jestliže svolavatel přijal návrh úřadu podle § 8.

§ 11
(1) O zákazu shromáždění (§ 10) nebo době jeho ukončení (9) rozhodne úřad bezodkladně, nejpozději však do tří dnů od okamžiku, kdy obdržel platné oznámení.
(2) Úřad písemné vyhotovení rozhodnutí vyvěsí na své úřední desce a rozhodnutí vyhlásí místním rozhlasem nebo jiným obdobným způsobem; pokud se má shromáždění konat na území dvou nebo více obcí, úřad zajistí, aby jeho rozhodnutí bylo vyhlášeno v obcích, v nichž se shromáždění má konat. Pokud o to svolavatel požádá, zašle mu úřad současně s vyvěšením rozhodnutí na úřední desce písemné vyhotovení na vědomí. Vyvěšením na úřední desce je rozhodnutí svolavateli doručeno. Na žádost svolavatele mu úřad vydá písemné vyhotovení rozhodnutí. Pokud úřad ve lhůtě uvedené v odstavci 1 nevyvěsí písemné vyhotovení rozhodnutí na své úřední desce, může svolavatel shromáždění uspořádat.
(3) Proti rozhodnutí úřadu podle odstavce 1 může svolavatel do 15 dnů od doručení podat opravný prostředek2) u soudu, k němuž přiloží písemné vyhotovení rozhodnutí.2) Pro řízení platí obdobně ustanovení občanského soudního řádu o přezkoumání rozhodnutí jiných orgánů.2) Opravný prostředek nemá odkladný účinek. Soud rozhodne do tří dnů. Rozhodnutí zruší, jestliže nebyly dány důvody k zákazu shromáždění. Svolavatel je pak oprávněn shromáždění uspořádat podle původního oznámení nebo později tak, aby shromáždění bylo uskutečněno do 30 dnů od právní moci rozhodnutí soudu. Jestliže shromáždění uspořádá v pozdější době, vyrozumí o tom úřad nejpozději 1 den před konáním shromáždění.

§ 12
(1) Jestliže se shromáždění koná, ačkoliv bylo zakázáno, zástupce úřadu vyzve svolavatele, aby shromáždění neprodleně ukončil. Pokud svolavatel neučiní účinná opatření, aby se účastníci pokojně rozešli, sdělí zástupce úřadu účastníkům, že shromáždění je rozpuštěno a vyzve je, aby se pokojně rozešli. Sdělení musí obsahovat důvody k rozpuštění a upozornění na následky neuposlechnutí této výzvy a musí být učiněno takovým způsobem, aby bylo účastníkům srozumitelné a aby se s ním všichni účastníci shromáždění mohli seznámit.
(2) Za nepřítomnosti zástupce úřadu může shromáždění uvedené v odstavci 1 rozpustit způsobem tam stanoveným i příslušník Policie České republiky ve službě.
(3) Shromáždění, které se koná, aniž bylo oznámeno podle § 5, bude způsobem uvedeným v odstavci 1 rozpuštěno, jestliže nastaly okolnosti, které by odůvodnily jeho zákaz podle § 10 odst. 1 až 3. To platí i pro shromáždění, která nebyla svolána. Odpovědnost svolavatelů za přestupek není dotčena, i když shromáždění nebylo rozpuštěno.
(4) Způsobem uvedeným v odstavci 1 se postupuje i tehdy, jestliže shromáždění konané ve večerních hodinách pokračuje i po stanovené době ukončení (§ 9).
(5) Shromáždění, které bylo oznámeno a nebylo zakázáno, může být způsobem uvedeným v odstavci 1 rozpuštěno, jestliže se podstatně odchýlilo od oznámeného účelu takovým způsobem, že v průběhu shromáždění nastaly okolnosti, které by odůvodnily jeho zákaz podle § 10 odst. 1.

(6) Shromáždění uvedená v odstavci 3 a v odstavci 5 může zástupce úřadu rozpustit způsobem stanoveným v odstavci 1, jestliže účastníci shromáždění páchají trestné činy a nápravu se nepodařilo zjednat jiným způsobem, zejména zákrokem proti jednotlivým pachatelům. V nepřítomnosti zástupce úřadu tak může učinit velící příslušník Policie České republiky.

§ 13
Proti rozpuštění shromáždění může svolavatel nebo účastník shromáždění do 15 dnů podat námitky u soudu. Soud rozhodne, zda shromáždění bylo nebo nebylo rozpuštěno v souladu se zákonem. Pro řízení se jinak přiměřeně použijí ustanovení soudního řádu správního.2)

§ 14
Přestupek proti právu shromažďovacímu
(1) Tomu, kdo svolává nebo pořádá shromáždění, aniž splnil oznamovací povinnost, nebo pořádá shromáždění, které bylo zakázáno, anebo poruší povinnost stanovenou v § 6 odst. 4 a 6, může být uložena pokuta do 5 000 Kč.
(2) Přestupku se dále dopustí ten, kdo
a)
neuposlechne pořádkových opatření svolavatele anebo určených pořadatelů shromáždění nebo těmto osobám brání v plnění jejich povinnosti;
b)
neoprávněně ztěžuje účastníkům shromáždění přístup na shromáždění nebo jim v tom brání;
c)
jako účastník shromáždění má u sebe střelnou zbraň nebo výbušninu anebo jiné předměty, jimiž lze ublížit na zdraví, a lze-li z okolností nebo z jeho chování usuzovat, že mají být užity k násilí nebo pohrůžce násilím;
d)
jako účastník shromáždění má obličej zakrytý způsobem ztěžujícím nebo znemožňujícím jeho identifikaci, je-li proti shromáždění prováděn zákrok útvaru Policie České republiky,
e)
neoprávněně vnikne do shromáždění;
f)
nepřístojným chováním brání účastníkům ve splnění účelu shromáždění;
g)
brání účastníkům, aby se pokojně rozešli,
h)
neoprávněně úmyslně zabrání jinému v podstatném rozsahu ve výkonu práva shromažďovacího.
(3) Za přestupek podle odstavce 2 písm. a) a b) lze uložit pokutu do 5 000 Kč, za přestupek podle odstavce 2 písm. c) a d) lze uložit pokutu do 10 000 Kč a za přestupek podle odstavce 2 písm. e) až g) pokutu do 7 000 Kč.
(4) Jinak o přestupku a jeho projednání platí obecné předpisy.3)

Společná ustanovení
§ 15
Na shromáždění občanů k účelu uvedenému v § 1 odst. 2, která nebyla svolána (§ 5), se vztahují § 1, 2, § 4 odst. 3, § 7, § 12 odst. 3 a 6, § 13 a 14.

§ 16
Pro řízení podle § 11 tohoto zákona platí ustanovení § 3 odst. 1 až 3, § 46, 47 a 52 zákona o správním řízení.4) Řízení se považuje za zahájené dnem, kdy úřad obdržel oznámení; účastníkem řízení je svolavatel.

§ 17
Je-li v tomto zákonu lhůta určena počtem dnů, rozumí se jedním dnem doba 24 hodin od události, k níž se lhůta váže.

§ 18
zrušen zákonem č. 259/2002 Sb.

§ 19
Ustanovení zákonů o mimořádných opatřeních v době vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu a o opatřeních proti šíření přenosných nemocí nejsou tímto zákonem dotčena.

§ 20
zrušen

§ 21
Zrušovací ustanovení
Zrušují se:
1.
zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních, ve znění pozdějších předpisů, pokud jde o shromáždění;
2.
vyhláška ministra vnitra č. 320/1951 Ú. l. (č. 348/1951 Ú. v.) o dobrovolných organizacích a shromážděních, ve znění pozdějších předpisů, pokud jde o shromáždění;
3.
§ 1 a 3 zákona č. 126/1968 Sb., o některých přechodných opatřeních k upevnění veřejného pořádku;
4.
§ 40 zákon a č. 40/1974 Sb., o Sboru národní bezpečnosti.

§ 22
Účinnost
Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení.
1)
Zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním.
2)
§ 65 až 78 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.
3)
Zákon č. 60/1961 Sb., o úkolech národních výborů při zajišťování socialistického pořádku, ve znění pozdějších předpisů.
Zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád).
4)
Zákon č. 71/1967 Sb.

Čl. V zákona 259/2002 Sb.

Přechodné ustanovení
Čl. V
Oznámení podaná přede dnem účinnosti tohoto zákona se považují za oznámení učiněná podle tohoto zákona. K oznámením podaným podle dosavadních právních předpisů, v nichž se oznamují shromáždění, která mají být konána po lhůtě 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se nepřihlíží.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Extremistická symbolika

Nazi symbolika

hákový kříž (svastika):

pravotočivá svastika

SS Totenkopf

znak SS

znak SA

Oregon

Runy

Odal Rune

Sig Rune

Leben Rune

Todes Rune

Vlčí hák

Thor Steinar (staré logo)

Čísla

14
14 slov

18
Adolf Hitler

28
Blood & Honour

88
Heil Hitler

168:1
počet obětí amerického teroristy Timothy McVeigha při útoku na budovu federálního úřadu v Oklahoma city v roce 1995

Organizace

Blood & Honour

Combat 18

Anti-Antifa

Národní odpor

GNLS

Klansmana (Ku Klux Klan)

Dělnická strana

Národní strana

Národní korporativismus

Autonomní nacionalisté

Právo a spravedlnost

Vlastenecká fronta

Kalibová, K., Cakl, O.: Symbolika ultrapravicových hnutí, in: Bulletin č. 3: O pravicovém extremismu (nejen) na území ČR, www.chceteho.cz

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Extremistická symbolika

Organizace

Národní odpor

Národní korporativismus

Autonomní nacionalisté

Číslovky

Thor Steinar

nové logo

staré logo

Nazi Street oblečení

Grassel

Eighty Eight

Nibelung

Blackblock

Jihlava 2008

Praha 2008

Plzeň 2008

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Slovníček pojmů

Slovníček pojmů

Ahnenerbe (něm. Dědictví předků) – neonacistická organizace působící v ČR od roku 1999. Ideové zázemí českého neonacismu budovala s využitím germánské mytologie. V současnosti se zabývá hlavně propagandistickou činností.

Altermedia – český zpravodajský server přinášející informace ultrapravicového charakteru.

anarchismus – forma společenské sebeorganizace, která spočívá na dobrovolné dohodě a kooperaci bez vytváření hierarchie zejména v sociální, ekonomické a politické oblasti. Neuznává autoritu a oprávněnost státu.

Antifa – název vznikl zkrácením německého slova Antifaschismus. Používají jej některé antifašistické skupiny – jejich název je pak doplněn jménem města či regionu, kde operují (např. Antifa Přerov, Ostrava atd.). Antifa skupiny obvykle zastávají takzvaný militantní antifašismus.

Anti-Antifa – kampaň neonacistů, která vznikla v Německu a je uplatňována i v ČR. Její příznivci monitorují osoby vystupující proti neonacismu, příslušníky ultralevice, lidskoprávní aktivisty, aktivity etnických a imigrantských organizací, novináře, policisty, politiky a snaží se o jejich diskreditaci.

antifašismus – vymezuje se proti autoritářským ideologiím a skupinám usilujícím o jakoukoliv formu útlaku.

Antifašistická akce (AFA) – organizace, která reprezentuje radikální antifašistický odpor. V ČR byla založena v roce 1996, proti neonacismu postupuje různými způsoby – od politické a kulturně-politické agitace až po přímé násilí.

Antisemitismus – rasová nenávist, nesnášenlivost a předpojatost vůči Židům jako etnické skupině. Antisemitismus může mít různé podoby – osobní nenávistí počínaje a institucionalizovaným antisemitismem konče. Extrémním případem antisemitismu je nacistický antisemitismus, který vedl k holocaustu evropských Židů. Navázal na starší formu nesnášenlivosti vůči židům na náboženském základě – antijudaismus.

Autonomní nacionalisté – neonacistické skupiny vycházející ze směru, který vznikl v Německu kolem roku 2003. Je charakteristický volnou buňkovou strukturou, image stylu Black Block a symbolikou. V českém prostředí autonomní nacionalisté přejali výše zmíněnou image, část z nich se však ideově zařadila spíše na pozice tradicionalistického českého fašismu.

autonomní nacionalismus – směr, který vznikl v Německu kolem roku 2003. Vyznačuje se nejen volnou buňkovou strukturou, kterou navázal na svobodný nacionalismus, na jehož platformě vznikl, ale i novou image a symbolikou. Ta byla okopírována od levicových autonomů. Spočívá mj. v černém oblečení a vytváření tzv. „černých bloků“ (Black Block) na demonstracích, ve využití prvků moderní grafiky i graffiti, ve vyžití anglismů v heslech a v přebírání hudebních prvků hip-hopu či techna s cílem získat pro neonacismus i mládež z příslušných subkultur.

Přílohy

Slovníček pojmů

Black block – image původně od osmdesátých let používaná levicovými radikály, uplatnila se zvláště na demonstracích proti globalizaci od roku 1999. Spočívá v černém oblečení a vytváření takzvaných „černých bloků", které mají ztížit policistů identifikaci demonstrujících. Dnes je využívána i neonacisty v rámci autonomního nacionalismu v Německu, v ČR a na Slovensku.

Blood & Honour – mezinárodní síť neonacistických organizací, která byla založena v roce 1987 ve Velké Británii. Název – v češtině Krev a čest – je překladem hesla nacistické mládežnické organizace Hitlerjugend.

Blood & Honour Division Bohemia – česká pobočka mezinárodní sítě Blood & Honour, vznikla v roce 1996, v letech 1996–1999 dominovala české a moravské neonacistické scéně.

Bohemia Hammerskins – česká sekce mezinárodní sítě neonacistických organizací Hammerskins Nation, vznikla v roce 1993. Na české a moravské neonacistické scéně byla dominantní organizací v letech 1993–1996. Její členové organizovali koncerty a obchod s neonacistickými materiály a šířili militantní propagandu.

Combat 18 – mezinárodní teroristická síť, ozbrojené křídlo britské neonacistické organizace Blood & Honour. Její členové útočí především na přistěhovalce, homosexuály a příslušníky levice. V ČR se objevilo od poloviny devadesátých let několik pokusů etablovat C 18, k teroristickým akcím však zatím nedošlo.

Český svaz válečníků – kolaborantská organizace, která vznikla v roku 1941. Měla sdružovat vojáky bývalé Rakousko-uherské armády a legionáře. Převážná většina legionářů účast odmítla.

demokracie – způsob vlády, kdy zákonodárnou moc vykonávají volení zástupci lidu. Tito jsou voleni ve svobodných pluralitních volbách.

Dělnická strana – česká neparlamentní, nacionalisticky a populisticky orientovaná politická strana. Vznikla v lednu 2003, předsedou je Tomáš Vandas. V roce 2008 narůstá její propojení s českou neonacistickou scénou včetně propojení personálního.

diktatura – autoritativní, nedemokratická forma vlády. Státní moc je ovládána jednotlivcem nebo skupinou autoritativně prosazující své přesvědčení a zájmy.

Evropský národní front – mezinárodní platforma sdružující od roku 2003 radikální a extremistické ultrapravicové strany z několika evropských zemí. Proklamovaným cílem je chránit evropskou křesťanskou kulturu před cizími vlivy, globalizací a nekontrolovanou migrací.

extremismus – pojem, který v oficiálních dokumentech označuje vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým principům.

fašismus – pravicová totalitní ideologie hlásající extrémní nacionalismus a rasismus, neuznávající demokratická zřízení. Vznikl ve dvacátých letech minulého století v Itálii. Podporuje silné postavení národního státu vedeného silným vůdcem / diktátorem.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Slovníček pojmů

Hammerskins Nation – mezinárodní neonacistická organizace, která vznikla koncem osmdesátých let v USA. Česká sekce Bohemia Hammerskins působila v ČR v letech 1993–1996.

Holocaust / šoa – systematické masové vyvražďování Židů nacisty v době druhé světové války s cílem úplně vyhladit evropské židovstvo. Vyžádal si 6 000 000 obětí.

hooligans – menšina fotbalových příznivců, která vyhledává násilné střety s podobně zaměřenými fanoušky soupeře.

integrální nacionalismus – přesvědčení o výjimečnosti vlastního národa, jehož existence je nejvyšším smyslem bytí. Integrita jednotlivce je pohlcována národem, za nějž stojí za to obětovat život. Projevuje se militantně voláním po expanzi a válce.

Kališníci – na počátku devadesátých let dominantní část skinheadské subkultury v ČR hlásící se k českému nacionalismu inspirovanému tradicemi husitství.

kališníci nebo **utrakvisté** – české náboženské hnutí, které vzniklo v 15. stol. odtržením od katolické církve; umírněná odnož husitů. Značná část kališníků se v 16. století stala členy jednoty bratrské. Menší část splynula s katolíky. Symbol kalichu dodnes využívají české protestantské církve. S neonacistickým či extremistickým nacionalistickým hnutím nemají žádnou spojitost.

komunismus – ideologický směr vycházející z marxistické filozofie, jejímž cílem je likvidace třídní společnosti a nastolení diktatury proletariátu. Podmínkou uskutečnění je likvidace soukromého majetku.

Komunistický svaz mládeže – volné sdružení lidí komunistického smýšlení ve věku 15 až 35 let, založeno bylo v roce 1990. V říjnu 2006 bylo jakožto občanské sdružení ve smyslu zákona č. 83/1990 Sb. úředně rozpuštěno, fakticky však působí bez uznané právní subjektivity nadále.

Kuratorium pro výchovu mládeže – organizace pro mládež od 10 do 18 let působící za Protektorátu Čechy a Morava. Vznikla vládním nařízením na jaře 1942 a byla pro českou mládež povinná. Cílem bylo vytvořit masovou kolaborantskou organizaci. Na základě postojů a činnosti měli být vybráni jednotlivci vhodní pro germanizaci, pro vysídlení a pro likvidaci. Účel organizace byl zastírán sportovní činností.

levicoví autonomové – levicoví radikálové zaměření především na boj s kapitalistickým státem a s ultrapravicovými seskupeními. Součástí jejich činnosti jsou násilné akce.

Liga proti bolševismu – vznikla v protektorátu v prosinci 1943. Byla zaměřena proti všem silám, které nebyly pod bezprostřední kontrolou Berlína, zejména však proti smlouvě uzavřené mezi ČSR a SSSR v Moskvě.

multikulturalismus – myšlenkový směr, podle kterého jsou všechny kultury stejně hodnotné a vzájemné soužití nositelů více kultur je dobré a vzájemně obohacující. Prosazuje uznání práva na kulturní odlišnost.

nacionalismus – ideologie předpokládající, že lidstvo je rozděleno do národů, přičemž každý má svůj jazyk, kulturu a území. Z tohoto předpokladu vycházejí různé hnutí od národních obrození až po fašismus či nacismus.

nacismus – (z německého Nationalsozialismus, česky národní socialismus): totalitní ideologie propagovaná Adolfem Hitlerem a německou diktaturou prostřednictvím NSDAP (Národně socialistická německá

dělnická strana) v letech 1933–1945. Vychází z přesvědčení o nadřazenosti bílé – árijské rasy a z hierarchického uspořádání státu se silným vůdcem.

nacistický pozdrav – natažená pravice vztyčená šikmo před sebe.

Národně demokratická strana Německa (Nationaldemokratische Partei Deutschlands – NPD) – krajně pravicová strana v Německu, úspěšná v zemských volbách v Sasku v roce 2004 a Meklenbursku – Předním Pomořansku v roce 2006. Vznikla již v roce 1964, v druhé polovině šedesátých let měla zastoupení v několika zemských parlamentech, pak byla nevýznamnou okrajovou stranou až do znovusjednocení Německa. Od té doby vzrůstá její vliv v hospodářsky méně vyvinutých oblastech.

Národně socialistická německá dělnická strana (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – NSDAP) – německá politická strana, která vznikla 24. února 1920 přejmenováním Německé dělnické strany. Její 25bodový program stavěl na principu antisemitského rasismu a vizi Velkého Německa, které se mělo stát světovou velmocí. Prostřednictvím NSDAP zavedl Hitler v Německu nacistickou diktaturu (1933–1945). V roce 1945 byla Mezinárodním vojenským tribunálem během Norimberského procesu prohlášena za zločineckou organizaci.

Národně sociální blok (NSB) – česká politická strana, vznikla v březnu 2001 sloučením Vlastenecké republikánské strany (VRS), Národní aliance (NA) a sympatizantů organizace Národní odpor (NO). Byla prvním výraznějším pokusem o průnik neonacistů do stranické politiky v ČR, název Národně sociální blok (NSB) však ministerstvo vnitra nepovolilo s poukazem na podobnost názvu s historickou nizozemskou ultrapravicovou organizací a strana se přejmenovala na Pravou alternativu (PA).

Národně vzdělávací institut (NVI) – český ultrapravicový osvětově-intelektuální projekt, jehož internetová stránka obsahuje velké množství neonacistické, revizionistické, rasistické, antisemitské a obdobné literatury.

Národní aliance – první ideově a organizačně konsistentní registrovaná organizace, v níž se seskupili čeští neonacisté. Byla založena jako občanské sdružení v roce 1998. Sdružení bylo v roce 2000 rozpuštěno ministerstvem vnitra, nejprve se proti rozhodnutí odvolalo a počátkem roku 2001 se samo rozpustilo.

Národní garda – polovojenská jednotka založená 28. října 2007 českou krajně pravicovou Národní stranou. Garda má být založena na přísném vojenském principu a náplní její činnosti má být pomoc a služba vlasti. Je silně nacionalisticky orientovaná a vymezuje se zejména vůči Romům a cizincům. Již dříve vznikly podobné paramilitární oddíly v Maďarsku, v Bulharsku, v Srbsku i některých dalších zemích.

Národní korporativismus – neoficiální politické sdružení fungující v letech 2005–2007. Sdružení bylo úzce napojeno na českou nacionalistickou i neonacistickou scénu, pořádalo protestní pochody a demonstrace často navštěvované neonacisty i nacionalisty.

Národní obec fašistická – česká fašistická politická strana, která působila v období první republiky, druhé republiky a Protektorátu Čechy a Morava, vůdčí síla prvorepublikového fašismu. Byla vedená generálem Radolem Gajdou.

Národní odpor – dominující struktura neonacismu v ČR, neregistrované hnutí vzniklo na přelomu roku 1999, kdy navázalo na činnost Blood and Honour Praha. Hnutí vychází z tradic nacionálního socialismu, je mu vlastní rasismus, antisemitismus a anticiganismus, usiluje o kulturně a biologicky čistý národní stát,

nezávislý na nadnárodních politických strukturách a koalicích, pod hlavičkou NO působí skupiny v řadě měst ČR, nejaktivnější jsou pobočky v Praze a na Vysočině.

Národní souručenství – hlavní politická organizace v době Protektorátu Čechy a Morava (1939–1945), sdružovala téměř všechny státní příslušníky protektorátu.

Národní strana – česká ultrapravicová strana, která sama sebe označuje za národně-konzervativní. Vznikla v roce 2002. Odmítá členství v Evropské unii, usiluje o národní stát a minimalizaci vlivu zahraničních politicko-ekonomických subjektů na chod českého státu. Vystupuje proti současné přistěhovalecké politice České republiky. Užívá protiromských a islamofobních vyjádření.

National Resistance Women Side (NRWS) – mezinárodní ženská neonacistická organizace, která působí také v ČR. Významnou část její aktivity tvoří pomoc vězněným ultrapravicovým aktivistům, tzv. „válečným zajatcům".

Nazi-Punk – malá část punkové subkultury, která se hlásí k neonacismu či extrémnímu nacionalismu.

neofašismus – směr, který vznikl po druhé světové válce a navazuje na fašistickou ideologii. Klade důraz na jazyk a národ. Neofašistické aktivity korespondují do značné míry s neonacistickými.

neonacismus – krajně pravicový ideologický směr navazující na ideologii nacismu propagující rasovou nesnášenlivost a popření demokratických principů.

Německá dělnická strana (Deutsche Arbeiterpartei – DAP) – malá německá strana založená v lednu 1919. Brzo po vzniku se jejím členem stal Adolf Hitler. Po ovládnutí strany Hitlerem tento 24. ledna 1920 přejmenoval stranu na Národně socialistickou německou dělnickou stranu (NSDAP).

Německá národně socialistická strana dělnická (Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei – DNSAP) – sudetoněmecká národně socialistická strana v Rakousko-Uhersku a později v Československu, úzce spolupracující s Hitlerovou NSDAP v Německu. Vznikla roku 1919 v návaznosti na Deutsche Arbeiterpartei, neuznala začlenění Sudet do pohraničního pásma, ani existenci československého státu. V českém pohraničí zřídila vlastní fašistické milice Volkssport. Poté, co byla roku 1933 zakázána, přešla členská základna do Sudetoněmecké strany.

Nová česká jednota – první politická organizace elity kališnických skinheads v Československu, založena již v roce 1990.

Orlík – hudební skupina, která vznikla koncem roku 1988. Založili ji pražští herci Daniel Landa a David Matásek. Stála u rozvoje skinheadské subkultury v Československu, hlásila se k českému nacionalismu inspirovanému tradicemi husitství, ale nehlásala neonacistickou ideologii. Její desky vydala oficiální distribuční firma Monitor a obou alb se prodalo 180-200 000 kusů.

populismus – styl politické propagandy obracející se na „obyčejného člověka". Slibuje jednoduchá, rychlá a rázná řešení a tvrdé tresty. Označuje nepřátele.

Pravá alternativa – česká politická strana, vznikla v roce 2002 přejmenováním z původně plánovaného názvu Národně sociální blok (NSB), který nepovolilo ministerstvo vnitra s poukazem na podobnost názvu

s historickou nizozemskou ultrapravicovou organizací. Kvůli vnitřním rozporům však do voleb v roce 2002 strana vůbec nenastoupila a byla rozpuštěna.

rasismus – ideologie, která tvrdí, že lidské vlastnosti jsou biologicky – rasově podmíněné, vlastnosti jednotlivých etnik jsou dané a neměnné, přičemž jednotlivé rasy si nejsou rovnocenné, hlásá nadřazenost jedné rasy nad ostatními.

racialismus – moderní rasistická teorie, která tvrdí, že mezi jednotlivými rasami jsou biologicky dané nepřekonatelné rozdíly. Pod záminkou zachování diversity a kulturního dědictví žádají segregaci jednotlivých ras.

Resistance Women Unity (RWU) – ženská neonacistické organizace působící v ČR. Významnou část její aktivity tvoří pomoc vězněným ultrapravicovým aktivistům, tzv. „válčeným zajatcům".

revizionismus – směr usilující o změny, úpravu nebo nové pojetí stávajícího stavu nebo názoru. Historický revizionismus usiluje o změnu výkladu dějin tak, že dochází k překrucování nebo popírání historicky doložitených událostí. Významným projevem revizionismu je např. popírání holocaustu.

Rytíři slunečního kruhu – neonacistická organizace fungující především v letech 1998–2001 s členskou základnou na severní Moravě a ve Slezsku, od té doby je její činnost málo významná.

Sdružení pro Republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ) – česká ultrapravicová populistická strana, v letech 1992–1998 byla zastoupena v parlamentu. Členy mládežnické organizace této strany, občanského sdružení s názvem Republikánská mládež, bylo několik příslušníků české neonacistické scény.

socialismus – ideologie a politická hnutí, které vycházejí z třídních zápasů dělníků v 19. a 20. století a zdůrazňují socio-ekonomický systém, kde je vlastnictví a rozdělování majetku pod kolektivní kontrolou. V závislosti na dalších postojích se dělí do několika směrů jako marxismus, socialismus sovětského typu, křesťanský socialismus, národní socialismus, castrismus, reformní socialismus – sociální demokracie, anarchismus atd.

Jednotlivé směry se shodují v prosazování principů solidarity, obhajoby sociálně-spravedlivé rovnostářské společnosti, plánovaně řízené ekonomiky, upřednostňovaní práv a zájmů kolektivu před právy jednotlivce, zespolečenštění výrobních prostředků a likvidaci společenských tříd.

Sudetoněmecká strana (Sudetendeutsche Partei – SdP) – politická strana reprezentující sudetoněmecké politické hnutí v předválečném Československu. Vznikla 30. dubna 1935 z Sudetoněmecké vlastenecké fronty. Strana vytvářela vlastní ochranné složky (Ordner Dienst, tzv.„Ordneři"), vystupovala proti existenci Československa a v září 1938 ozbrojeně vystoupila proti československému státu. Po zabrání Sudet Německou říší byla včleněna do NSDAP.

Sudetoněmecká vlastenecká fronta (Sudetendeutsche Heimatsfront – SHF) – součást sudetoněmeckého politického hnutí v předválečném Československu, založena 1. října 1933, vznikla z iniciativy vedoucích činitelů nacionálních politických stran DNSAP a DNP.

Sudetoněmecký dobrovolnický sbor (Sudetendeutsches Freikorps - SDFk) – ve třicátých letech 20. století součást sudetoněmeckého politického hnutí, paramilitární organizace řízená z Německa, v září 1938 ozbrojeně vystoupila proti československému státu.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Slovníček pojmů

Svatoplukovy gardy – paramilitantní organizace Českého národně-socialistického tábora známá pod názvem Vlajka působící v období Protektorátu Čechy a Morava. O obnovu SG se pokoušeli i někteří členové Národní aliance.

Šovinismus – víra v nadřazenost vlastního národa. Hlásá nacionální výlučnost a nadřazenost vůči ostatním národům.

svobodný nacionalismus – neonacistický proud, který je projevem decentralizace nacistické scény. Vznikl v devadesátých letech v Německu. Umožňuje široké spektrum činností od podpory politických stran až po teroristické aktivity. Je tvořen volnými lokálními a regionálními buňkami. Jeho součástí jsou i autonomní nacionalisté.

trockismus – odnož marxismu, která vznikla jako protiváha stalinismu. Hlásá permanentnost a globalitu socialistické revoluce.

ultrapravicový – krajně pravicový, vyznávající některé pravicové hodnoty v extrémní podobě, např. národní zájmy převedené do netolerantního nacionalismu, důraz na silný stát vedoucí k diktátorství a vůdcovskému principu apod. Součástí krajní pravice jsou i fašistické a nacistické proudy.

Vlajka – česká fašistická organizace, založena v roce 1930. Původně stála na pozicích protiněmeckého šovinismu, v duchu českého fašismu. Po okupaci 15. března 1939 převzala program NSDAP při zachování snahy o českou autonomii.

Vlastenecká fronta – české vlastenecky, nacionalisticky a radikálně pravicově orientované občanské sdružení, které bylo založeno 17. června 1993 v Brně. Je pro omezení imigrace z neevropských zemí, odmítá multikulturalismus, je proti členství České republiky v Evropské unii i NATO, proti registrovanému partnerství, požaduje obnovení trestu smrti a je pro ochranu českých podnikatelů v rámci volného trhu.

Vlastenecké sdružení antifašistů – antifašistické sdružení, jehož členy jsou především bývalí komunističtí odbojáři a jejich sympatizanti.

White Power Music – extrémně pravicová, rasistická a xenofobní odnož rockové scény.

Witiko-Bund – krajně pravicová složka Sudetoněmeckého landsmanšaftu(SL) . Vznikla v roce 1950 jako organizace bývalých nacistů navazujících na Sudetoněmeckou stranu. V současnosti se pohybuje v okolí pravicově extremistického spektra. Snaží se o revizionistický pohled na německé a československé dějiny z období 1918-1948.

ziny – neonacistické subkulturní časopisy, před rozšířením internetu dominantní propagační prostředek neonacistických skupin.

ZOG – Zionist Occupation Government – neonacistické označování vládních struktur, které popisují jako organizace ovládané sionisty, resp. Židy a považují za ně všechny vlády euro-amerických státu, OSN, NATO.

Přílohy

Literatura a prameny

Literatura

- Černý, Petr. *Právní ochrana před extremismem.* C. H. Beck, Praha, 2008.
- Danics, Stefan/Kamín, Tomáš: *Extremismus, rasismus a antisemitismus.* Policejní akademie ČR, Praha, 2005.
- Demjančuk, Nikolaj/Drotárová, Ludmila: *Vzdělání a extremismus.* Epocha, Praha, 2005.
- Eisner, Will. *Spiknutí – Tajný příběh Protokolů sionských mudrců.* Academia, Praha 2008
- Frajdl, Jiří. *Henleinofasismus v pohranici v roce 1938.* 2002
- Herczeg, Jiří. *Zločiny z nenávisti.* ASPI, Praha, 2008.
- Holas, Jakub a kolektiv autorů. *Extremismus mládeže v České republice. Institut pro kriminologii a sociální prevenci,* 1997 http://www.ok.cz/iksp/docs/207.rar
- Charvát, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus.* Portál, Praha, 2007
- Informace o problematice extremismu na území ČR. MVČR, Praha, 2004.
- Informace o problematice extremismu na území ČR v roce 2004. MVČR, Praha, 2005.
- Informace o problematice extremismu na území ČR v roce 2005. MVČR, Praha, 2006.
- Informace o problematice extremismu na území ČR v roce 2006. MVČR, Praha, 2007.
- Iformace o problematice extremismu na území České republiky v roce 2007. MVČR, Praha, 2008
- http://www.mvcr.cz/dokument/2008/extrem07.pdf
- Kostlán, František. *Neonacismus a rasismus v ČR.* www.kostlan.blog.cz , 2.11. 2006
- Kraft, David. *Politická emigrace – sociální demokracie.* In Kraft, David (ed.). Exil v Praze a v Československu 1918–1938. Pražská edice, pp. 120-127, Praha, 2005.
- Mareš, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR.* Barrister & Principal, Brno, 2003.
- Mareš, Miroslav. *Terorismus v ČR. Centrum strategických studií,* Brno, 2005.
- Mareš, Miroslav. *Symboly používané extremisty na území ČR v současnosti.* MVČR, Praha, 2006.
- Mareš, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR.* Barrister & Principal, Brno, 2003.
- Marešová, A., Kotulan, P., Martinková, M., Mikule, V., Novák,K.. *Kriminologické a právní aspekty extremismu. Institut pro kriminologii a sociální prevenci,* 1999 http://www.ok.cz/iksp/docs/233.pdf
- Metodický pokyn MŠMZ k výchově proti projevům rasismu xenofobie a intolerance. čj.: 14423/99-22
- Miľo, Daniel a kol. *Nemaj trému z extrému.* Nadácija otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, Bratislava, 2007.
- Molthagen, Dietmar/Klärner, Andreas/Korgel, Lorenz/Pauli, Bettina/Ziegenhagen, Martin (Hrsg.). *Gegen Rechtsextremismus. Handeln für Demokratie.* Friedrich Ebert Stiftung, Bonn.
- Nakonečný, Milan. *Český fašismus.* Vodnář, Praha, 2006.
- Pavlát, Leo a kol.. *Židé – Dějiny a kultura. Židovské muzeum v Praze,* Praha, 2007
- Rataj, Jan. *O autoritativní národní stát.* Karolinum, Praha, 1997.

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Literatura a prameny

- Rataj, Jan. *Vize české nacionální politiky v soudobých koncepcích krajní pravice v České republice.* In Němec, Jan/Šůstková, Markéta (eds.), III. Kongres českých politologů. Olomouc 8. – 10. 9. 2006. Česká společnost pro politické vědy, pp. 170-191, Praha, Olomouc, 2006.
- Sander, Rudolf. *Vojensky organizovaná protistátní činnost sudetských Němců v předmnichovském Československu.* Historie a vojenství, Jg. XLII, Nr. 2, pp. 68-90, 1993.
- Soubor pedagogicko-organizačních informací na šk. r. 2007/2008, MŠMT, č.j.: 935/2007-20
- Státník, Dalibor. *Československé zpravodajské hry v Rakousku v počátcích studené války. Exilové skupiny, západní výzvědné služby a jejich infiltrace československými agenty.* Soudobé dějiny, Jr. X, Nr. 4, pp. 487-518, 2002.
- Šišková, Tatiana. *Výchova k toleranci a proti rasismu.* Portál, Praha, 2008
- Zach, Tomáš. *Antinazi comics pro nadaci Člověk v tísni.* Komiks.cz, 2.7.2003
- Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 1999. MVČR, Praha, 2000.
- Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2000. MVČR, Praha, 2001.
- Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2001. MVČR, Praha, 2002.
- Zpráva o problematice extremismu na území České republiky v roce 2002. MVČR, Praha, 2003.
- Zpráva o stavu diskriminace, rasismu a xenofobie v České republice v roce 2007. Člověk v tísni, 2008 http://www.clovekvtisni.cz/download/pdf/135.pdf

Informační a podporné webové stránky

- www.amcr.cz – Asociace mediátorů ČR
- www.annefrankguide.com/cs-CZ/index.asp – interaktivní vzdělávací portál v češtině
- www.barevnaplaneta.cz – Poradna pro integraci Brno
- www.clovekvtisni.cz – Člověk v tísni, o.p.s.
- www.helcom.cz – Český helsinský výbor
- www.holocaust.cz
- www.chceteho.cz – webové stránky projektu Dovedu to pochopit? – Hrozby neonacismu
- www.inach.net – International Network Against CyberHate
- www.komiks.cz/galerie.php?action=galerie&id=103 – Antinazi comics
- www.mvcr.cz/bezpecnost/extremismus.html – Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra České republiky
- www.ok.cz/iksp/index.html – Institut pro kriminologii a sociální prevenci
- www.neztratitviru.net – projekt Neztratit víru v člověka... – Protektorát očima židovských dětí (ŽMP)
- www.pamatnik-terezin.cz – Památník Terezín
- www.poradna-prava.cz – Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Přílohy

Literatura a prameny

- www.r-mosty.cz – Občanské sdružení R-MOSTY
- www.rasismus.cz
- www.rasismus.sk
- http://www.rexter.cz/ - Rexter - odborný časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu
- www.varianty.cz – projekt Varianty při Člověku v tísni
- www.zmizeli-sousede.cz – projekt Zmizelí sousedé

DOVEDU TO POCHOPIT?

Přílohy

Poznámky